

ΣΥΜΠΟΣΙΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ-ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

Έλενα Ιωαννίδου¹, Θεώνη Νεοκλέους¹, Άννα Σελιά¹, Σταυρούλα Κοντοβούρη¹, Νάνσια Κυριάκου¹, Μαριλένα Παρασκευά¹, Βαλεντίνα Χριστοδούλου

¹ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο βασικός σκοπός της γλωσσικής αγωγής στην προσχολική εκπαίδευση και του γλωσσικού μαθήματος στο δημοτικό σχολείο είναι η διδασκαλία της γλώσσας και η εκπαίδευση στο γραμματισμό. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, αξιοποιούνται επικοινωνιακές/λειτουργικές, κειμενοκεντρικές και κριτικές προσεγγίσεις, οι οποίες διαμορφώνουν το πλαίσιο διδασκαλίας διαφορετικών παραμέτρων του γλωσσικού μαθήματος. Το παρόν συμπόσιο επιχειρεί να αναδείξει βασικές πτυχές της πραγμάτωσης σε διδασκαλία των συγκεκριμένων προσεγγίσεων, συγκεντρώνοντας παρουσιάσεις-εισηγήσεις που αφορούν την γλωσσική ανάπτυξη και αγωγή των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση, την αξιοποίηση της δομής στην παραγωγή λόγου, την κατανόηση και νοηματική επεξεργασία κειμένων, και την ανάπτυξη δεξιοτήτων προφορικού λόγου των εν δυνάμει δίγλωσσων παιδιών. Οι εισηγήσεις αυτές προέρχονται από τον τρόπο που το γλωσσικό μάθημα ως επιστημονικό πεδίο προσεγγίζεται ερευνητικά, αλλά και στο πλαίσιο διαφορετικών προγραμμάτων (προπτυχιακών, μεταπτυχιακών, προϋπηρεσιακής κατάρτισης, επιμόρφωσης) για εκπαίδευση εκπαιδευτικών, όπως τα συντονίζει ή και αναπτύσσει κατά τα τελευταία χρόνια η ομάδα Διδακτικής του Γλωσσικού Μαθήματος στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Ως εκ τούτου, το συμπόσιο προτείνεται ως πλαίσιο συζήτησης βασικών αρχών και πρακτικών διδασκαλίας στο γλωσσικό μάθημα, και ανάδειξης έτσι μιας επιστημολογίας της γλωσσοδιδακτικής και της εκπαίδευσης στον γραμματισμό.

Η Έρευνα (στη Γλωσσική Κατάκτηση) Τροφοδοτεί τη Διδακτική Πρακτική στο Νηπιαγωγείο

Θεώνη Νεοκλέους

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδείξει το πώς η έρευνα στη γλωσσική κατάκτηση μπορεί να τροφοδοτήσει, αφενός, την κατασκευή του θεωρητικού πλαισίου μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί το αναλυτικό πρόγραμμα για τη γλωσσική αγωγή στο νηπιαγωγείο, και, αφετέρου, τη διδακτική πρακτική. Η βιβλιογραφία για την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας έχει προσφέρει μια λεπτομερή περιγραφή των αναπτυξιακών σταδίων που περνούν τα παιδιά, αλλά και της γλωσσικής (linguistic) και επικοινωνιακής (communicative competence) τους ικανότητας σε κάθε στάδιο. Το πρώτο σκέλος της συζήτησής μας αφορά το πώς τα παραπάνω μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τη διαμόρφωση των επιδιώξεων της γλωσσικής αγωγής στο νηπιαγωγείο. Ενώ το δεύτερο, το πώς μπορούν οι δοκιμασμένες και επιτυχημένες τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί για την εκπόνηση ερευνητικών μελετών στη γλωσσική κατάκτηση (κυρίως, εργαλεία για παραγωγή προφορικού λόγου [elicited production] και κατανόηση [comprehension] προφορικών κειμένων) να μετεξελιχθούν σε χρήσιμα εργαλεία στη φαρέτρα της νηπιαγωγού.

Η Αξιοποίηση της Γλωσσικής Δομής στην Παραγωγή Κειμένων

Έλενα Ιωαννίδου και Άννα Σελιά

Στις σύγχρονες γλωσσοδιδακτικές προσεγγίσεις, η παραγωγή κειμένων αντιμετωπίζεται ως δυναμική διαδικασία και συνδέεται άμεσα με τη λειτουργική αξιοποίηση των λεξικογραμματικών φαινομένων και την ταυτόχρονη νοηματική επεξεργασία. Η εισήγηση αφορά μια διδακτική παρέμβαση που πραγματοποιήθηκε σε Στ' τάξη Δημοτικού Σχολείου και σκοπό είχε την παραγωγή γραπτού λόγου. Για την επίτευξη του σκοπού, οικοδομήθηκε μια θεματική ενότητα με ποικίλα κειμενικά είδη, η οποία είχε ως κύριο άξονα την κατανόηση της έννοιας του κειμενικού είδους και τη σημασία που έχουν τα γλωσσικά και κειμενικά στοιχεία για να δομήσουν συγκεκριμένα νοήματα.

Κατανόηση και Νοηματική Επεξεργασία Κειμένων: Επιχειρώντας τη Συν-αλλαγή και Δια-δράση

Σταυρούλα Κοντοβούρκη

Η εισήγηση επικεντρώνεται στην έννοια της κατανόησης ως κοινωνικής πρακτικής, και συγκεκριμένα ως εμπλοκής-περιπλοκής (entanglement) κειμένων, αντικειμένων, στοχεύσεων και ατόμων/αναγνωστών/υποκειμένων όπως αυτά τοποθετούνται σε ιστορικοποιημένα τοπικά-θεσμικά πλαίσια. Αντλώντας από λειτουργικές, κριτικές και μετακριτικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση στον γραμματισμό, επιχειρεί να αναδείξει πρακτικές νοηματικής επεξεργασίας κειμένων (γραπτών, προφορικών, πολυτροπικών, ψηφιακών) που τοποθετούν την εκπαιδευτικό ως αναγνώστρια και παιδαγωγό εντός και πέρα από αυστηρά καθορισμένα, χωροχρονικά όρια. Αναδεικνύει επίσης την ανάγκη ανάπτυξης της αναγνώστριας ως κατόχου του κώδικα αλλά και γνώστριας του κόσμου, με δυνατότητες δράσης και επίδρασης επί και μέσω των κειμένων.

Γλωσσικό μάθημα σε τάξεις δημοτικού με παιδιά μικτής ετοιμότητας: Στρατηγικές για ανάπτυξη δεξιοτήτων προφορικού λόγου των εν δυνάμει δίγλωσσων παιδιών *Νάνσια Κυριάκου, Μαριλένα Παρασκευά και Βαλεντίνα Χριστοδούλου*

Στην παρούσα εισήγηση, εξετάζεται η εφαρμογή λειτουργικών, κειμενοκεντρικών και κριτικών προσεγγίσεων στις σύγχρονες πολυγλωσσικές και πολυπολιτισμικές κυπριακές τάξεις του δημοτικού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο πώς αυτές οι προσεγγίσεις διαμορφώνουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων προφορικού λόγου (κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου). Αναφέρονται, επίσης, στρατηγικές κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου που έχουν εντοπιστεί στη σχετική βιβλιογραφία ή/και έχουν εφαρμοστεί στη διδακτική πράξη σε μικρές τάξεις του δημοτικού σχολείου με εν δυνάμει δίγλωσσα παιδιά. Ακολούθως, γίνεται συζήτηση για την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών αυτών και διερευνάται η δυνατότητα συγκερασμού των βασικών θέσεων και των τριών (επικοινωνιακών/λειτουργικών, κειμενοκεντρικών και κριτικών) προσεγγίσεων στα πλαίσια της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος σε τάξεις με εν δυνάμει δίγλωσσα παιδιά.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ, ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ζαχαρούλα Μαλά¹, Γιάννης Γιαννάκη², Σταυρούλα Πίττα³, Στέλλα Ρούσου⁴

¹Παγκύπρια Οργάνωση Προώθησης του Γραμματισμού (ΠΟΠΓ)

²Επίτροπος Εθελοντισμού

³Κυπριακή Ένωση Βιβλιοθηκονόμων - Επιστημόνων Πληροφόρησης

⁴Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου (ΟΝΕΚ)

Οι παραπάνω εισηγητές θα παρουσιάσουν ολιγόλεπτη ο καθένας εισήγηση (5-10 λεπτά), με τη σειρά που αναγράφονται, τα παρακάτω θέματα. Ο συνολικός χρόνος των παρουσιάσεων θα είναι 30-40 λεπτά. Ο υπόλοιπος χρόνος θα διατεθεί για ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των συμμετεχόντων.

Ο Επίτροπος Εθελοντισμού θα προβεί σε ολιγόλεπτη παρουσίαση των πολιτικών του Γραφείου σχετικά με την Αναγνώριση της Μη Τυπικής και Άτυπης Μάθησης, και των ενεργειών που γίνονται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας για δημιουργία νομοθετικού πλαισίου πιστοποίησης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που αποκτούνται κατά την διάρκεια της ενεργούς συμμετοχής του ατόμου στα κοινά, γεγονός που συμβάλλει στην αναγνώριση της μη τυπικής μάθησης (Εθελοντισμός) σε συνδυασμό με την ενθάρρυνση της ενεργούς πολιτότητας. Αναφορά θα γίνει επίσης και στην συνεργασία με τις εθελοντικές και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ενδιαφέρονται/ασχολούνται/εργάζονται προς αυτή την κατεύθυνση.

Η Ζαχαρούλα , εκ μέρους της ΠΟΠΓ, θα παρουσιάσει τον σκοπό και το όραμα της Οργάνωσης και θα αναφερθεί σε κάποιες από τις δράσεις της που σχετίζονται με τη στήριξη βιβλιοθηκών, την προώθηση της φιλαναγνωσίας και την καθιέρωση μηνύματος γραμματισμού για τη διεθνή ημέρα Γραμματισμού στις 8 Σεπτεμβρίου. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στο πρόγραμμα «Στηρίζω τις βιβλιοθήκες» που αφορά στην υποστήριξη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λιβαδιών Λάρνακας, στη δημιουργία και υποστήριξη της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης Κλήρου, στη λειτουργία Ανταλλακτικής Βιβλιοθήκης, στη διοργάνωση και συμμετοχή σε Φεστιβάλ Βιβλίου και στην κυκλοφορία Μηνύματος Γραμματισμού σε συνεργασία με συγγραφείς που βραβεύτηκαν με το Ευρωπαϊκό Βραβείο Λογοτεχνίας και με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO. Επίσης, θα τεθούν οι προβληματισμοί της Οργάνωσης για το μέλλον του Γραμματισμού στη χώρα μας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται ώστε να προκληθεί συζήτηση στο τέλος των παρουσιάσεων και να γίνουν εισηγήσεις για αντιμετώπιση της κατάστασης.

Η Σταυρούλα Πίττα με την ιδιότητα του Μέλους του ΔΣ της ΚΕΒΕΠ, θα αναπτύξει τα παρακάτω σημεία κάτω από το θέμα: «Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη κοινωνία ως μέρος του γραμματισμού στην άτυπη εκπαίδευση»:

- Ορισμός την έννοιας 'Πληροφοριακός Γραμματισμός' μέσα από την οπτική αντίληψη ενός Βιβλιοθηκονόμου
- Θα αναπτυχθεί ο σύγχρονος ρόλος των βιβλιοθηκών και πως βοηθούν στην ανάπτυξη πληροφοριακής παιδείας (γραμματισμού) μέσα από τον ενεργό ρόλο των βιβλιοθηκονόμων (συνεργασία με εκπαιδευτικό προσωπικό)
- Αναφορά στα πρότυπα δεξιοτήτων πληροφοριακής παιδείας (δλδ τι είναι ικανό ένα άτομο με πληροφοριακή παιδεία να κάνει.)

- Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου ως επιστήμονας της πληροφόρησης
- Λίγα λόγια για την ΚΕΒΕΠ και τις δράσεις μας.

Εκ μέρους του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου, η Στέλλα Ρούσου θα αναφερθεί στη συμμετοχή του Οργανισμού στις Δραστηριότητες Διακρατικών Συνεργασιών (Transnational Cooperation Activities - TCA) ή αλλιώς Ευκαιρίες Κατάρτισης στον Τομέα της Νεολαίας. Οι Δραστηριότητες Διακρατικών Συνεργασιών (TCA), που υποστηρίζονται από το Erasmus+, αποτελούν ένα εργαλείο για τις Εθνικές Υπηρεσίες μέσω του οποίου εφαρμόζονται οι προτεραιότητες και οι στόχοι του Προγράμματος Erasmus+. Ο στόχος των Διακρατικών Συνεργασιών είναι η παροχή ευκαιριών τόσο στις Εθνικές Υπηρεσίες του Προγράμματος Erasmus+ όσο και στους συμμετέχοντες τους για ανάπτυξη μεταξύ τους συνεργασιών, με στόχο την ανταλλαγή καλών πρακτικών, τη βελτίωση της ποιότητας των σχεδίων που υλοποιούνται στα πλαίσια του Προγράμματος Erasmus+, καθώς και την ενίσχυση του αντίκτυπου του Προγράμματος στον ευρύτερο τομέα της νεολαίας. Μέσα από δραστηριότητες μη τυπικής μάθησης, οι συμμετέχοντες επίσης ενισχύουν τις πιο κάτω δεξιότητες: χρήση μητρικής γλώσσας, χρήση ξένων γλωσσών, μαθηματικές και τεχνολογικές ικανότητες, κοινωνικές και πολιτιστικές ικανότητες, πνεύμα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας, πολιτιστική ευαισθητοποίηση και έκφραση.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΣΤΙΓΜΑ

Έλενα Ιωαννίδου¹, Δέσποινα Καρακάννα¹, Ελισάβετ Κιούρτη¹, Γιώργος Φιλίππου¹,
Χριστίνα Χριστοφίδου¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η έρευνα γύρω από το ζήτημα της συμβολικής αξίας της γλώσσας είναι μεγάλη, με συνεισφορές από διάφορα επιστημολογικά πεδία (π.χ. κοινωνιογλωσσολογία, κοινωνικής ανθρωπολογία, εκπαίδευση). Μέσα από τις ποικίλες έρευνες αλλά και τις θεωρητικές τοποθετήσεις αναδεικνύονται δύο αντιθετικά ρεύματα. Αφενός, όσον αφορά τους θεσμούς και τις πολιτικές διακρίνεται μια ομογενοποιημένη, εξιδανικευμένη και φυσικοποιημένη θεώρηση της ταυτότητας και της σχέσης της με τη γλώσσα. Αφετέρου, όσον αφορά τη γλώσσα και τις ταυτότητες κοινοτήτων και ομάδων που πιθανώς ανήκουν στο περιθώριο παρατηρείται το φαινόμενο του «στίγματος» (Goffman, 1968). Με άλλα λόγια, η συμβολική αξία των γλωσσικών αλλά και των ταυτοτικών τους πρακτικών στιγματίζεται ως εκτός της νόρμας και άρα παρουσιάζει μειωμένη αξία και δύναμη. Παρόλα αυτά οι δύο αυτές τάσεις δεν συντάσσουν ένα δυαδικό τοπίο, αφού σε πολλές περιπτώσεις το «στίγμα» αντιμετωπίζεται εντός της κοινότητας ως πηγή δύναμης, δημιουργικότητας και ενδυνάμωσης. Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται διαφορετικές εθνογραφικές μελέτες από το κυπριακό συγκείμενο οι οποίες εξετάζουν κοινότητες και ομάδες όπου η γλώσσα ή η γλωσσική τους ποικιλία καθώς και η έννοια της ταυτότητας που υιοθετούν απέχουν από τη νόρμα και από τις δομές της εξουσίας με αποτέλεσμα να έχουν βιώσει γλωσσικό ή/και κοινωνικό «στίγμα».

[1] «Γλώσσα, γλωσσικές πρακτικές και ταυτότητα σε μια ‘μυστική’ κοινότητα: Η περίπτωση των Μάντηδων» - Γιώργος Φιλίππου

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελεί η μελέτη της γλώσσας των ‘Μάντηδων’ μιας κοινότητας που βρίσκεται κυρίως στην περιοχή της Λάρνακας και η οποία δημιουργήθηκε με βάση το επάγγελμα. Μέσα από την εθνογραφική αυτή έρευνα καταδεικνύεται ότι η ομάδα αυτή μοιράζεται ένα μυστικό κώδικα/γλώσσα καθώς και κοινές πρακτικές λόγω του τρόπου ζωής που ακολουθούσαν. Στην κοινότητα αυτή διαφαίνεται έντονα μια αίσθηση κοινωνικού στίγματος λόγω του τρόπου ζωής που είχαν. Η παρούσα έρευνα εξετάζει σε βάθος τη σχέση των Μάντηδων με την κυρίαρχη ομάδα και του ρόλου που έπαιξε η γλώσσα στην ενδυνάμωση ή όχι της κοινότητας.

[2] «Γραμματισμός, Γλώσσα και Χώρος: Μια φαινομενολογική προσέγγιση των βιωμάτων των ‘εγκλωβισμένων’ φοιτητών του Πανεπιστημίου Κύπρου» - Δέσποινα Καρακάννα

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις εμπειρίες και τις πρακτικές γραμματισμού οκτώ «εγκλωβισμένων» φοιτητών/τριών, ειδικότερα σε σχέση με το χωροχρόνο και τη γλώσσα. Για τη διεκπεραίωση της έρευνας αξιοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις και οι επιτόπιες παρατηρήσεις. Η έρευνα κατέδειξε ότι οι διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης και

οι γλωσσικές πρακτικές στο Ριζοκάρπασο και την Αγία Τριάδα επηρέασαν τις πρακτικές γραμματισμού των συμμετεχόντων/ουσών διαμέσου του χρόνου και κυρίως επηρέασαν το πώς βιώνουν τον ακαδημαϊκό γραμματισμό στο πανεπιστήμιο σήμερα. Από τα δεδομένα διαφαίνεται έντονα ότι ο γραμματισμός και οι γλωσσικές πρακτικές που έφεραν μαζί τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν συχνά εκτός της νόρμας και αποτελούσαν πηγή δυσκολιών αλλά και εντάσεων για τους ίδιους τους φοιτητές.

[3] “Φάουσα να φκάλετε ρε! Κάμε plant μπαμ”: Σπάζοντας τους γλωσσικούς κανόνες ευγένειας στο παιχνίδι πρωτοπρόσωπης σκοποβολής CS:GO – Ελισάβετ Κιούρτη

Καθημερινά, εκατομμύρια παίκτες παγκοσμίως συνδέονται με μαζικά διαδικτυακά παιχνίδια πρωτοπρόσωπης σκοποβολής (π.χ. Call of Duty) ή/και παιχνίδια ρόλων (π.χ. League of Legends). Τα συγκεκριμένα είδη βιντεοπαιχνιδιών έχουν συνδεθεί κυρίως από τα ΜΜΕ ως η αιτία για συμπεριφορές αυξημένης επιθετικότητας των εφήβων (von Radowish, 2015), προκαλώντας “ηθικό πανικό (Cohen, 1971). Οι έρευνες ωστόσο, από διάφορα επιστημολογικά πεδία αποκαλύπτουν μια πιο σύνθετη εικόνα ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις γλωσσικές πρακτικές που (συν)οικοδομούνται μέσα στα παιχνίδια (Enssil, 2012; Wright et al., 2002). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα εθνογραφική έρευνα εξετάζει πώς οι παίκτες σπάζοντας τους κανόνες ευγένειας και χρησιμοποιώντας (μη)-συνεργατική γλώσσα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού Counter Strike: Global Offensive, αποδομούν και ανακατασκευάζουν τους κοινωνικά επιτρεπτούς γλωσσικούς κανόνες στο συγκεκριμένο εξωσχολικό ψηφιακό-κοινωνικό περιβάλλον γραμματισμού.

[4] «Δαμαί μαθαίνεις άλλα πράματα, λαλείς τες σκέψεις σου. Έξω είσαι μες τα σίδερα που νομίζουν ότι σ’ έχουν»: Γλώσσα και αναπαραστάσεις γραμματισμού κρατούμενων στο χώρο των κεντρικών φυλακών. – Χριστίνα Χριστοφίδου & Έλενα Ιωαννίδου

Για πολλούς κρατούμενους με αρνητικές ή/και φτωχές εκπαιδευτικές εμπειρίες, τα αυτόνομα και «διορθωτικά» προγράμματα εκπαίδευσης που επικρατούν στους χώρους των φυλακών (Davis et al., 2013, 2014; Newman 1993) με σκοπό την επανένταξή τους στην κοινωνία, δεν φαίνεται να λειτουργούν υπέρ τους, συνεχίζοντας ουσιαστικά την περιθωριοποίησή των ατόμων αυτών και μέσα στις φυλακές (Wilson, 2004). Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η παρουσίαση του γλωσσικού προφίλ δύο κρατούμενων οι οποίοι συμμετείχαν σε πρόγραμμα εγγραμματοτισμού που εφαρμόστηκε στις Κεντρικές Φυλακές Κύπρου. Οι δύο αυτοί κρατούμενοι, ένας άντρας και μια γυναίκα εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και είχαν ιδιαίτερα αρνητικά βιώματα από την εκπαίδευση. Η παρούσα έρευνα εξετάζει το ταξίδι τους στο γραμματισμό και τις διεργασίες αναπαραστάσης του κόσμου και του εαυτού τους μέσα από κειμενικές πρακτικές και παραγωγή κειμένων στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Η ανάλυση των δεδομένων, εστιάστηκε κυρίως στα παραγόμενα από τους συμμετέχοντες κείμενα αλλά και στα κριτικά επεισόδια από τις σημειώσεις και τα ημερολόγια των ερευνητών-εκπαιδευτών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Γιασεμίνα Καραγιώργη¹, Αλεξάνδρα Πετρίδου¹, Έλσα Νεοφύτου¹, Μοδεστίνα
Μοδέστου¹, Χριστιάνα Νικολάου¹

¹Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Ο γραμματισμός αποτελεί μια εξελισσόμενη έννοια που αναφέρεται σε δεξιότητες που απαιτούνται για προσωπική ανάπτυξη, συμμετοχή στην οικονομία και την πολιτότητα (Schleichter, 2009). Η βιβλιογραφία συχνά συζητά ζητήματα γραμματισμού, προσπαθώντας να προσδιορίσει πώς αυτός εννοιολογείται (Keefe and Copeland, 2011). Παράλληλα, οι αυξημένες ανάγκες που δημιουργούν η τεχνολογική ανάπτυξη και η αλλαγή, καθώς και η ευρύτερη αποδοχή της δια βίου μάθησης έχουν οδηγήσει σε διαφοροποιημένες προσεγγίσεις στην αξιολόγησή του.

Οι προσπάθειες αξιολόγησης του γραμματισμού, όπως αποτυπώνονται σε ένα πλήθος ερευνών, αναδεικνύουν το φαινόμενο του 'χαμηλού γραμματισμού'. Διεθνείς έρευνες - όπως το Πρόγραμμα 'Program for International Student Assessment' (PISA)- επισημαίνουν με ανησυχία τα υψηλά ποσοστά ατόμων με χαμηλά επίπεδα βασικών δεξιοτήτων που, σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ανέρχονται σε 20% των 15χρονών μαθητών (OECD, 2012b). Παρόμοια ευρήματα για την έκταση του προβλήματος προκύπτουν από εθνικά συστήματα αξιολόγησης των μαθητών (European Commission, 2009). Για παράδειγμα, οι Haskins, Murnane, Sawhill, and Snow (2012) αναφέρονται στις ανεπαρκείς δεξιότητες γραμματισμού του μαθητών στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ ο Curtis (2008) επισημαίνει ότι το 20% των αποφοίτων δημοτικού στο Ηνωμένο Βασίλειο υπολείπεται βασικές δεξιότητες. Το φαινόμενο του 'χαμηλού γραμματισμού' ερμηνεύεται συχνά ως αποτυχία των εκπαιδευτικών συστημάτων διεθνώς να διασφαλίσουν την επιτυχία όλων των μαθητών (OECD, 1999; OECD, 2007; OECD, 2012a). Η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων πλέον ταυτίζεται με την ισότητα (equity) (Faubert, 2012; OECD, 2007). Τα εκπαιδευτικά συστήματα που προάγουν την ισότητα, διασφαλίζουν τόσο την 'ένταξη' (inclusion), δηλαδή ότι όλοι οι μαθητές αποκτούν τις βασικές ελάχιστες δεξιότητες, όσο και τη δικαιοσύνη (fairness), δηλαδή ότι οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες, (π.χ. το φύλο, εθνική καταγωγή, οικογενειακό υπόβαθρο) δεν αποτελούν εμπόδια στην ακαδημαϊκή επιτυχία (Field, Kuczera and Pont, 2007).

Το συμπόσιο αυτό συνοψίζει τις διαφορετικές προσεγγίσεις στην αξιολόγηση του γλωσσικού γραμματισμού (literacy), όπως έχουν υιοθετηθεί από τρία ερευνητικά προγράμματα (ένα τοπικό και δύο διεθνή) που έχουν διεξαχθεί στο κυπριακό συγκείμενο: το Πρόγραμμα Λειτουργικού Αλφαριθμητισμού (ΠΛΑ), το 'Program for International Student Assessment' (PISA) και το 'Programme for the International Assessment of Adult Competencies' (PIAAC).

Το ΠΛΑ διεξάγεται διαχρονικά σε παγκύπρια βάση από τη σχολική χρονιά 2007-2008 και αποσκοπεί στον έγκαιρο εντοπισμό μαθητών που παρουσιάζουν ρίσκο να μείνουν λειτουργικά αναλφάβητοι στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με απώτερο στόχο την προσφορά σε αυτούς αποτελεσματικών προγραμμάτων στήριξης. Στο πλαίσιο του εν λόγω Προγράμματος συμμετέχουν όλοι οι μαθητές Γ' και Στ' τάξης που φοιτούν σε δημόσια δημοτικά σχολεία της Κύπρου και αξιολογούνται σε δύο από τις βασικές δεξιότητες που αναφέρονται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

2012): τη γλωσσική-επικοινωνιακή ικανότητα και τη μαθηματική ικανότητα.

Το Πρόγραμμα PISA διεξάγεται από τον ΟΟΣΑ, με σκοπό τη διεθνή αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών που συμμετέχουν σε αυτόν. Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα στοχεύει στον καθορισμό αξιόπιστων δεικτών σε θέματα που σχετίζονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα των εκπαιδευτικών συστημάτων (γνώσεις και δεξιότητες στους τομείς της Κατανόησης Κειμένου, των Μαθηματικών και των Φυσικών Επιστημών) κατά την περίοδο στην οποία η υποχρεωτική εκπαίδευση βαίνει ή βρίσκεται προς την ολοκλήρωσή της (15χρονοι μαθητές). Το Πρόγραμμα διεξάγεται από το 2000 κάθε τρία χρόνια.

Το Πρόγραμμα PIAAC επίσης διεξάγεται από τον ΟΟΣΑ και στοχεύει στην αξιολόγηση των δεξιοτήτων του ενήλικου πληθυσμού ηλικίας 16-65 ετών, με τρόπο που να επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ των χωρών και ομάδων του πληθυσμού. Η Έρευνα επικεντρώνεται στη μελέτη βασικών γνωστικών δεξιοτήτων (key information-processing skills), οι οποίες είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή των ενηλίκων στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και την επιμόρφωση, αλλά και στην καθημερινή ζωή. Αυτές οι βασικές δεξιότητες, που αποτιμώνται σε γνωστικά επίπεδα και αναφέρονται στις ικανότητες μαθηματικού αλφαριθμητισμού, γλωσσικού αλφαριθμητισμού και επίλυσης προβλήματος, είναι αναγκαίες για την ανάγνωση, αναζήτηση, κατανόηση και χρήση έντυπης και ηλεκτρονικής πληροφορίας. Η Έρευνα διεξάγεται από το 2012 κάθε 10 χρόνια.

Με σημείο αναφοράς τα τρία αυτά προγράμματα, το συμπόσιο συζητά θεωρητικά πλαίσια, βασικές μεθοδολογίες και κύρια ευρήματα, που αφορούν στον γλωσσικό αλφαριθμητισμό. Οι τρεις παρουσιάσεις επικεντρώνονται πρωτίστως σε ζητήματα εννοιολόγησης και αξιολόγησης, ενώ στη συνέχεια εστιάζουν στα αποτελέσματα των Κυπρίων σε διαφορετικά ηλικιακά στάδια (μαθητών Γ΄ και Στ΄ Δημοτικού, 15χρονών μαθητών, ενηλίκων) ως προς τις δεξιότητες γλωσσικού γραμματισμού, με έμφαση στις ομάδες πληθυσμού με δεξιότητες στα χαμηλά επίπεδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ: ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ

Φρόσω Τοφαρίδου¹, Κωνσταντίνος Σταυρινού¹, Αντρούλα Σιμηητρά²,
Ανδρέας Τσιάκκίρος², **Παυλίνα Χατζηθεοδούλου Λοϊζίδου**³, Δέσπω Κυπριανού³,
Μαρία Πιτζιολή³, Νίκη Χριστοδούλου⁴

¹ Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης, ΥΠΠ, ² Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΥΠΠ,
³ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ⁴ Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Το συμπόσιο προτείνεται ως πλαίσιο συζήτησης αρχών και πρακτικών διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στο κυπριακό σχολείο μετά την υιοθέτηση του Κειμένου Πολιτικής και τη διαμόρφωση ενιαίου σχεδίου δράσης, εκ μέρους της Διατμηματικής Επιτροπής για την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Η συζήτηση εστιάζει στις προκλήσεις που προκύπτουν τόσο στο μακρο-επίπεδο της εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και στο μεσο-επίπεδο και την καθημερινότητα του κυπριακού σχολείου. Στόχος είναι η συνειδητοποίηση της δυναμικής του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι εκπαιδευτικοί στη διαδικασία γραμματισμού και ένταξης παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία.

Στις σχολικές τάξεις των σχολείων της Κύπρου φοιτά ένας μεγάλος αριθμός παιδιών, τα οποία μαθαίνουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Το δεδομένο αυτό δημιουργεί συσσώρευση γλωσσικού και πολιτισμικού πλούτου, και ταυτόχρονα, ιδιαίτερες ανάγκες ενδυνάμωσης των παιδιών και των εκπαιδευτικών που τα διδάσκουν.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, επεδίωξε με μια σειρά δομών τη διαμόρφωση ενός πλαισίου για ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα: Σύσταση Διατμηματικής Επιτροπής για μελέτη των υφιστάμενων προγραμμάτων ένταξης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην κυπριακή εκπαίδευση, και την κατάθεση εισηγήσεων για βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χειρισμό του θέματος και βελτίωση των προγραμμάτων ένταξης, μέσα στο πλαίσιο της φιλοσοφίας και των προγραμματισμών για τα νέα αναλυτικά προγράμματα. Στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής χαρτογραφήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση και ετοιμάστηκε σχέδιο δράσης για τη διαχείριση των θεμάτων που σχετίζονται με την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στα σχολεία της Κύπρου, μέσα από μια ολιστική προσέγγιση. Το σχέδιο Δράσης στηρίχθηκε στο Κείμενο Πολιτικής στη βάση του οποίου οι διευθύνσεις κλήθηκαν να υιοθετήσουν το περιεχόμενο του Κειμένου Πολιτικής για την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα και να αναπτύξουν συγκεκριμένο σχέδιο δράσης, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της κάθε βαθμίδας, υπό την προϋπόθεση όμως ότι αυτό θα εμπίπτει στις βασικές αρχές του εν λόγω Κειμένου.

Στο συμπόσιο οι δύο πρώτες εισηγήσεις παρουσιάζουν πτυχές, δυσκολίες, στόχους και επιτυχίες που διαμορφώθηκαν μέσα από την εφαρμογή του συγκεκριμένου σχεδίου δράσης στις δύο Διευθύνσεις Σχολικής Εκπαίδευσης. Οι άλλες δύο εστιάζουν σε ζητήματα που συνδέονται με το ρόλο και την ευθύνη των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των διαμορφωθέντων στοιχείων και ειδικά στο ρόλο του αναστοχασμού στη διαδικασία Επαγγελματικής Μάθησης και ενδυνάμωσης των εκπαιδευτικών στα πιο πάνω θέματα.

Η Ένταξη των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία στη Μέση Εκπαίδευση

Φρόσω Τοφαρίδου, Κωνσταντίνος Σταυρινού

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει αριθμητικά δεδομένα, δράσεις, προκλήσεις και προοπτικές που διαμορφώνονται κατά τη διαδικασία υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης για την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται τα διαφορετικά μοντέλα για τη γλωσσική διδασκαλία που εφαρμόζονται, οι αλλαγές που έχουν εφαρμοστεί στη χρήση υλικού και στην αξιολόγηση και οι προκλήσεις που προκύπτουν.

Η ένταξη των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία στη Δημοτική Εκπαίδευση

Αντρούλα Σιμητηρά, Ανδρέας Τσιάκκικρος

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιαστεί η μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενη πολιτική της Διεύθυνσης Δημοτικής Εκπαίδευσης, μέσα από την παράθεση των σχετικών αριθμητικών δεδομένων, των δράσεων που υλοποιούνται και αυτών που προγραμματίζονται για την εφαρμογή του Κειμένου Πολιτικής στη Δημοτική Εκπαίδευση, καθώς και εισηγήσεων για μελλοντικές ενέργειες που θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων του Σχεδίου Δράσης που έχει αναπτυχθεί.

Ενδυναμώνοντας τους εκπαιδευτικούς για τον γραμματισμό και την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο κυπριακό σχολείο: προκλήσεις και προοπτικές εντός του κειμένου πολιτικής

Παυλίνα Χατζηθεοδούλου Λοϊζίδου, Δέσπω Κυπριανού, Μαρία Πιτζιολή

Παρουσιάζοντας κριτικά την πορεία του κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος στη διαχείριση της κοινωνικοπολιτισμικής ετερότητας μέχρι τη διαμόρφωση του Κειμένου Πολιτικής και την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της Διατμηματικής Επιτροπής, η εισήγηση εστιάζει σε δεδομένα που συνδέονται με τη μάθηση και την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών στην υποδοχή και ένταξη παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στις τάξεις τους. Αντιπαραβάλλοντας δεδομένα που αφορούν στις ανάγκες τους και στις ανάγκες των παιδιών με την επίσημη πολιτική για την επαγγελματική μάθηση αναζητούνται προοπτικές αξιοποίησης της έρευνας-δράσης ως βασικής μεθοδολογίας στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης.

Η σημασία του αναστοχασμού στη διδακτική πρακτική και επιμόρφωση των καθηγητών της ελληνικής ως ξένης γλώσσας

Νίκη Χριστοδούλου

Στη μετανεωτερική εποχή, ο εκπαιδευτικός δεν θεωρείται πλέον ο απόλυτος «άρχοντας» της γνώσης η οποία βασίζεται σε «ειδικά» κριτήρια και δεξιότητες. Αντιθέτως, ο νέος ρόλος του εκπαιδευτικού αποσκοπεί στην εξέλιξη του ως διά βίου εκπαιδευόμενου και στοχαζόμενου επαγγελματία (reflective practitioner) (Schön, 1983). Στο πλαίσιο αυτό, η επαγγελματική γνώση και κατάρτιση του εκπαιδευτικού θα πρέπει να αφορά στη συστηματική εξέταση της διδασκαλίας του αλλά και της επαγγελματικής του αυτογνωσίας. Στο επίκεντρο μιας τέτοιας «επαγγελματικής ανάπτυξης» (professional development), βρίσκεται ο αναστοχασμός (reflective practice). Ο αναστοχασμός στη διδακτική πρακτική είναι μια σύνθετη και πολυ-επίπεδη διαδικασία που επιδέχεται πολλούς και διαφορετικούς ορισμούς. Λαμβάνοντας υπόψιν την πολυδιάστατη έννοια του όρου, η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία του αναστοχασμού ως ενδοσκοπικής και μεταγνωστικής διαδικασίας στη διδασκαλία και την επιμόρφωση των καθηγητών της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑΣ

Χαρίκλεια Γεωργίου, Φλώρα Αριστοτέλους, Μάρω Καβάζη, Ορθοδοξία Κωνσταντίνου

Επαρχιακό Γραφείο Παιδείας Λάρνακας-Αμμοχώστου

Δημοτικό Σχολείο Δροσιάς (ΚΒ) – «Μιχαλάκης Παρίδης»

Η καλλιέργεια ενδιαφέροντος, γνώσεων και σεβασμού έναντι στην ελληνική γλώσσα και την πλούσια λογοτεχνική της παράδοση στη διαχρονία και τη συγχρονία της, αποτελεί βασικό υπό έμφαση στόχο του στρατηγικού σχεδιασμού του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Ως προς τον πιο πάνω στόχο, η αξιοποίηση, ωστόσο, αυτούσιων λογοτεχνικών βιβλίων, έναντι αποσπασμάτων τους, μέσα από σχολικά εγχειρίδια ή ανθολόγια, δεν αποτελεί συχνό φαινόμενο στο δημοτικό σχολείο.

Στο πλαίσιο αυτό και σε συνδυασμό με τον 1ο υπό έμφαση στόχο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για τη σχολική χρονιά 2016-2017, αναφορικά με τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων αναπτύχθηκε ενότητα Ελληνικών Ε΄ τάξης, αξιοποιώντας το λογοτεχνικό βιβλίο «Ομήρου Οδύσσεια» της Σοφίας Ζαραμπούκα. Σημειώνεται ότι λήφθηκε υπόψη το Αναδομημένο Αναλυτικό Πρόγραμμα των Ελληνικών της Δημοτικής Εκπαίδευσης, προσδίδοντας έμφαση και στις τέσσερις παραμέτρους ανάπτυξης του γραμματισμού των μαθητών, στην κατανόηση και στην παραγωγή τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου. Ειδικότερα, ενσωματώθηκαν στη διδασκαλία Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας, με έμφαση στα περιγραφικά και τα αφηγηματικά κείμενα, διδάσκοντας και αξιοποιώντας, λειτουργικά, τη σχετική γραμματική και ορθογραφία, αναπτύσσοντας και εμπλουτίζοντας, παράλληλα, σχετικό θεματικό λεξιλόγιο.

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο, θα παρουσιαστεί η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης μίας ενότητας διδασκαλίας της «Ομήρου Οδύσσειας», με έμφαση σε δραστηριότητες δημιουργικής γραφής. Η Ομήρου Οδύσσεια αποτελεί ένα εξαιρετικά κατάλληλο λογοτεχνικό έργο για παιδιά, που έχουν ήδη προϋπάρχουσες γνώσεις για την ελληνική μυθολογία και τον κόσμο όπου εκτυλίσσονται οι περιπέτειες του πολυμήχανου κεντρικού ήρωα και των συντρόφων του.

Επίσης, το εργαστήριο επιχειρεί να απαντήσει σε ερωτήματα όπως: πώς αξιοποιούνται για σκοπούς προαγωγής της φιλιαναγνωσίας αυτούσια λογοτεχνικά κείμενα στο δημοτικό σχολείο, πώς αξιοποιείται και ενσωματώνεται η δημιουργική γραφή στο μάθημα των Ελληνικών, πώς καλλιεργείται η παραγωγή γραπτού λόγου σε ποικιλία κειμενικών τύπων και κειμενικών ειδών και πώς υλοποιούνται γραμματικοσυντακτικοί στόχοι, μέσα από ενότητες και κείμενα εκτός των σχολικών εγχειριδίων. Στο εργαστήριο, επιπρόσθετα, θα παρουσιαστεί η μορφή και η πορεία εργασίας των εκπαιδευτικών και η

διαδικασία ανά . Ειδικότερα, θα επεξηγηθεί η πορεία προσέγγισης με αφετηρία το γενικότερο πλαίσιο της ελληνικής μυθολογίας, η εξέταση του συγκειμένου της εποχής όπου διαδραματίζεται η Οδύσσεια, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο εντοπίστηκαν βασικοί σταθμοί όπου εκτυλίσσεται η δράση και μελετήθηκαν βασικοί χαρακτήρες. Ακόμη, θα παρουσιαστούν

. Συγκεκριμένα, τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να δουλέψουν, πέραν των αφηγηματικών κειμένων, σε περιγραφές, (χαρακτηρισμούς) και επιχειρηματολογία, εξασκήθηκαν στη διάκριση καίριου σημείου και επιπρόσθετης πληροφορίας και είχαν πολλαπλές ευκαιρίες για να εργαστούν σε ποικίλες δημιουργικές εργασίες. Τέλος, θα παρουσιαστούν συγκεκριμένες δραστηριότητες και παραδείγματα από εργασίες παιδιών, στις οποίες αξιοποιήθηκαν πρακτικές δημιουργικής γραφής, στοιχεία λογοτεχνικής και αφηγηματικής ανάλυσης και δεξιότητες που αφορούν διακειμενικές και υπερκειμενικές συνδέσεις.

Οι συμμετέχοντες/ουσες στο εργαστήριο θα έχουν την ευκαιρία να εργαστούν σε επιμέρους ομάδες όπου θα επεξεργαστούν κείμενα και θα εισηγηθούν πιθανές δραστηριότητες με συντονίστριες τις εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν στο σχεδιασμό και υλοποίηση της ενότητας. Θα δοθούν δείγματα από προαναγνωστικές και άλλες εισαγωγικές δραστηριότητες, δραστηριότητες που έγιναν κατά τη διάρκεια επεξεργασίας του κειμένου και δραστηριότητες που ακολούθησαν στο τέλος. Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορέσουν, έτσι, να βιώσουν τον τρόπο προσέγγισης ενός αυτούσιου έργου και, γενικότερα επεξεργασίας λογοτεχνικών κειμένων. Οι συμμετέχοντες/ουσες, επίσης, θα έχουν την ευκαιρία να αντιπαραβάλουν και να κρίνουν επιλογές που προτιμήθηκαν και να προβληματιστούν για τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουμε, εμβαθύνουμε και προεκτείνουμε νοήματα, γλωσσικά και μη γλωσσικά στοιχεία, για παράδειγμα, στη λογοτεχνία. Τέλος, θα αφιερωθεί χρόνος, έτσι ώστε να δοθεί η ευκαιρία για αναστοχαστική συζήτηση για τις γνώσεις, δεξιότητες, στρατηγικές και στάσεις που καλλιεργήθηκαν μέσα από την ενότητα και για να απαντηθούν ερωτήσεις και απορίες, που μπορεί να προκύψουν προς τις εκπαιδευτικούς - συντονίστριες.

Το εργαστήριο απευθύνεται σε φοιτητές/φοιτήτριες παιδαγωγικών σχολών και εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης και αποσκοπεί στο να εφοδιάσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες με εφόδια και εργαλεία, που θα τους/τις ενδυναμώσουν στις δικές τους προσπάθειες υλοποίησης ενότητων φιλιαναγνωσίας και δημιουργικής γραφής στις τάξεις τους.

ΜΥΘΟΠΟΡΟΙ ή ΧΙΛΙΕΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Κατερίνα Καρατάσου¹, Νικολέττα Γιαννήτσαρου¹, Χαράλαμπος Δημητρίου¹, Διαμάντω Ευριπίδου Κατσουνωτού¹, Λουκία Κωνσταντίνου¹, Εβίτα Λοϊζου¹, Χρυστάλλα Λυμπουρίδου¹, Αναστασία Μαγίδου¹, Μαρκέλλα Πιτσιλίδου¹, Ιωάννα Χαραλάμπους¹, Τούλα Χαραλάμπους¹, Νικολέττα Χαραλαμπίδου¹, Μαρία Γεωργία Χατζηιωάννου¹

¹Πανεπιστήμιο Frederick

Στο εργαστήριο «Μυθοπόροι ή χίλιες και μία πρακτικές λογοτεχνικού γραμματισμού» δίνεται η ευκαιρία σε εικοσιτέσσερις συνέδρους να γνωρίσουν με βιωματικό τρόπο ενδεικτικές δραστηριότητες τεσσάρων από τα λογοτεχνικά εργαστήρια που απαρτίζουν το πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας «Μυθοπόροι».

Το πρόγραμμα «Μυθοπόροι» αναπτύσσεται σταδιακά, εφαρμόστηκε σε σχολικές μονάδες της Λευκωσίας και της Λεμεσού κατά τα έτη 2015-2016 και 2016-2017 και πλέον περιλαμβάνει παράλληλα λογοτεχνικά εργαστήρια που προσφέρονται σε παιδιά νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου, γονείς και εκπαιδευτικούς (και ορισμένα σε μεικτές ομάδες).

Όπως υποδηλώνει το όνομά του («Μυθοπόροι»), το πρόγραμμα συνδυάζει την ψυχαγωγία που προσφέρει η μυθοπλασία (*ποντοπορία στο αρχιπέλαγος της μυθοπλασίας*), την ενεργοποίηση των αφηγηματικών δυνατοτήτων μέσω δημιουργικής γραφής (*πειραματισμός με τη μυθοπλασία*) και τον γραμματισμό σε μια σειρά αφηγηματικές και ειδολογικές συμβάσεις της παιδικής λογοτεχνίας (*αποκωδικοποίηση των μυθοπλαστικών πόρων*).

Οι σύνεδροι-συμμετέχοντες μετά την οργάνωσή τους σε ολιγομελείς ομάδες θα περάσουν διαδοχικά και από τα τέσσερα επιμέρους εργαστήρια-σταθμούς. Η διάρκεια κάθε εργαστηρίου-σταθμού είναι 15'. Με την ολοκλήρωσή τους, θα ακολουθήσει εικοσάλεπτη συζήτηση ανάμεσα στη συντονίστρια, τους εισηγητές / εμπυχωτές και τους συνέδρους-συμμετέχοντες για το θεωρητικό υπόβαθρο του προγράμματος, ανατροφοδότηση και τις περαιτέρω δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησής του.

Τα τέσσερα επιμέρους εργαστήρια-σταθμοί είναι:

1. «Στα ίχνη του λύκου». Διεύθυνση εργαστηρίου-σταθμού: Λουκία Κωνσταντίνου (ΜΑ – Εκπαιδευτικός), Αναστασία Μαγίδου (ΜΑ – Διδακτορική φοιτήτρια Παν. Frederick – Εκπαιδευτικός).

Το εργαστήριο προσφέρεται για παιδιά νηπιαγωγείου και είναι ανοικτό στους γονείς ή τους συνοδούς τους. Δίνει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αποκωδικοποιήσουν τρόπους με τους οποίους κατασκευάζεται, επιβεβαιώνεται ή αναθεωρείται η φιγούρα του «κακού λύκου» στη λεκτική και την εικαστική αφήγηση ενός μεγάλου αριθμού εικονογραφημένων βιβλίων (αλλά και παιχνιδιών, παιδικών τραγουδιών και παιδικών ταινιών) με τον λύκο του χτες και του σήμερα. Περιλαμβάνει δραστηριότητες κατηγοριοποίησης, διατύπωσης υποθέσεων και παραγωγής μικροαφηγήσεων.

2. «Εύθυμα βιβλιοπαιχνίδια». Διεύθυνση εργαστηρίου-σταθμού: Μαρκέλλα Πιτσιλίδου (Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Παν. Frederick – Εκπαιδευτικός), Τούλα Χαραλάμπους (ΜΑ – Εκπαιδευτικός), Μαρία Γεωργία Χατζηγιάννου (φοιτήτρια Παν. Frederick).

Το εργαστήριο προσφέρεται για παιδιά Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου. Δίνει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αντιληφθούν βιωματικά τη σημασία των διαφορετικών φυσικών και κοινωνικών πλαισίων δράσης (χώρος, χρόνος, φυσικά και τεχνητά αντικείμενα) στην κατασκευή μιας ιστορίας και να πειραματιστούν με απροσδόκητους συνδυασμούς των στοιχείων τους για την παραγωγή χιουμοριστικών μικροϊστοριών. Περιλαμβάνει δραστηριότητες φωναχτής σκέψης, αφηγηματικού και εικαστικού κολλάζ, παραγωγής αστείων στιγμιότυπων, συνειδητοποίησης και αξιολόγησης της έννοιας του αστείου.

3. «Ανταποκρίσεις με τη “Φωνή της Παραμυθοχώρας”» Διεύθυνση εργαστηρίου-σταθμού: Χαράλαμπος Δημητρίου (ΜΑ – Εκπαιδευτικός), Διαμάντω Ευριπίδου Κατσουνωτού (ΜΑ – Εκπαιδευτικός) και Ιωάννα Χαραλάμπους (φοιτήτρια Παν. Frederick).

Το εργαστήριο προσφέρεται για παιδιά Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού Σχολείου. Οι συμμετέχοντες υποδύονται ρόλους και τους δίνεται η ευκαιρία να οργανώσουν, να υλοποιήσουν και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα μιας μικρής έρευνας αναγνωστικών προτιμήσεων, με βάση ερεθίσματα από το εξώφυλλο, τον τίτλο και την παρουσίαση υπόθεσης ενός συνόλου βιβλίων που συναρτώνται με είδη της παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας, όπως είναι οι χριστουγεννιάτικες ιστορίες, η επιστημονική φαντασία, οι θαλασσινές / πειρατικές περιπέτειες και οι ιστορίες μυστηρίου / αστυνομικής πλοκής. Περιλαμβάνει απλές δραστηριότητες αυτοψίας στο περιεχόμενο των βιβλίων, ανάλυσης αφηγηματικών και ιδιολογικών κωδικών, κατασκευής ερωτηματολογίου και παιχνιδιού ρόλων.

4. «Σήμα κινδύνου από το νησί του θησαυρού φάντασμα». Διεύθυνση εργαστηρίου-σταθμού: Νικολέττα Γιαννήτσαρου (Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Παν. Frederick – Εκπαιδευτικός), Χρυστάλλα Λυμπουρίδου (Phd – Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Παν. Frederick – Εκπαιδευτικός) και Νικολέττα Χαραλαμπίδου (φοιτήτρια Παν. Frederick).

Το εργαστήριο προσφέρεται για παιδιά Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού Σχολείου. Δίνει την ευκαιρία στα παιδιά που παίρνουν μέρος να γνωρίσουν βιβλία παιδικής λογοτεχνίας που συνδέονται με τις ιστορίες επιβίωσης (ή ροβινσωνιάδες) και να ανακαλύψουν τις ιδεολογικές προεκτάσεις των συμβάσεων του είδους. Περιλαμβάνει δραστηριότητες δημιουργικής γραφής με επίκεντρο τις περιπέτειες ομάδας ναυαγών, σχεδιασμού φανταστικών χαρτών, έρευνας γύρω από την τεχνολογική πρόοδο και τα μέσα μετακίνησης και επικοινωνίας στις ιστορικές εποχές που αποτελούν το πλαίσιο δράσης της επιλογής τους, καθώς και της γεωγραφίας και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής του πλανήτη στην οποία τοποθετούν τη δράση.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΑΠΟ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΑΞΕΙΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σταυρούλα Κοντοβούρκη¹, Ελευθερία Κυριακίδου², Εκπαιδευτικοί Προσχολικής Εκπαίδευσης²,

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

²Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Το εργαστήριο αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και άλλους/ες επαγγελματίες με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη γλώσσα και τον γραμματισμό στην πρώτη σχολική ηλικία και, ειδικά, στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης. Σκοπό έχει να δημιουργήσει συνθήκες συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων ώστε να συζητηθούν και να αναδειχθούν πρακτικές που στηρίζουν την εμπλοκή των παιδιών με τον γραπτό και προφορικό λόγο, και που ευνοούν έτσι τη γλωσσική τους αγωγή και την ανάπτυξή τους ως εγγράμματων υποκειμένων. Ως εκ τούτου, το εργαστήριο οργανώνεται από εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν σε μια προσπάθεια σχεδιασμού και εφαρμογής διδασκαλίας προς στήριξη της γλωσσικής αγωγής των παιδιών σε τάξεις νηπιαγωγείου και προδημοτικής εκπαίδευσης.

Η συγκεκριμένη προσπάθεια αναπτύχθηκε στο πλαίσιο προγράμματος επιμόρφωσης, που οργανώθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017 με στόχο την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με επιδιώξεις για τη γλωσσική αγωγή όπως αυτές καταγράφονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΑΠ) για την Προσχολική Εκπαίδευση (2016). Με αφετηρία το συγκεκριμένο ΑΠ, οι εκπαιδευτικοί εμπλέκθηκαν σε ευρύτερες συζητήσεις για τους τρόπους με τους οποίους το παιδί μπορεί να αναπτυχθεί γλωσσικά ως άτομο με συγκεκριμένες ικανότητες και εμπειρίες, αλλά και να κοινωνικοποιηθεί μέσω της γλώσσας ως κοινωνικός μέτοχος με δυνατότητες δράσης και επίδρασης στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον. Σε αυτές τις συζητήσεις αναδύθηκαν αρχές που παραπέμπουν στην έννοια του αναδυόμενου γραμματισμού, και σε λειτουργικά και κριτικά μοντέλα εκπαίδευσης στον γραμματισμό στην πρώτη σχολική ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί αξιοποίησαν αυτές τις αρχές για να σχεδιάσουν διδασκαλία προς επίτευξη στόχων που αφορούσαν την εμπλοκή των παιδιών σε διαδικασίες παραγωγής και κατανόησης προφορικού και γραπτού/πολυτροπικού/ψηφιακού λόγου.

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο, θα παρουσιαστούν διδακτικές πρακτικές που εφαρμόστηκαν από τις εκπαιδευτικούς και που εστιάζουν σε συγκεκριμένες επιδιώξεις της γλωσσικής αγωγής, όπως η κατανόηση και παραγωγή αφηγήσεων, περιγραφών, οδηγιών, επεξηγήσεων· η δόμηση νοημάτων από/με πολυτροπικά και ψηφιακά κείμενα· η εξοικείωση με συμβάσεις του γραπτού λόγου και η αξιοποίησή τους για μετάδοση μηνυμάτων· η κριτική διερεύνηση νοημάτων που προκύπτουν από διαφορετικά κείμενα, κ.λπ.. Οι πρακτικές αυτές θα συζητηθούν σε σχέση με τον σχεδιασμό ημερήσιων μαθημάτων, αλλά και με την οργάνωση διδασκαλίας στη βάση ευρύτερων σχεδίων εργασίας (projects). Αντλώντας από τα πιο πάνω, οι συμμετέχοντες/ουσες στο εργαστήριο θα έχουν επιπλέον την ευκαιρία να σχεδιάσουν διδασκαλία, δίνοντας

έμφαση στην ποικιλία των κειμένων και υλικών που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη γλωσσική αγωγή των παιδιών, αλλά και των χώρων όπου αυτή μπορεί να λάβει χώρα. Αναμένεται έτσι ότι, μέσω του εργαστηρίου, οι εκπαιδευτικοί θα εμπλουτίσουν το διδακτικό τους ρεπερτόριο και θα αναπτύξουν την ικανότητα να εντοπίζουν ευκαιρίες για εκπαίδευση των παιδιών στον γραμματισμό μέσα και πέρα από τη σχολική τάξη.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΜΑΤΙΑ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Αργυρώ Φελλά¹, Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος¹

¹ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η κατανόηση και ερμηνεία των μηχανισμών που υποστηρίζουν την αναγνωστική ικανότητα απαιτεί τη χρήση τεχνικών που μπορούν να καταγράψουν με ακρίβεια τις λειτουργίες που σχετίζονται τόσο με τη φυσιολογία του (οπτικού) συστήματος, όσο και των γνωστικών διεργασιών που συμβαίνουν κατά την επεξεργασία της λέξης, της πρότασης ή του κειμένου. Μία από τις πιο πρόσφατες πειραματικές προσεγγίσεις που επιδιώκουν να εντοπίσουν τους μηχανισμούς που υποστηρίζουν την αναγνωστική διαδικασία και παράλληλα λειτουργούν ως δείκτες για τη διάκριση ομάδων φτωχών και ικανών αναγνωστών αφορά την καταγραφή οφθαλμικών κινήσεων. Η καταγραφή των οφθαλμικών κινήσεων γίνεται με τη χρήση ενός ειδικού ανιχνευτή οφθαλμικών κινήσεων (eye tracker) σε μια οθόνη.

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη μελέτη της δυναμικής οφθαλμοκίνησης κατά την εκτέλεση ενός έργου ορθογραφικής επεξεργασίας (ΟΕ) σε τέσσερις ομάδες ικανών και φτωχών αναγνωστών, 9 και 12 ετών, με σκοπό τον έλεγχο της συνεισφοράς της οφθαλμοκίνησης, ως τεχνικής, στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας και στην ερμηνεία των συναφών δυσκολιών. Οι τυπικά αναπτυσσόμενοι αναγνώστες της 3ης δημοτικού αξιοποιήθηκαν επίσης ως ομάδα ιδίου αναγνωστικού επιπέδου προς τους φτωχούς αναγνώστες της 6ης τάξης, για να ελεγχθούν πιθανές ομοιότητες ή διαφορές μεταξύ ομάδων που διέφεραν ως προς την ηλικία και την αναγνωστική τους επίδοση.

Το έργο της ορθογραφικής επεξεργασίας περιλάμβανε 102 ζευγάρια λέξεων οι οποίες διέφεραν ως προς το μέγεθος και τη συχνότητα. Οι λέξεις παρουσιάζονταν ταυτόχρονα στην οθόνη του υπολογιστή και οι συμμετέχοντες έπρεπε να δηλώσουν ποια από τις δύο λέξεις αποτελούσε την ορθογραφημένη λέξη. Δύο τύποι οφθαλμικών τιμών καταγράφηκαν, κινήσεις προσήλωσης και σακκαδικές κινήσεις. Τα αποτελέσματα από την ανάλυση των ορθών απαντήσεων των συμμετεχόντων έδειξαν κυρίως σημαντικές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Στ' τάξη και των συνομηλίκων τους, με τους φτωχούς αναγνώστες να κάνουν σημαντικά μεγαλύτερης διάρκειας κινήσεις προσήλωσης και περισσότερες σακκαδικές κινήσεις. Δεν εντοπίστηκαν διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Γ' τάξη και των τυπικά αναπτυσσόμενων συνομηλίκων τους και μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Στ' τάξη και της ομάδας ελέγχου που εξισώθηκε ως προς την αναγνωστική ηλικία.

Τα αποτελέσματα αυτά υποδεικνύουν ότι κυρίως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φτωχοί αναγνώστες επιχειρούν την ανάλυση της λέξης σε μικρές μονάδες, στη βάση μιας γραφο-φωνημικής αντιστοιχίας, εύρημα που φανερώνει την έλλειψη εδραιωμένων ορθογραφικών αναπαραστάσεων. Σε αντίθεση, οι τυπικά αναπτυσσόμενοι αναγνώστες σε μεγαλύτερη ηλικία τυπικά αναπτυσσόμενοι αναγνώστες επιτυγχάνουν τη μετάβαση από την υπολεξική ανάλυση των λέξεων στην ολιστική και μέσα από λίγες σακκαδικές κινήσεις και μικρής διάρκειας κινήσεις προσήλωσης ανασύρουν ταυτόχρονα πληροφορίες για μεγάλα τμήματα των λέξεων. Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από το πώς η αξιοποίηση της τεχνικής της οφθαλμοκίνησης μπορεί να ενημερώσει την κατανόησή μας και τις εφαρμογές μας αναφορικά με την ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας και την ερμηνεία των συναφών δυσκολιών.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ: ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΣΤ □ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Σπύρος Σοφοκλέους¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στο πλαίσιο της μελέτης των γραμματισμών στα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού πλαισίου (Content Area Literacy ή Disciplinary Literacy) και, ειδικότερα, στα Μαθηματικά.

Την τελευταία πενταετία, είναι αυξημένο το επιστημονικό ενδιαφέρον για τους γραμματισμούς στα γνωστικά αντικείμενα των σχολικών προγραμμάτων (Britt & Ming, 2017; Chauvin & Theodore, 2015; Fang & Coatoam, 2013; Gillis, 2014; Meiers, 2015). Ως εκ τούτου, η σχετική διεθνής εκπαιδευτική έρευνα και πρακτική, ανέδειξε τέσσερις σχετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις: τη Γνωστική (Vacca κ.ά., 2013), τη Γλωσσολογική (Fang, 2012), την Κοινωνιοπολιτισμική-Κριτική (Moje, 2015) και την Επιστημολογική (Shanahan & Shanahan, 2015).

Με βάση το εν λόγω θεωρητικό πλαίσιο (Fang & Coatoam, 2013; Meiers, 2015; Moje, 2008; Shanahan & Shanahan, 2015) και αξιοποιώντας ειδικό μοντέλο Διερευνητικής Μάθησης (Spires, Kerkhoff, Graham & Lee, 2014), σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε, για οκτώ μήνες, ερευνητικό πρόγραμμα, με εστίαση στους γραμματισμούς στα Μαθηματικά, σε τρία τμήματα της ΣΤ □ τάξης, σε δημοτικό σχολείο της Κύπρου.

Σκοπός της παρούσας παρουσίασης είναι η σκιαγράφηση των Λόγων που αναπτύχθηκαν και η ανάδειξη των ταυτοτήτων των εκπαιδευτικών και των μαθητριών/μαθητών των τμημάτων που συμμετείχαν στο συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα.

Τα υπό αναφορά ερευνητικά δεδομένα αφορούν σε ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις εκπαιδευτικών και μαθητών/μαθητριών, που συλλέχθηκαν σε διαφορετικές χρονικές φάσεις της έρευνας. Για την ανάλυση των συνεντεύξεων, αντλήθηκαν, συλλειτουργικά, θεωρητικά εργαλεία από τη μελέτη του γραμματισμού ως κοινωνικής πρακτικής (Bloome, 2012; Lefstein & Street, 2007), των γραμματισμών στα γνωστικά αντικείμενα (Razfar, 2012; Wilson, & Chavez, 2014) και της Ανάλυσης (Σχολικού) Λόγου (Κουτσογιάννης κ.ά., 2015; Moje & Lewis, 2007; Van Leuven, 2008).

Η ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε κινητικότητα στους Λόγους που αναπτύχθηκαν στο γνωστικό αντικείμενο των Μαθηματικών και επανατοποθέτηση των ταυτοτήτων των εκπαιδευτικών και των μαθητών/μαθητριών, αναφορικά με τους γραμματισμούς στα Μαθηματικά. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, στο κυπριακό εκπαιδευτικό συγκείμενο, οι γραμματισμοί, εκτός από το γλωσσικό μάθημα, δεν έχουν διερευνηθεί και συζητηθεί ευρέως, τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά για τη μελέτη της ανάπτυξης των Λόγων και της διαμόρφωσης ποικίλων εγγράμματων ταυτοτήτων στο σχολικό πλαίσιο.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ιωάννης Δεληγιάννης¹

¹Διευθυντής Γυμνασίου Λάλα, Ν. Ηλείας

Η γλώσσα έχει την ομογενοποιητική δύναμη, ακόμα και σ ένα ανομοιογενές κοινωνικό σώμα, να ανασυνθέτει την εθνική ταυτότητα, να επιτείνει τη συνοχή των χρηστών της. Στο φανταστικό επίπεδο η χρήση της γλώσσας δημιουργεί ψυχικούς δεσμούς που υπερβαίνουν τα ταξικά συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων. Επίσης λειτουργεί αποτρεπτικά στον καθοδηγούμενο ή στον de facto πολιτιστικό επεκτατισμό, στο βαθμό που η κυρίαρχη γλωσσική πολιτική λειτουργεί κανονιστικά σε ό,τι ομιλείται.

Το ζήτημα της συμπίεσης της γλωσσικής πολιτικής Ελλάδας και Κύπρου προκύπτει από την προσπάθεια του κυπριακού ελληνισμού να προτάξει την ελληνικότητα ως πολιτιστικό ανάχωμα στην ενδεχόμενη αλλοίωση της εθνολογικής του βάσης. Όμως, ενώ η ΚΝΕ περνά σ όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες της Κύπρου ως γλώσσα αναφοράς, η Κυπριακή διάλεκτος δεν στηρίζεται θεσμικά εξίσου με την ΚΝΕ. Αντιστοίχως στην Ελλάδα δεν έχει επαρκώς προβληθεί η ελληνικότητα της Κυπριακής διαλέκτου και ελάχιστα κείμενα αναφορικά με την Κύπρο που υπάρχουν στο μάθημα “Κείμενα της Νεοελληνικής λογοτεχνίας”, δεν προτάσσουν ότι αυτοδικαίως υπάρχει εξακτίνωση του ελληνικού πολιτισμού διαμέσου της γλώσσας και ότι η Κυπριακή λογοτεχνία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, απολύτως ισότιμη με την Ελλαδική.

Οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις στη Μεσόγειο σηματοδοτούν ευρύτερες πολιτιστικές ωσμώσεις και συγκρούσεις. Η γλώσσα, ως έκφραση πολιτιστικής ταυτότητας, καθίσταται ιδεολογικό εργαλείο στις πολιτιστικές ανασυνθέσεις που πραγματοποιούνται από ακούσιους ή εκούσιους αποικισμούς. Συνεπώς, προτείνεται **κοινή γλωσσική πολιτική** με διεύρυνση της επίσημης ελληνικής γλώσσας που θα εμπεριέχει την κυπριακή διάλεκτο και το κυπριακό λεξιλόγιο ως κομμάτι της γλωσσικής διδασκαλίας στη δωδεκαετή εκπαίδευση.

Ομοίως πρέπει να συγκλίνει και ο **γλωσσικός σχεδιασμός**. Η αυστηρή χρήση του μονοτονικού έχει προκαλέσει ποικίλα προβλήματα στην αφομοίωση της γλωσσικής συνέχειας. Επομένως,θα προτείνουμε την εφαρμογή του πολυτονικού συστήματος, αρχικά πιλοτικά, με στόχο ν αξιολογηθούν τ αποτελέσματα σε χρονικό ορίζοντα μιας γενιάς διδασκομένων, έτσι ώστε να επιλεγεί αυτό που ενισχύει την κατανόηση της ιστορικής συνέχειας της “ελληνικότητας”.

**«ΦΩΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»
ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΣ**

Φάνης Αγγελόπουλος¹

¹11^ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων, Ελλάδα

Ως σήμερα η διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής βασίζεται στα γράμματα. Η προκείμενη μέθοδος ξεκινάει από τους φθόγγους, τους ήχους που περιέχει κάθε λέξη. Με τη βοήθεια καρτελών και καρτών τούς κάνει χειροπιαστούς στο παιδί και μόνο αργότερα προχωράει στα γράμματα. Αντιμετωπίζει έτσι την έλλειψη του ακουστού φθόγγου στη γραπτή γλώσσα, δηλαδή την πρώτη δυσκολία - από ψυχολογικής πλευράς - που παρουσιάζεται στο παιδί.

Είναι προσαρμογή στην ελληνική γλώσσα της αντίστοιχης μεθόδου που εφαρμόστηκε στη Σοβιετική Ένωση, ήδη από τη δεκαετία του '70. Στηρίζεται στους φθόγγους που σήμερα χρησιμοποιούμε, ενώ μπορεί να εφαρμοστεί στα τοπικά ιδιώματα και στην ελληνοκυπριακή διάλεκτο. Η διδασκαλία μικρών παιδιών αλλά και μαθητών, έστω και αν δεν έγινε με όλα τα κεφάλαια της μεθόδου, είναι ενθαρρυντική. Απαιτείται όμως πειραματική εφαρμογή της για να αποσαφηνιστούν ορισμένα ζητήματα (ομαδική διδασκαλία, απαιτούμενος χρόνος κ.ά.). Απευθύνεται στα παιδιά του Νηπιαγωγείου και της Α΄ Δημοτικού (4-6 ετών) και το υλικό της είναι δύο 50φυλλα μπλοκ και χρωματιστές κάρτες-αυτοκόλλητα .

Η μέθοδος μάς δίνει τη δυνατότητα να διδάξουμε εξ αρχής και μεμιάς το σύνολο, σχεδόν, της ύλης του αντίστοιχου κεφαλαίου της Γραμματικής. Δεν πρόκειται μόνο για την πραγματική εξοικονόμηση χρόνου που πετυχαίνει ή ότι αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τη «δυσλεξία», η οποία κακώς σήμερα αποδίδεται στο μαθητή και όχι στον τρόπο διδασκαλίας. Πρόκειται για κάτι ουσιαστικότερο. Όσα ο Μ. Τριανταφυλλίδης προσπαθούσε να εξηγήσει στους δασκάλους με τη Φωνητική Εισαγωγή της Γραμματικής του το 1941, η μέθοδος τα διδάσκει με φυσικό και ευχάριστο τρόπο σε μικρά παιδιά.

Αυτή η δυνατότητα είναι σύμφωνη με τα συμπεράσματα του Λεφ Βιγκότσκι για τη διδασκαλία των επιστημονικών εννοιών στο Δημοτικό Σχολείο και ανοίγει – μέσω αυτού του παραδείγματος – νέους δρόμους στη διδασκαλία της Γλώσσας αλλά και των άλλων μαθημάτων.

ΤΟ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ «ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ» ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΣΤΗΝ «ΠΑΙΖΟΥΣΑ ΤΑΞΗ»

Μαρία Πετκανοπούλου¹ Κωνσταντίνος Ντίνας²

¹ 4^ο Νηπιαγωγείο Συκεών Θεσσαλονίκης

² Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία αναδύεται από μια *παίζουσα* τάξη νηπιαγωγείου, η οποία καλλιεργεί μέσω του παιχνιδιού τη γλωσσική της επιτελεσματικότητα. Τα αυτοσχέδια επιτραπέζια παιχνίδια (α.ε.π.) δεν είναι μια δεδομένη και έτοιμη λύση, είναι το προϊόν μιας κουλτούρας παιχνιδιού, που προκύπτει από την εμπλοκή των παιδιών στη μαθησιακή διαδικασία και τη συνεργασία τους σε ομάδες κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου εργασίας ή μιας διαθεματικής προσέγγισης με υλικά που προορισμός τους θα ήταν η ανακύκλωση.

Ο σχεδιασμός και η δημιουργία των παιχνιδιών από τα νήπια τα εμπλέκει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και ενισχύει τη θετική τους στάση απέναντι στη μάθηση (Dodge, & Colker, 1998). Η ενεργός εμπλοκή στις δραστηριότητες δημιουργίας πρωτότυπων αυτοσχέδιων επιτραπέζιων παιχνιδιών τονώνει την ανάπτυξη της εφευρετικότητας και της φαντασίας και την άνθηση της δημιουργικότητας (Prendice, et al., 2003). Το παιδί νιώθει περήφανο για τον εαυτό του όταν μαθαίνει κάτι καινούργιο με ευχάριστο τρόπο, ενώ συγχρόνως μαθηματικές έννοιες, γλωσσικές δεξιότητες και γνώσεις δομούνται μέσα του (Salmina & Tihanova, 2011). Το καθημερινό παίξιμο βελτιώνει τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών, ενισχύει τη γλωσσική τους ανάπτυξη, τη φαντασία, την ικανότητα σκέψης και αντίληψης (Fromberg, & Gullo, 1992). Στα στάδια του σχεδιασμού, της δημιουργίας, της παρουσίασης και του παιχνιδιού ενός παιχνιδιού αναπτύσσονται δραστηριότητες που δημιουργούν ένα ευχάριστο επικοινωνιακό πλαίσιο καλλιέργειας και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, τα παιδιά διαμορφώνουν αντιλήψεις για την επικοινωνιακή πλευρά της γλώσσας, παράγουν πολυτροπικά κείμενα, εξοικειώνονται με τη χρήση διαφόρων σημειωτικών κωδίκων, εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο και τους γνωστικούς τους ορίζοντες. Τα αυτοσχέδια επιτραπέζια παιχνίδια ως υποστηρικτικά εργαλεία προσφέρουν μια ποιοτική γλωσσική καλλιέργεια, σύμφωνα και με τις προτάσεις του αναδυόμενου και κριτικού γραμματισμού.

Για τον σκοπό της εργασίας παρουσιάζονται ενδεικτικά α.ε.π. που ως εργαλεία διδακτικής μεθοδολογίας υποστηρίζουν τους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους που θέτουν τα ισχύοντα Α.Π. του νηπιαγωγείου για τη γλώσσα και τη διδασκαλία της,

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοσχέδιο επιτραπέζιο παιχνίδι, *παίζουσα* τάξη, γλωσσική επιτελεσματικότητα, υποστηρικτικό εργαλείο, ποιοτική γλωσσική καλλιέργεια

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ, ΕΙΚΟΝΑ, ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ: ΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΤΟΝ ΟΠΤΙΚΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Έλενα Χατζηπιερή¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Η ανακοίνωση αυτή εκκινεί από την ολοένα και περισσότερο αυξανόμενη πολυτροπικότητα που χαρακτηρίζει την καθημερινή επικοινωνία, τις πολιτισμικές πρακτικές και γενικότερα τις κατασκευές νοημάτων. Οι διάφοροι τρόποι: γλωσσικός, οπτικός, παραγλωσσικός, ηχητικός και χωρικός και η συνδυαστικότητά τους καθιστούν τη θεώρηση του γλωσσικού γραμματισμού ως παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών και την αναγκαιότητα αναθεώρησης της μαθησιακής διαδικασίας με την προσθήκη δραστηριοτήτων σχετικών με το πώς ερμηνεύουμε αλλά και πώς παράγουμε πολυτροπικά κείμενα. Σε μια πολυτροπική διαδικασία εγγραμματος που προκύπτει από το σύγχρονο πολιτισμικό τοπίο του δυτικού κόσμου και στο οποίο η εικόνα διαδραματίζει όλο και πιο κεντρικό ρόλο, η έμφαση δίνεται στην επαφή των παιδιών με ένα όλο διευρυνόμενο φάσμα μέσων και πολιτισμικών πηγών ώστε να οδηγηθούν στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης σε ότι αφορά την κατανόηση της πολιτισμικής και κοινωνικής χροιάς των κειμένων, εικόνων αλλά και χώρων. Το μαθησιακό υλικό προέρχεται από τον πολιτισμό, την τέχνη, τον εργασιακό ή ιδιαίτερο κοινωνικό χώρο, τη λογοτεχνία, τον καθημερινό λόγο και γενικά από την ίδια τη ζωή. Βασισμένη στο έργο των Epstein, Gabella, Gaudelius & Spiers και Kalantzis-Cope και αναγνωρίζοντας τη σημασία της διδασκαλίας του οπτικού εγγραμματος ώστε τα παιδιά να αναπτύξουν μια κριτική μεταγλώσσα σε ένα διαποτισμένο με εικόνες κόσμο με έμφαση στην αποτελεσματική ενσωμάτωση πολυγραμματισμών, η παρουσίαση αυτή (η οποία θα μπορούσε να έχει και εργαστηριακή μορφή) θα επικεντρωθεί στον οπτικό εγγραμματο και στην αισθητική παιδεία και θα δώσει πρακτικά παραδείγματα ανάλυσης και αναδόμησης έργων τέχνης, μνημείων/χώρων και εικόνων γενικότερα. Μια ζωγραφιά, ένα μνημείο, μια πλατεία μπορούν να αποτελέσουν στρωματοποιημένες δεξαμενές άντλησης πληροφοριών και παραγωγικής συζήτησης για το κοινωνικό και πολιτισμικό συγκείμενό τους.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΝΕΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Αγγελική Μάρκογλου¹

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στη σύγχρονη εποχή, τα κείμενα που δέχεται ο μαθητής προέρχονται από ποικίλες πηγές, συνδυάζοντας πολλούς τρόπους (γλωσσικούς και μη). Με την είσοδο των ψηφιακών τεχνολογιών στη ζωή μας και στο σχολείο, η πολλαπλή αυτή σύσταση των κειμένων έχει γίνει καθημερινή πρακτική. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να φέρει σε επαφή τους μαθητές με τις πηγές αυτές, ανοίγοντας τους ορίζοντες τους στη συστηματική διδασκαλία και την ανάλυση των πολυτροπικών κειμένων, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση των μελλοντικών πολιτών που θα είναι σε θέση να χειρίζονται την πληθώρα των πολυτροπικών κειμένων που τους περιβάλλει και βοηθώντας τους να δημιουργούν οι ίδιοι τέτοιου είδους κείμενα.

Επιδιώκοντας τον συνδυασμό της «παραδοσιακής» διδασκαλίας και των σύγχρονων τεχνικών διδασκαλίας, που προτάσσουν οι Νέοι Γραμματισμοί, στην παρούσα εργασία δημιουργήσαμε και εφαρμόσαμε ένα εκπαιδευτικό εργαλείο (με ποικίλους σημειωτικούς πόρους: ψηφιακές τεχνολογίες, εικόνες, διαγράμματα, νοητικοί χάρτες, κινούμενα σχέδια) στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, με σκοπό τη μελέτη της αποτελεσματικότητας του κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, έχοντας ως βασικό στόχο την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και τη σύνδεσή της με τις ρίζες της, την Αρχαία Ελληνική. Το ερευνητικό δείγμα αποτέλεσαν 651 μαθητές και 13 εκπαιδευτικοί από 12 Πρότυπα Πειραματικά Γυμνάσια της Ελλάδας. Επιλέχθηκε, ακόμη, ένας συνδυασμός ερευνητικών μεθόδων (πολυμεθοδική προσέγγιση), αξιοποιώντας τα έντυπα παρατήρησης των διδασκαλιών, τα διαγνωστικά κριτήρια αξιολόγησης και τα ερωτηματολόγια των μαθητών, και την τεχνική των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστες οι ερμηνείες για το υπό μελέτη αντικείμενο. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε ότι η εφαρμογή του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού εργαλείου και η ένταξη ποικίλων σημειωτικών πόρων κατά τη διάρκεια του μαθήματος επέδρασε θετικά στους μαθητές και διευκόλυνε ουσιαστικά τους εκπαιδευτικούς, καταδεικνύοντας το ως ένα αποτελεσματικό συμπληρωματικό εκπαιδευτικό εργαλείο στο πλαίσιο του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

**ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΜΜΕ:
ΜΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ
ΠΡΟΤΥΠΑ ΟΜΟΡΦΙΑΣ ΣΤΑ ΜΜΕ**

Γαλάτεια Καλλίτση¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στο άρθρο αυτό αναλύονται τα αποτελέσματα μιας πρακτικής εφαρμογής κριτικού γραμματισμού στα ΜΜΕ στη δημοτική εκπαίδευση σε ενότητα με θέμα τα πρότυπα ομορφιάς στα ΜΜΕ, σχεδιασμένη σε φεμινιστική βάση. Αν και η προσέγγιση του κριτικού γραμματισμού στα ΜΜΕ αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για την εκπαίδευση, εντούτοις, υπάρχει περιορισμένη έρευνα για το πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την προσέγγιση αυτή, στηριγμένοι σε μια φεμινιστική οπτική, προκαλώντας σχέσεις εξουσίας και ιδεολογίες σε σχέση με την έμφυλη υποκειμενικότητα.

Ο σκοπός της εκπαιδευτικής παρέμβασης ήταν η αξιολόγηση της μεθοδολογικής προσέγγισης του κριτικού γραμματισμού στα ΜΜΕ, αναφορικά με τους τρόπους με τους οποίους η ανάπτυξη ικανοτήτων κριτικού γραμματισμού στα παιδιά μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ικανότητας χειρισμού μηνυμάτων που μεταφέρονται από τα ΜΜΕ σχετικά με τα πρότυπα ομορφιάς. Η ενότητα περιστρεφόταν γύρω από το θέμα της «ομορφιάς», το οποίο είχε διερευνηθεί μέσα από διάφορα είδη δημοφιλών ΜΜΕ. Η παρέμβαση είχε πραγματοποιηθεί σε μαθητές/ριες της Στ' τάξης, σε τρία σχολεία (αστική, ημιαστική και αγροτική περιοχή) και είχε διεξαχθεί σε δύο ογδοντάλεπτα. Τα αποτελέσματα της παρέμβασης είχαν αξιολογηθεί με βάση τις απαντήσεις των παιδιών στην τάξη, τις εργασίες και τα τελικά τους κείμενα.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση στηρίχθηκε στο θεωρητικό πλαίσιο του Buckingham (2003/2008) όσον αφορά την εκπαίδευση στα ΜΜΕ, το οποίο απομακρύνεται από την αμυντική προσέγγιση απέναντι στα ΜΜΕ, αναγνωρίζοντας ότι τα παιδιά αποτελούν αυτόνομο και κριτικό κοινό. Επιπλέον η παρέμβαση αντιμετώπιζε την έννοια της ανάγνωσης ως μια δυναμική σχέση κατά την οποία τα νοήματα είναι κοινωνικά κατευθυνόμενα.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση φαίνεται ότι έφερε αποτελέσματα, αυξάνοντας την επίγνωση των παιδιών στον τρόπο λειτουργίας των ΜΜΕ, αποφυσικοποιώντας δεδομένα μηνύματα, αλλά και συμβάλλοντας στην κριτική ανάλυση μιντιακών κειμένων σε σχέση με την ομορφιά και τις έμφυλες υποκειμενικότητες. Ωστόσο, ο τρόπος που τα παιδιά διαχειρίζονται την ικανότητα κριτικής προσέγγισης φαίνεται να ποικίλει αναλόγως της περίπτωσης, της χρονικής στιγμής και της δύναμης της επιρροής του εκάστοτε μέσου και προτύπου. Επιπλέον, αν και τα παιδιά φαίνεται να διαθέτουν τη γνώση σχετικά με την τεχνητή φύση της ομορφιάς μέσα από τα ΜΜΕ, εξακολουθούν συχνά να αντλούν απόλαυση από συγκεκριμένα πρότυπα ομορφιάς, φανερώνοντας το μεγάλο χάσμα που υπάρχει μεταξύ γνώσης και επιθυμίας. Τέλος, παρατηρήθηκε διαφοροποίηση όσον αφορά την κριτική εμπλοκή με τα ΜΜΕ στη βάση του κοινωνικοοικονομικού και δημογραφικού υπόβαθρου των παιδιών, αφού τα παιδιά στην ημιαστική και αστική περιοχή έδειχναν πιο συνειδητοποιημένα σε θέματα σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των ΜΜΕ, σε σχέση με τα παιδιά στην αγροτική περιοχή.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ» ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αλεξάνδρα Πετρίδου¹, Έλσα Νεοφύτου¹, Γιασεμίνα Καραγιώργη¹

¹Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Στα δημόσια σχολεία της Κύπρου ακολουθείται μονογλωσσικό σύστημα σπουδών, με κύρια γλώσσα διδασκαλίας την Ελληνική. Ωστόσο, ο μαθητικός πληθυσμός τα τελευταία χρόνια έχει μετατραπεί σε ετερογενή, εφόσον στα σχολεία φοιτούν μαθητές που δεν έχουν, ως μητρική γλώσσα, την Ελληνική. Τυχόν ελλείψεις στη γνώση και χρήση της Ελληνικής από τα παιδιά αυτά αποτελούν εμπόδιο στη μαθησιακή τους εξέλιξη. Συνεπώς, η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας αποτελεί ζήτημα, ιδιαίτερα σημαντικό. Παράλληλα, η έγκυρη διάγνωση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών αυτών αποτελεί προϋπόθεση για την παροχή στοχευμένης στήριξης, η οποία να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους.

Το Πρόγραμμα Ελληνομάθειας αποσκοπεί στη διάγνωση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία που φοιτούν σε δημόσια δημοτικά σχολεία και χρήζουν στήριξης στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, έτσι ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η διδασκαλία. Το Πρόγραμμα διεξάχθηκε φέτος για πρώτη φορά σε πιλοτική βάση, στην επαρχία Λάρνακας. Στο Πρόγραμμα συμμετείχαν 724 μαθητές Α΄ μέχρι ΣΤ΄ τάξης που ήδη συμμετέχουν ή θα συμμετέχουν από την επόμενη σχολική χρονιά (2017-2018) σε πρόγραμμα στήριξης για την εκμάθηση της Ελληνικής. Για τη διάγνωση του επιπέδου ελληνομάθειας χορηγήθηκαν τα διαγνωστικά δοκίμια «Μιλιάς Ελληνικά» τα οποία έχουν αναπτυχθεί ειδικά για παιδιά στον ελληνικό χώρο, και έχουν εγκυροποιηθεί στο κυπριακό συγκείμενο.

Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει την εφαρμογή του εν λόγω Προγράμματος, τόσο σε σχέση με την μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε, όσο και ως προς τα κύρια αποτελέσματα με βάση την κλίμακα αξιολόγησης του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες. Παράλληλα, η εργασία συζητά μελλοντικές κατευθύνσεις ως προς τη διάγνωση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών που φοιτούν σε δημόσια σχολεία στην Κύπρο.

**ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ, ΤΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ
ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ (ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ) ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ:
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Ευγενία Κουνναπή¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Σκοπός της παρουσίασης είναι να αναδείξει τις στάσεις, τα ρεπερτόρια και τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στην κυπριακή δημοτική εκπαίδευση έναντι της γλωσσικής διαφοροποίησης των δίγλωσσων παιδιών στο σύγχρονο κυπριακό σχολείο.

Τα δεδομένα παγκύπριας έρευνας (μέσα από συνεντεύξεις και παρατηρήσεις) παρουσιάζονται μέσα από τρεις εννοιολογικές προσεγγίσεις: (α) την προσέγγιση των στάσεων, (β) των «ερμηνευτικά ρεπερτορίων» ως προσέγγιση της ανάλυσης λόγου και (γ) της παρατήρησης της εκπαιδευτικής πρακτικής στο επίπεδο της σχολικής τάξης. Συγκεκριμένα, μέσα από τα δεδομένα αυτά παρουσιάζεται η στάση και τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια των Ελληνοκύπριων εκπαιδευτικών δημοτικής εκπαίδευσης έναντι τεσσάρων τομέων: 1) της γλωσσικής ετερότητας (διγλωσσίας), 2) των δίγλωσσων μαθητών και της παρουσίας τους στις σχολικές μονάδες, 3) της αξιοποίησης της μητρικής τους γλώσσας για τη διδασκαλία της κυρίαρχης και 4) της πολιτικής που ακολουθείται σήμερα από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Ταυτόχρονα, η παρουσίαση αναδεικνύει τις ενδείξεις μιας κοινωνικά δίκαιης διδασκαλίας κατά τη διδασκαλία των Ε/Κ εκπαιδευτικών στους δίγλωσσους μαθητές τους, των διδακτικών πρακτικών που ακολουθούν όσον αφορά την αξιοποίηση της μητρικής τους γλώσσας για τη διδασκαλία των ελληνικών και την εφαρμογή πρακτικών που προάγουν την κριτική πολυπολιτισμικότητα. Η έμφαση δόθηκε ειδικότερα στον τύπο της σχολικής μονάδας στον οποίο εργάζονταν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αλλά και ο συνδυασμός της διδασκαλίας για κοινωνική δικαιοσύνη και κριτικής πολυπολιτισμικότητας με την αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων μαθητών.

Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ενδιαφέρουσες διαφοροποιημένες τάσεις τόσο στις στάσεις όσο και στα ρεπερτόρια ανάλογα με τον τύπο της σχολικής μονάδας στην οποία βρίσκονταν οι εκπαιδευτικοί κάτι που αναδείχθηκε έντονα και μέσα από την παρατήρηση στην καθημερινή τους διδασκαλία. Η πρώτη αυτή ερευνητική προσπάθεια καταγραφής συγκεκριμένων πρακτικών αξιοποίησης της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων μαθητών σε σχέση με τον τύπο της σχολικής μονάδας αναδεικνύει σημαντικούς προβληματισμούς προς τους φορείς εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής ως προς την αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης και διδασκαλίας των δίγλωσσων μαθητών στηριζόμενη στις αρχές της κοινωνικά δίκαιης διδασκαλίας, της αξιοποίησης της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων μαθητών για τη διδασκαλία της κυρίαρχης ελληνικής γλώσσας και σ' ένα υψηλότερο επίπεδο της εφαρμογής μιας κριτικής πολυπολιτισμικότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις πραγματικές ανάγκες των ίδιων των εκπαιδευτικών, των μαθητών αλλά και του κάθε τύπου σχολικής μονάδας ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές της. Ολοκληρώνοντας, τα αποτελέσματα συνάδουν άμεσα με την αναγκαιότητα χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά και την εφαρμογή της επαγγελματικής μάθησης σε θέματα διγλωσσίας μέσα από την εφαρμογή των ετήσιων στόχων της κάθε σχολικής μονάδας είτε αυτή έχει υψηλό, μέσο ή χαμηλό ποσοστό δίγλωσσων μαθητών διαφοροποιώντας τις πρακτικές εφαρμογές μέσα στη σχολική τάξη.

«I DON'T LIKE YOUR TAGALOG!»: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Παναγιώτης Παντελή¹ Ελένη Γρίβα¹

¹Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις μιας οικογένειας μεταναστών κατά την προσαρμογή της σε ένα νέο κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι η συνειδητή ή μη κατανομή ρόλων των δύο γλωσσών, της γλώσσας της χώρας καταγωγής και της πλειονοτικής γλώσσας, που καθορίζει εν πολλοίς τον βαθμό ανάπτυξης διγλωσσίας στα παιδιά τους. Εξάλλου, οι απόψεις και στάσεις των γονέων για τη διγλωσσία καθορίζουν σε κάποιο βαθμό τη γλωσσική συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά τους, καθώς επίσης τη στάση και χρήση των γλωσσών από τα ίδια τα παιδιά (Mosty, Lefever & Ragnarsdóttir, 2013).

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας θα παρουσιαστεί ένα μέρος ενός ερευνητικού προγράμματος με κύριο σκοπό τη διερεύνηση του ρόλου της γλώσσας της χώρας καταγωγής και της πλειονοτικής γλώσσας στο οικογενειακό και σχολικό πλαίσιο.

Ειδικότερα, στοχεύουμε στην:

- Διερεύνηση των πρακτικών επικοινωνίας γονέων και μαθητών στο οικογενειακό περιβάλλον.
- Σκιαγράφηση των απόψεών τους για την επίδραση της διγλωσσίας στη γλωσσική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη.
- Αποτύπωση των πρακτικών γραμματισμού στο οικογενειακό περιβάλλον.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν α) 30 μετανάστες γονείς και β) 40 παιδιά με μεταναστευτικό προφίλ, μαθητές ηλικίας 10-12 ετών, που φοιτούσαν σε σχολεία της Λευκωσίας. Η συλλογή δεδομένων έγινε με τη χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Η επεξεργασία των ποιοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν και από τις δύο ομάδες αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου (Miles & Huberman, 1994).

Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε πως οι περισσότεροι γονείς συμφώνησαν για τη σημαντικότητα γνώσης της γλώσσας της χώρας καταγωγής τους για το μέλλον των παιδιών τους, ενώ και τα παιδιά στη συντριπτική τους πλειονότητα εξέφρασαν θετική διάθεση για ανάπτυξη δεξιοτήτων στη γλώσσα. Παρόλα αυτά, η γλωσσική μετατόπιση για πολλές από τις οικογένειες μεταναστών, από τη γλώσσα της χώρας καταγωγής τους στην ελληνική, αποτελεί συχνό φαινόμενο. Εξάλλου, το φαινόμενο της γλωσσικής μετατόπισης αποτυπώνεται στις πρακτικές εξωσχολικού γραμματισμού των οικογενειών που επιτελούνται σχεδόν αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα.

Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ: ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Ανδρεανή Μπάιτελμαν¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Η προώθηση του λειτουργικού επιστημονικού γραμματισμού (functional scientific literacy) αποτελεί μια εκπαιδευτική προτεραιότητα για αρκετά σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα (Kahn & Zeidler, 2016). Στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας, η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης σύγχρονων κοινωνικό-επιστημονικών ζητημάτων (socioscientific issues - SSIs) αποτελεί σημαντική επιδίωξη. Τα SSIs είναι επίμαχα ζητήματα, με επιστημονικές, οικονομικές, κοινωνικές και ηθικές πτυχές, χαρακτηρίζονται από αντιτιθέμενες πληροφορίες και προσεγγίσεις, και, συνήθως, επιδέχονται πολλαπλές λύσεις. Η διατύπωση ισχυρισμών, η αναζήτηση και η αξιολόγηση πληροφοριών από πολλαπλές πηγές και η οικοδόμηση διαφόρων ειδών επιχειρημάτων με πολλαπλές οπτικές αποτελούν απαραίτητες δεξιότητες για την αποτελεσματική διαχείριση των SSIs.

Παρόλη όμως τη μεγάλη σημασία των SSIs για την προώθηση του λειτουργικού επιστημονικού γραμματισμού, οι υπάρχουσες έρευνες υποδεικνύουν ότι οι άνθρωποι, συχνά, αδυνατούν να διαχειριστούν, αποτελεσματικά, τέτοια ζητήματα. Για τον λόγο αυτό, διάφοροι ερευνητές έχουν επιδείξει ενδιαφέρον για τη διερεύνηση διαφόρων παραγόντων που δυνητικά επηρεάζουν και συνεισφέρουν στην αποτελεσματική διαχείριση SSIs (Fowler et al., 2009).

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η συνεισφορά της γνώσης περιεχομένου στην αποτελεσματική διαχείριση SSIs. Συγκεκριμένα, τέθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: (1) Ποια η συνεισφορά της γνώσης περιεχομένου υποψήφιων δασκάλων στο είδος των διαφόρων επιχειρημάτων που οικοδομούν για τη διαχείριση κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων; (2) Αν ελεγχθεί στατιστικά η συνεισφορά της γνώσης περιεχομένου, μπορεί το θέμα του κοινωνικο-επιστημονικού ζητήματος να προβλέψει το είδος των διαφόρων επιχειρημάτων που οικοδομούν υποψήφιοι δάσκαλοι για τη διαχείριση κοινωνικό-επιστημονικών ζητημάτων; Για τον σκοπό της έρευνας, 243 υποψήφιοι δάσκαλοι κλήθηκαν να οικοδομήσουν διάφορα είδη επιχειρημάτων, μετά τη μελέτη τριών επίμαχων SSIs. Η γνώση περιεχομένου τους για τα συγκεκριμένα SSIs μετρήθηκε ξεχωριστά με τη χρήση δύο ειδικών εγκυροποιημένων εργαλείων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι η γνώση περιεχομένου συνεισφέρει στατιστικά σημαντικά στο είδος των διαφόρων επιχειρημάτων που οικοδομούν οι υποψήφιοι δάσκαλοι για τη διαχείριση SSIs. Επίσης, το θέμα του SSI προβλέπει στατιστικά σημαντικά το είδος των διαφόρων επιχειρημάτων.

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΚΤΗΣΗ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ: ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ
ΜΟΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΓΛΩΣΣΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Ελένη Ραχανιώτη¹, Ελένη Γρίβα¹, Αναστασία Αλευριάδου¹

¹Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των δυσκολιών και των στρατηγικών πρόσκτησης λεξιλογίου που υιοθετούν μονόγλωσσοι και δίγλωσσοι μαθητές κατά την αναγνωστική διαδικασία, καθώς και η σύνταξη ενός σχεδίου διδασκαλίας που στοχεύει στην εξοικείωση και την εξάσκηση των μαθητών του δημοτικού σχολείου με τις μνημονικές στρατηγικές κατά την ανάγνωση διάφορων κειμενικών ειδών.

Οι στρατηγικές απομνημόνευσης συμπεριλαμβάνονται σε όλες τις γνωστές ταξινομήσεις στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου και χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες: α) της 'μηχανιστικής' εκμάθησης, που περιλαμβάνει την προφορική και γραπτή επανάληψη και β) της 'κωδικοποίησης', που περιλαμβάνει στρατηγικές όπως νοερές συνδέσεις, εικόνες, οπτική, ακουστική, σημασιολογική κωδικοποίηση, κωδικοποίηση «πλαισίου» (συμφραζόμενα) και ανάλυση της δομής της λέξης. Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν τις προφορικές και γραπτές επαναλήψεις ως τις δύο πιο συνήθεις στρατηγικές, τις οποίες αξιοποιούν οι μαθητές για την πρόσκτηση/εκμάθηση λεξιλογίου. Επίσης, στην έρευνα μας, που διεξήχθη σε μονόγλωσσους και δίγλωσσους μαθητές της Ε' και ΣΤ' τάξης δημοτικών σχολείων της Θεσσαλονίκης καταδείχθηκαν οι προφορικές και γραπτές επαναλήψεις, αλλά και οι νοερές συνδέσεις ως οι πιο συχνές στρατηγικές εκμάθησης λεξιλογίου.

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν: α) το ερωτηματολόγιο καταγραφής του προφίλ των μαθητών, των δυσκολιών και αναγκών τους, β) η τεχνική της προφορικής εξωτερίκευσης και γ) οι ανασκοπικές συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας, σε συνδυασμό με ευρήματα άλλων ερευνών οι οποίες αναδεικνύουν ότι μαθητές με δυσκολίες μάθησης συχνά αποτυγχάνουν να αναπτύξουν ή να χρησιμοποιήσουν λεκτικές στρατηγικές επανάληψης, οι οποίες βελτιώνουν σημαντικά τη διατήρηση των πληροφοριών στη βραχύχρονη μνήμη, οδήγησαν στη σύνταξη ενός σχεδίου διδασκαλίας. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας στοχεύει στην εξοικείωση και εξάσκηση των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις στρατηγικές της 'προφορικής' και 'γραπτής' επανάληψης για την αντιμετώπιση των γλωσσικών δυσκολιών που συναντούν μονόγλωσσοι και δίγλωσσοι μαθητές, με απώτερο σκοπό την διευκόλυνση της πρόσκτησης και απομνημόνευσης λεξιλογίου, όχι «αποπλαισιωμένα», αλλά μέσα από την αναγνωστική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: Μνημονικές στρατηγικές, πρόσκτηση λεξιλογίου, διαδικασία ανάγνωσης, προφορική εξωτερίκευση, μονόγλωσσοι και δίγλωσσοι μαθητές, σχέδιο διδασκαλίας.

Η ΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ (REFLECTION LITERACY). ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Στέλλα Αλεξίου¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Όπως αποδεικνύεται από την έρευνα η συμμετοχή στην παραγωγή της γνώσης απαιτεί ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς τη γλώσσα για στοχασμό, διερεύνηση και ανάλυση. Ο στοχαστικός γραμματισμός (reflection literacy) μπορεί και πρέπει να διδάσκεται στην εκπαίδευση, ούτως ώστε όλοι οι μαθητές να αναπτύξουν την ικανότητα να στοχάζονται, να ερευνούν, να αναλύουν και να αμφισβητούν. Στην παρούσα εργασία πρόκειται να εξεταστεί το πώς η καβαφική ποίηση μπορεί να αξιοποιηθεί ως εργαλείο διδασκαλίας του στοχαστικού γραμματισμού, αφού ο Κ. Π. Καβάφης ως εξειδικευμένος αναγνώστης μπόρεσε μέσα από ποικίλους τρόπους να επεξεργαστεί έναν τεράστιο όγκο κειμένων και να μεταγγίσει αθόρυβα μία πηγή στο ποίημα. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ίσως το αναγνωρισμένο «Καισαρίων» στο οποίο δημιουργείται ένας εικονικός – αθόρυβος αναγνώστης που εξυπακούεται μέσα στο ποίημα. Εκτός από συλλογές επιγραφών, ο Καβάφης χρησιμοποιεί υλικό που ανακαλύπτει σε νομισματολογικά βιβλία, «Νομίσματα», συλλογές δημοτικών τραγουδιών, «Πάρθεν», σε ιστορικό υλικό, «Από υαλί χρωματιστό». Επίσης, χρησιμοποιεί παραθέματα τα οποία σχολιάζει «Άννα Κομνηνή», «Ιουλιανός ορών ολιγωρίαν», «Οι Άγιοι Επτά Παίδες», «Ο Απολλώνιος ο Τυανεύς εν Ρόδω», «Άννα Δαλασσηνή» «Ουκ έγνω», «Άγε, ω βασιλεύ Λακεδαιμονίων» και άλλοτε η επίδραση ενός κώδικα είναι σε βαθμό τόσο έντονη όπως συμβαίνει με την *Παλατινή Ανθολογία*. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σ' αυτήν την έρευνα υπήρξε η κειμενοκεντρική το λεγόμενο «close reading» σε συνδυασμό με την επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας φανερώνουν ότι το έργο του Κ. Π. Καβάφη μπορεί να αποτελέσει εργαλείο διδασκαλίας του στοχαστικού γραμματισμού στην εκπαίδευση, ενώ ο ερωτικός κύκλος της καβαφικής ποίησης που αδικαιολόγητα δέχθηκε σφοδρά κτυπήματα και αποτέλεσε προϊόν μιας κακής λογοτεχνικής κριτικής αποτελεί ένα ευρύ πεδίο περαιτέρω ανάλυσης, έρευνας και προβληματισμού στην τάξη.

ΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Δέσποινα Ντεμίρη¹, Άννα Χατζηπαναγιωτίδη²

¹ Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

² Frederick University

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται ο εναλλακτικός τρόπος αξιολόγησης των εκτελεστικών λειτουργιών δίγλωσσων και μονόγλωσσων παιδιών προσχολικής ηλικίας και ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος εκτελεστικού ελέγχου με εργαλείο ένα επιτραπέζιο παιχνίδι στρατηγικής για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το ερευνητικό ενδιαφέρον στρέφεται τόσο στη εξέταση της θεώρησης των θετικών επιπτώσεων της διγλωσσικής ανάπτυξης σε γνωστικό επίπεδο όσο και στην αξιολόγηση του βαθμού συχέτισης των εκτελεστικών λειτουργιών στη βάση της θεώρησης της αλληλεξάρτησης των τριών εκτελεστικών ικανοτήτων. Ο σκοπός και η ιδέα της έρευνας όπως περιγράφηκε προκύπτει από τη ανάγκη εφαρμογής ενός και μόνο εργαλείου αξιολόγησης, που δίνει τη δυνατότητα ταυτόχρονης μέτρησης των τριών εκτελεστικών λειτουργιών και επιτρέπει την ευκολότερη εξέταση του βαθμού συσχέτισής τους. Προσφέρονται επομένως λύσεις στην αδυναμία του υφιστάμενου τρόπου αξιολόγησης με την εφαρμογή μιας σειράς τεστ με διαφορετικό τρόπο υπολογισμού των επιδόσεων και δυσκολίας συσχέτισης, μειώνοντας το χρόνο συγκέντρωσης των δεδομένων και περιορίζοντας τον κίνδυνο ιδιοσυγκρασιακών λαθών λόγω της χρήσης χωριστών εργαλείων αξιολόγησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψαν από την διεξαγωγή πειράματος με δύο ομάδες, δίγλωσσων και μονόγλωσσων παιδιών προσχολικής ηλικίας, οι οποίες εξετάστηκαν ανά ζεύγη και φύλο ως προς την ικανότητα του ανασταλτικού ελέγχου, της μνήμης εργασίας και της γνωστικής ευελιξίας. Η εξέταση των αποτελεσμάτων καταδεικνύει την υπεροχή των δίγλωσσων στις τρεις εκτελεστικές λειτουργίες σε σύγκριση με τους μονόγλωσσους επιβεβαιώνοντας τα πλεονεκτήματα που αποκτούν οι δίγλωσσοι κατά την καθημερινή χρήση δύο γλωσσικών κωδικών για την προσαρμογή σε σύνθετες επικοινωνιακές ανάγκες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει επίσης η παρουσίαση του τρόπου λειτουργίας του συστήματος εκτελεστικού ελέγχου παρουσιάζοντας θετική συσχέτιση του ανασταλτικού ελέγχου και της μνήμης εργασίας και των δύο λειτουργιών με τη γνωστική ευελιξία επιβεβαιώνοντας τις θεωρήσεις σχετικά με την άρρηκτη σύνδεση μνήμης εργασίας και ανασταλτικού ελέγχου και της συνθετότητας της γνωστικής ευελιξίας, η οποία προϋποθέτει και ενσωματώνει στις λειτουργίες της τον ανασταλτικό έλεγχο και τη μνήμη εργασίας.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΤΥΧΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αικατερίνη Σαργιώτη¹, Αναστάσιος Εμβαλωτής¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Βασική απαίτηση των σύγχρονων κοινωνιών είναι η προετοιμασία των πολιτών για τη ζωή, σε έναν κόσμο που επηρεάζεται άμεσα από την επιστήμη και την τεχνολογία. Σχεδιαστές πολιτικής και ερευνητές επισημαίνουν τη σημασία που έχει η διαμόρφωση και ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης, η κατανόηση επιστημονικών εννοιών και η εμπλοκή των πολιτών σε επιστημονικές διεργασίες. Η προετοιμασία των πολιτών για μια συμμετοχική, ουσιαστική και αποτελεσματική συν-διαμόρφωση των όρων και διαδικασιών παραγωγής της επιστημονικής γνώσης, καθιστά το σχεδιασμό και την υλοποίηση (εκπαιδευτικών) πολιτικών δομικό στοιχείο της εκπαίδευσης του πολίτη. Επιχειρώντας να διαπιστώσουμε το αποτύπωμα της εκπαίδευσης, σε θέματα φυσικών επιστημών, σε μελλοντικούς εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ερευνήθηκαν 180 φοιτητές και φοιτήτριες τμήματος εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Προκειμένου μάλιστα να ιχνηλατήσουμε την εξέλιξη της επιστημονικής τους σκέψης, εξετάστηκαν θέματα διεθνών αξιολογήσεων επιστημονικού εγγραμματος [διαστάσεις του PISA (Programme for International Student Assessment) και του TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study)]. Οι φοιτητές/τριες απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικές με τις φυσικές επιστήμες σε ειδικά διαμορφωμένο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο (εφαρμόζοντας τη διαδικασία που υιοθετήθηκε στην έρευνα PISA 2015), καθώς και σε ερωτήσεις διερεύνησης στάσεων και αντιλήψεων για την επιστήμη ως έννοια και διαδικασία. Οι ερωτήσεις κατηγοριοποιήθηκαν βάσει του επιπέδου δυσκολίας τους και του γνωστικού τους αντικειμένου. Τα πρώτα αποτελέσματα αποκαλύπτουν ότι ο βαθμός επιστημονικού εγγραμματος διαφέρει συναρτήσει του φύλου και της κατεύθυνσης σπουδών στο λύκειο, ενώ δεν φαίνεται να σχετίζεται με όρους στατιστικής σημασίας από το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης. Στο ίχνος εξέλιξης του επιστημονικού εγγραμματος, κατά τη μετάβαση από το σχολείο στο πανεπιστήμιο, παρατηρούνται, σε ορισμένα σημεία, σοβαρές υστερήσεις και αδικαιολόγητες αποκλίσεις, με τις τιμές εγγραμματος να συνάδουν με τα επαναληπτικά αποτελέσματα των διεθνών αξιολογήσεων, γεγονός το οποίο προβληματίζει (ή θα έπρεπε να προβληματίζει) τους σχεδιαστές (εκπαιδευτικής) πολιτικής.

Η ΠΟΛΥ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (GLACUCO A1- ERASMUS): ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Φωτεινή Ευθυμίου¹

¹Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Κέντρο Γλωσσών

Στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών, η ανάπτυξη ενός γλωσσικού προγράμματος σπουδών (πέραν της υλοποίησής του βάσει συγκεκριμένων θεωριών) οφείλει να περιλαμβάνει διαμορφωτική (formative assessment/evaluation) και αθροιστική (summative assessment/evaluation) αξιολόγηση, από όλους τους εν δυνάμει συμμετέχοντες (διδάσκοντες και διδασκόμενους), με στόχο οι αξιολογικές κρίσεις των πληροφορητών να λειτουργήσουν ως ανατροφοδότηση, συνεισφέροντας στη βελτίωση του γλωσσικού προγράμματος. Υπό αυτό το πρίσμα, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην παρουσίαση αφενός της καινοτόμου ερευνητικής μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε, η οποία οδήγησε στην πολυ-αξιολόγηση του γλωσσικού προγράμματος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (GLACUCO A1- ERASMUS), το οποίο εφαρμόζεται στο Κέντρο Γλωσσών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και αφετέρου στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης των χαρακτηριστικών του προγράμματος. Η έρευνα διήρκεσε δύο χρόνια (2015-2016) και σε αυτήν συμμετείχαν τρεις ομάδες πληροφορητών-αξιολογητών: άτομα που διδάσκουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα στη Δημοτική, Μέση Γενική και Ανώτατη Εκπαίδευση, άτομα που διδάσκουν άλλες γλώσσες ως ξένες στην Ανώτατη Εκπαίδευση και οι ερασμικοί φοιτητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα (GLACUCO A1- ERASMUS). Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω γραπτών ερωτηματολογίων και χρησιμοποιήθηκαν τακτικές κλίμακες. Τ' αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν την ισχύ των ερευνητικών ερωτημάτων. Ειδικότερα, φάνηκε ότι το GLACUCO A1- ERASMUS: α) καλύπτει τις επικοινωνιακές ανάγκες μέσω της χρήσης της ελληνικής γλώσσας των ερασμικών φοιτητών του Κέντρου Γλωσσών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, β) μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο-οδηγός για τη διδασκαλία- εκμάθηση άλλων γλωσσών ως ξένων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, γ) μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο-οδηγός για τη διδασκαλία- εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στη Δημοτική, Μέση Γενική και Ανώτατη Εκπαίδευση. Συμπερασματικά, διαφάνηκε ότι η αξιολόγηση κατά τη διάρκεια, αλλά και στο τέλος (μετά τη εφαρμογή) ενός γλωσσικού προγράμματος παρέχει χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες συνεισφέρουν στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού προγράμματος, που ανταποκρίνεται στις επικοινωνιακές ανάγκες (γλωσσικές, ψηφιακές, διαπολιτισμικές δεξιότητες και γνώσεις του κόσμου) της ομάδας-στόχου.

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ, ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μελίνα Φελλά¹, Φρύνη Κακογιάννη-Ντοά¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τον βαθμό στον οποίο οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για προώθηση της εκμάθησης δύο τουλάχιστον ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία αντανακλώνται στο υπάρχον Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα και τη διερεύνηση της δυνατότητας ή/και αναγκαιότητας λήψης επιπρόσθετων μέτρων προς την όσο το δυνατόν καλύτερη εναρμόνιση του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος με τα σημερινά ευρωπαϊκά δεδομένα.

Η γλωσσική και πολιτιστική πολυμορφία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της Ευρωπαϊκής ταυτότητας. Για τη διατήρηση και την αποτελεσματική ανάπτυξη της σύνθετης αυτής ταυτότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η πολυγλωσσία είναι εξαιρετικά σημαντικός καθώς θεωρείται η πιο αποτελεσματική μορφή επικοινωνίας μεταξύ ατόμων προερχόμενων από διάφορα γλωσσικά υπόβαθρα. Η αναγκαιότητα ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων των ευρωπαϊκών πολιτών τονίζεται μέσα από μια πληθώρα επίσημων κειμένων, Συνθηκών, Οδηγιών και Αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Beacco, 2007: 34, Petitjean, 2006). Επιπλέον, Σημαντικό βήμα υπέρ της προώθησης της πολυγλωσσίας αποτελεί η έκκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βελτίωση της εκμάθησης των βασικών δεξιοτήτων μέσω της διδασκαλίας δύο τουλάχιστον ξένων γλωσσών από πολύ νεαρά ηλικία (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, 2002).

Στην παρούσα ανακοίνωση θα αναφερθούμε αρχικά στα οφέλη της εκμάθησης ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία (European Commission Communication, 2003, Defays, 2003, Groux, 1996) καθώς και στις αλλαγές στις οποίες έχουν προβεί τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό (Eurymdice network, 2008). Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε την υπάρχουσα Κυπριακή γλωσσική πολιτική όπως αυτή σκιαγραφείται μέσα από το Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Τέλος θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα έρευνας που έχουμε διεξάγει με σκοπό να διερευνήσουμε τη στάση των πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας ως προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία προτείνοντας εν κατακλείδι μέτρα προώθησης και ενίσχυσης της πολυγλωσσίας στην Κύπρο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗ ΜΑΘΗΣΗ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Σαλώμη Χατζηνεοφύτου¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

*Είμαι πάντα έτοιμος να μάθω,
αλλά όχι πάντα έτοιμος να διδαχθώ.
Ουίνστον Τσώρτσιλ*

Ο όρος γραμματισμός δεν περιορίζεται στη μελέτη του γραπτού και προφορικού λόγου, αλλά επεκτείνεται στη σχέση της γλώσσας με την κοινωνία, ως μια κοινωνική πρακτική που συνδέεται με τις ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες.

Η άτυπη μάθηση ορίζεται ως μια αυθόρμητη διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από αυτό μιας τυπικής αίθουσας διδασκαλίας. Ως διαδικασία δεν ακολουθεί ένα προσχεδιασμένο σχέδιο μαθήματος και βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην επιθυμία και στον αυθορμητισμό των ατόμων να μάθουν. Η άτυπη μάθηση είναι ιδιαίτερα δημοφιλής για δύο βασικούς λόγους. Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με τις μεθόδους που ακολουθούνται, οι οποίες βρίσκονται ήδη στο περιβάλλον όπου πραγματοποιείται η άτυπη εκπαίδευση. Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με τη διάρκεια αυτών των μεθόδων, οι οποίες είναι σύντομες και εξοικονομούν πολύτιμο χρόνο.

Υπάρχουν δύο κοινά σημεία ανάμεσα στην άτυπη μάθηση και στη μουσειακή εμπειρία. Το πρώτο είναι η έλξη που νιώθουμε για αυθεντικά αντικείμενα και το δεύτερο αφορά στην ίδια την εμπειρία, η οποία πρέπει να είναι ελκυστική. Η έλξη για αυθεντικά αντικείμενα σχετίζεται με λειτουργία της ανθρώπινης σκέψης που προκαλεί δύναμη ή ενέργεια μέσω της επαφής με αυθεντικά αντικείμενα. Όπως αυθεντικά είναι τα εκθέματα, έτσι αυθεντική είναι και η εμπειρία της άτυπης μάθησης, επειδή συμβαίνει χωρίς να το αντιλαμβανόμαστε και χωρίς να το επιδιώκουμε. Το δεύτερο κοινό σημείο αφορά στην ίδια την εμπειρία, η οποία πρέπει να είναι ελκυστική.

Τα μουσεία μπορούν να υπηρετήσουν χωρίς ιδιαίτερο κόστος την εκπαίδευση, ώστε η άτυπη μάθηση να συνδυάζεται με την τυπική, με αποτέλεσμα την ενίσχυση του επιπέδου γραμματισμού. Μέσω της μουσειακής εμπειρίας, τα άτομα γνωρίζουν τα διάφορα είδη μουσείων που υπάρχουν, εξοικειώνονται με τον χώρο και κινούνται με άνεση σε αυτόν, έρχονται σε επαφή με τη σχετική ορολογία, αναπτύσσουν συγκριτική και κριτική σκέψη, εκτιμούν τον δικό τους και άλλους πολιτισμούς και αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες χρήσιμες στη σύγχρονη κοινωνία.

**ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ: Η ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΔΟΣΗ ΣΤΗΝ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

Βίκυ Παναγή Καγιά¹, Χρύσα Νίτσιου¹

¹Πανεπιστήμιο Frederick

Κατά την διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, οι γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών αναδύονται και εξελίσσονται ραγδαία. Η παρούσα εισήγηση αφορά μια διαχρονική ποσοτική έρευνα δύο φάσεων που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο και είχε διπλό σκοπό: πρώτον, τη διερεύνηση της φύσης των φωνολογικών και συντακτικών ικανοτήτων παιδιών ηλικίας 5;8-6;2 ετών και τις σχέσεις που υπάρχουν τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλους παράγοντες, συγκεκριμένα, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, τη γλωσσική ικανότητα, την ηλικία και τη γνώση γραμμάτων, και δεύτερον, τη διερεύνηση της σχέσης των φωνολογικών και συντακτικών ικανοτήτων με την εκμάθηση της ανάγνωσης στην Α΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Στην έρευνα συμμετείχαν, με τυχαία δειγματοληψία, 153 παιδιά προσχολικής ηλικίας 5;8 ετών–6;2 ετών, της σχολικής χρονιάς 2015-2016, που είχαν την πρώτη τους αξιολόγηση τον Μάιο στο Νηπιαγωγείο, και την δεύτερη αξιολόγηση τον Φεβρουάριο, στην Α΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Όλα τα παιδιά που έλαβαν μέρος στην έρευνα είχαν ως μητρική γλώσσα την Ελληνική και φοιτούσαν σε Νηπιαγωγεία και Δημοτικά της Κύπρου. Η συνολική εκτίμηση των αποτελεσμάτων μας έδειξε ότι η γλωσσική ωριμότητα και η γνώση γραμμάτων είναι οι παράγοντες εκείνοι που φαίνεται να ευθύνονται περισσότερο για τις διατομικές διαφορές που εμφανίζονται στις φωνολογικές ικανότητες των παιδιών ηλικίας 5;8-6;2 ετών. Επίσης, η αναγνωστική ικανότητα των παιδιών στο τέλος της Α΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου συνδέεται με τις φωνολογικές και συντακτικές ικανότητες που είχαν τα ίδια παιδιά στο νηπιαγωγείο. Συγκεκριμένα, τα παιδιά ηλικίας 5;8-6;2 ετών με υψηλότερες φωνολογικές και συντακτικές ικανότητες στο νηπιαγωγείο είχαν σημαντικά υψηλότερες αναγνωστικές ικανότητες στο τέλος της Α΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου από τα παιδιά με χαμηλότερες φωνολογικές και συντακτικές ικανότητες. Τέλος, από τις γλωσσικές ικανότητες που αξιολογήσαμε στο Νηπιαγωγείο, η αναγνώριση κοινού αρχικού φωνήματος, η αναγνώριση γραμμάτων, η φωνημική κατάτμηση, η απάλειψη συλλαβής και η απάλειψη φωνήματος συσχετίστηκαν ισχυρότερα με την αναγνωστική ικανότητα στο τέλος της Α΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Μαρίλη Δουζίνα¹

¹ Α΄ Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού

Η αξιοποίηση της δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής στη Λογοτεχνία ενσωματώνεται στην προσπάθεια ανανέωσης του μαθήματος της Λογοτεχνίας και εμπλοκής σε αυτό δραστηριοτήτων βιωματικών και δημιουργικών, που ενεργοποιούν ερμηνευτικά τους νεαρούς αναγνώστες, οικοδομούν σταδιακά δεξιότητες λογοτεχνικού γραμματισμού και συμβάλλουν στη φιλιαναγνωσία. Παρουσιάζονται εφαρμοσμένες και αξιολογημένες δραστηριότητες δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης, με σημείο εκκίνησης κείμενα ανθολογημένα στο εγχειρίδιο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου*, δραστηριότητες που μπορούν κατά την κρίση του διδάσκοντα και προσαρμοζόμενες στο δυναμικό της εκάστοτε τάξης να λειτουργήσουν ως αναγνωστικοί, ερμηνευτικοί και δημιουργικοί μοχλοί στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Η δημιουργική ανάγνωση ταυτίζεται με τη ροζεμπλατιανή συναλλακτική ανάγνωση και αποστασιοποιείται από παθητικές αναγνωστικές συμπεριφορές: πρεσβεύει την ερμηνευτική πολυφωνία και πολυμορφία, που τροφοδοτείται και ελέγχεται από το κείμενο. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής θεμελιώνονται στη Συναλλακτική Θεωρία της L. M. Rosenblatt, στη θεωρία της Αισθητικής Ανταπόκρισης του W. Iser, στην Υποκειμενική Κριτική του D. Bleich και στην θεωρία περί Κειμενικής Δύναμης του R. E. Scholes. Η δημιουργική ανάγνωση υλοποιείται μέσω του δημιουργικού διαλόγου -οι τεχνικές του οποίου αναλύονται- και στοχευμένων δημιουργικών αναγνωστικών δραστηριοτήτων, όπως η οπτική σάρωση, η νοερή αναπαράσταση, η τμηματική ανάγνωση, η στοχευμένη δραματοποιημένη ανάγνωση, η αισθητική ανάγνωση κ.ά. Η δημιουργική γραφή αξιοποιείται διπλά. Καταρχάς, λειτουργεί ως εργαλείο δημιουργικής ανάγνωσης: στην αναγνωστική της διάσταση εντάσσονται μετασχηματιστικές δημιουργικές γραπτές δραστηριότητες, όπως ο αφηγηματικός ανασχηματισμός, οι αναιρετικές τροποποιήσεις, η συμπλήρωση των κενών του κειμένου κ.ά. Στόχος των μετασχηματιστικών ασκήσεων δημιουργικής γραφής είναι η συνειδητοποίηση από τους μαθητές των στρατηγικών της κειμενικής ρητορικής και της σύζευξης μορφής και περιεχομένου. Η δημιουργική γραφή αξιοποιείται επίσης ως εργαλείο συνομιλίας με το κείμενο ή/και ελεύθερης έκφρασης: δραστηριότητες όπως η δημιουργία κειμένου με αξιοποίηση συγκεκριμένων στοιχείων του ύφους του λογοτέχνη ή η απάντηση στο κείμενο αναφοράς μέσω προσωπικής δημιουργίας κ.ά. στοχεύουν στην ενεργοποίηση της φαντασίας και στην εγκαθίδρυση της γόνιμης επικοινωνίας μαθητή και λογοτεχνικού κειμένου.

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21^{ου} ΑΙΩΝΑ

Γεώργιος Κράιας¹

¹Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου / Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Γλώσσα και κοινωνία, δύο δυνάμεις που τελούν σε συνεχή εξέλιξη, δεν είναι λίγες οι φορές που εξελίσσονται παράλληλα, υπακούοντας στις γενικότερες επιταγές της περιρρέουσας ατμόσφαιρας. Και αυτό διαφαίνεται ως επί το πλείστον στα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε δύναμης, η εξέλιξη των οποίων συμβαδίζει συχνά σε τέτοιον βαθμό, ώστε εξέλιξη της γλώσσας να σημαίνει αυτομάτως και εξέλιξη της κοινωνίας ή και αντιστρόφως. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επί τούτου αποτελεί το φαινόμενο της διγλωσσίας, το οποίο, άρρηκτα συνδεδεμένο με την κοινωνία όπου εντοπίζεται, ουσιαστικά συνεξελίσσεται μαζί της.

Αυτό επιβεβαιώνεται με ηχηρότατο τρόπο στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου οι μειονοτικές γλώσσες μεταβλήθηκαν άρδην τις τελευταίες δεκαετίες, δημιουργώντας και εδραιώνοντας ένα τελείως διαφορετικό σκηνικό. Ιστορικές μειονοτικές γλώσσες (π.χ. αρβανίτικη, αρωμούνικη, σλαβομακεδόνικη) χάθηκαν ανεπιστρεπτί, ενώ στην θέση τους αναδύθηκαν νέες (π.χ. ρώσικη, αλβανική, αραβική), επιφέροντας και τις αντίστοιχες βαθιές τομές στην κοινωνία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μεταλλαχθεί πλήρως σχεδόν και το αντικείμενο της διγλωσσίας στην Ελλάδα, εφόσον πλέον δεν γίνεται λόγος για ομιλητές με κυρίαρχη γλώσσα την ελληνική και δεύτερη την εκάστοτε μειονοτική, αλλά για ομιλητές με κυρίαρχη την εκάστοτε εθνική τους και δεύτερη την ελληνική. Η θέση, δηλαδή, της ίδιας της ελληνικής γλώσσας στους δύο πόλους της διγλωσσίας έχει μετατοπιστεί από την κυρίαρχη στην δεύτερη, με όλες τις άμεσες συνέπειες για την ίδια την γλώσσα που αυτό συνεπάγεται.

Στην παρούσα εισήγηση, κατόπιν του εισαγωγικού παραλληλισμού γλώσσας-κοινωνίας-διγλωσσίας, θα αναδειχθούν, σε πρώτη φάση, εκείνες οι κοινωνικές αλλαγές που επέσπευσαν τον θάνατο πολλών ιστορικών μειονοτικών γλωσσών στην Ελλάδα και, σε δεύτερη, οι νέες κοινωνικές συνθήκες που επέτρεψαν την εμφάνιση πολλών νέων εθνικών γλωσσών στην Ελλάδα. Και φυσικά ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί καταληκτικά στην μελλοντική προοπτική της διγλωσσίας στην Ελλάδα, με το ισοζύγιο ελληνικής και εκάστοτε εθνικής γλώσσας να επαναπροσδιορίζει τα όρια μεταξύ κυρίαρχης και δεύτερης γλώσσας.

ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Δέσποινα Κακατσάκη¹

¹Σχολείο Ελληνικής Γλώσσας Δήμου Νεάπολης-Συκεών Θεσσαλονίκης

Η ανακοίνωση έχει σαν σκοπό να αναδείξει τη χρησιμότητα της ένταξης των πολιτιστικών στοιχείων στο γλωσσικό γραμματισμό σε διαπολιτισμικές τάξεις ενηλίκων. Η γλώσσα, έχοντας αποτυπώσει, στο πέρασμα του χρόνου, όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής του ατομικού και συλλογικού υποκειμένου ενός τόπου, αποτελεί το βασικό εργαλείο κάθε ανθρώπου, που, είτε είναι μετανάστης είτε πρόσφυγας είτε βρίσκεται σε μια ξένη χώρα για άλλους λόγους, προσπαθεί να ενταχθεί αποτελεσματικά στο νέο, γλωσσικό αλλά και πολιτισμικό περιβάλλον. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους η γλώσσα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως το αντικείμενο ενός "τεχνικού", αυστηρά γλωσσοκεντρικού, γραμματικοκεντρικού και συντακτικοκεντρικού μαθήματος αλλά ως φορέας πολλαπλών μηνυμάτων, πληροφοριών και εμπειριών, που τελικά θα καταστήσουν τη μαθησιακή διαδικασία ένα βίωμα, μια πηγή συνολικής και πολυαισθητηριακής γνώσης γύρω από τον πολιτισμό και τους ανθρώπους της χώρας φιλοξενίας.

Με βάση την παραπάνω οπτική η ανακοίνωση θα κινηθεί στους παρακάτω άξονες :

1. Με ποια κριτήρια γίνεται η ένταξη πολιτιστικών στοιχείων στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ενδεικτικά : διδασκαλία του λεξιλογίου και καλλιέργεια του προφορικού λόγου, δημιουργία ευχάριστου κλίματος, κλονισμός στερεοτύπων, συνειδητοποίηση της εξελικτικής πορείας της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού).
2. Ποια πολιτιστικά στοιχεία ενσωματώνονται στο γλωσσικό γραμματισμό (ενδεικτικά : εξωγλωσσικά στοιχεία, όψεις της καθημερινής ζωής, μαγειρική, λαϊκή παράδοση, τέχνη, μυθολογία, ιστορία, γεωγραφία).
3. Τι είδους υλικά χρησιμοποιούνται και πώς (ενδεικτικά : φωτογραφίες, παιχνίδια, χάρτες, φυλλάδια, αντικείμενα, έργα τέχνης).
4. Πώς εντάσσονται τα πολιτιστικά στοιχεία κατά τη διάρκεια του μαθήματος και σε ποια επίπεδα χρησιμοποιούνται.
5. Ποια είναι η ανταπόκριση των μαθητών (θετικές και αρνητικές πλευρές).

Οι άξονες θα αναπτυχθούν τόσο θεωρητικά όσο και "πρακτικά", με συγκεκριμένα παραδείγματα από μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε τάξεις ενηλίκων μεταναστών. Για κάθε παράδειγμα θα παρουσιαστεί σχολιασμός/αξιολόγηση της χρήσης του εκάστοτε πολιτιστικού στοιχείου από τη διδακτική εμπειρία.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σταματία Κουτσουλέλου¹, Ελένη Λογοθέτη¹, Χρύσα Κοφίνα¹

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αφήγηση, ως κειμενικό είδος, κατέχει πρωτεύουσα θέση στον σχεδιασμό της παρεχόμενης γλωσσικής παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Είναι το είδος εκείνο που χρησιμοποιείται περισσότερο από διδάσκοντες και διδασκόμενους στην καθημερινή τους επικοινωνία αναδεικνύοντας διάφορους τρόπους παρουσίασης και ερμηνείας της πραγματικότητας και, επομένως, τις ταυτότητες των ομιλούντων (Αρχάκης & Τσάκωνα 2010). Επίσης, στην κατηγοριοποίηση των ειδών αποτελεί καθοριστική παράμετρο διάκρισής τους (αφηγηματικά/μη αφηγηματικά είδη)

Η αφήγηση ως αναδιήγηση παρελθοντικών γεγονότων που έχουν ενδιαφέρον και ενότητα μέσα από μια αξιολογική ματιά, εστιάζει στην ανατροπή και στην αποκατάσταση μιας υπάρχουσας κανονικότητας (Labov 1972, Bremond 1973, Adam 1999). Αυτό το τόσο σημαντικό από διάφορες απόψεις κειμενικό είδος συχνά αδικείται μέσα στην εκπαιδευτική πρακτική. Οι μαθητές φεύγουν από το σχολείο χωρίς να έχουν καταλάβει τη σημασία και τον ρόλο της αφήγησης στην επικοινωνία. Οι λόγοι πολλοί και ποικίλοι: Ασαφείς ή δυσκολονόητοι ορισμοί, συχνή σύγχυση της αφήγησης με την περιγραφή, χρήση θεωριών της λογοτεχνίας για την προσέγγιση μη λογοτεχνικών κειμένων, η θεματική οργάνωση των βιβλίων, διδασκαλία πολλών κειμενικών ειδών σε μία ενότητα, αναποτελεσματική διαβάθμιση των γνώσεων από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο και, το κυριότερο, η έλλειψη συστηματικής διδασκαλίας της δομής και των λεξικογραμματικών στοιχείων που πραγματώνουν την αφηγηματική δομή.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχει γίνει πια κατανοητό ότι κάθε κειμενικό είδος διαφέρει ως προς την κειμενική του οργάνωση/δομή του και τα λεξικογραμματικά στοιχεία που υλοποιούν κάθε μέρος της δομής αυτής (Swales 2004, Bhatia 1996). Η αφήγηση έχει και αυτή συγκεκριμένη δομή και χρησιμοποιεί συγκεκριμένα λεξικογραμματικά τα οποία καλείται να διδάξει με επάρκεια ο εκπαιδευτικός.

Η ανακοίνωσή μας έχει ακριβώς αυτόν τον στόχο. Να παρουσιάσει δηλαδή τα δομικά μέρη της αφήγησης και τα λεξικογραμματικά της στοιχεία και να προτείνει, με βάση σύγχρονες κειμενικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις (μεταξύ άλλων, Knapp & Watkins 2005), τρόπους διδασκαλίας, ενδεικτική οργάνωσης της ύλης καθώς και αποτελεσματικές ασκήσεις και δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική πρακτική.

Η εξοικείωση με το κειμενικό είδος της αφήγησης μας δημιουργεί συχνά την λανθασμένη εντύπωση ότι είναι ένα είδος που το έχουμε κατακτήσει, προκύπτει φυσικά και αβίαστα και δεν χρειάζεται ιδιαίτερες γνώσεις και σχολιασμό. Θα επιχειρηματολογήσουμε υπέρ του αντιθέτου.

Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ (ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ, ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ) ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ειρήνη Ροδοσθένους¹, Φωτεινή Θεοδούλου¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Στον χώρο της εκπαίδευσης οι συνεχείς αλλαγές και εξελίξεις στην Κοινωνία της Πληροφορίας οδηγούν στην αναζήτηση όλο και πιο αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης, οργάνωσης και εκπαίδευσης. Οι ΤΠΕ θεωρούνται οργανικό μέρος της 'νέας επικοινωνιακής τάξης πραγμάτων' του ευρύτερου σημερινού γίγνεσθαι. Πρόκειται για οπτική που μεταβάλλει σημαντικά το τοπίο στον χώρο της διδασκαλίας των γλωσσικών μαθημάτων στη Μέση Εκπαίδευση, όχι μόνο ως προς το πώς θα αξιοποιήσουμε καλύτερα τις ΤΠΕ σε μια δεδομένη διδασκαλία, με προσθετική αξία, αλλά και πώς θα προσαρμόσουμε το περιεχόμενο της διδασκαλίας, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις διαστάσεις του νέου γραμματισμού (που συμπεριλαμβάνει τις ΤΠΕ). Η ενσωμάτωση του Ψηφιακού Γραμματισμού στις σχολικές μονάδες προϋποθέτει την ικανοποίηση συγκεκριμένων παραμέτρων, κριτηρίων και προδιαγραφών, προκειμένου η αξιοποίησή του να χαρακτηρίζεται από αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα. Απώτερος στόχος της εισήγησης είναι η συμβολή της στην ενίσχυση του Ψηφιακού Γραμματισμού του εκπαιδευτικού και μαθητή της Δημόσιας Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ψηφιακός Γραμματισμός, ΤΠΕ, Δημόσια Μέση Γενική Εκπαίδευση

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΦΥΛΟΥ: ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΕΜΦΥΛΩΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Κλειώ Σκουρή¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια των Σπουδών Γραμματισμού, ο Γραμματισμός διερευνάται ως «κοινωνική πρακτική» (Baynham, 2000), με αποτέλεσμα η έμφαση πλέον να μετατίθεται στις αξίες και τις ιδεολογίες που είναι άμεσα συνδεδεμένες με αυτόν. Για την ανάδειξη των ιδεολογιών αυτών, θεωρείται χρήσιμη η εμπλοκή των παιδιών-αναγνωστών/τριών με κείμενα και κυρίως παραμύθια, στη βάση των αρχών του κριτικού γραμματισμού με σκοπό τη διαπραγμάτευση αλλά και την αποδόμηση των (έμφυλων και στερεοτυπικών) ταυτοτήτων που μεταφέρουν.

Με τα πιο πάνω ως δεδομένα, πραγματοποιήθηκε έρευνα ποιοτικού χαρακτήρα στις αρχές της έρευνας δράσης, η οποία αποσκοπούσε στη διερεύνηση του πώς η διαδικασία της (λογοτεχνικής- κριτικής) ανάγνωσης μπορούσε ενδεχομένως να αποτελέσει τη βάση για την ανάδειξη των (στερεοτυπικών) έμφυλων αντιλήψεων των παιδιών καθώς και για τη διαπραγμάτευση και τον επαναπροσδιορισμό των ταυτοτήτων αυτών. Παράλληλα, στόχευε στη μελέτη του πώς η ανάγνωση φεμινιστικών μεταμοντέρνων παραμυθιών και η διάδραση με αυτά στο πλαίσιο λογοτεχνικών κύκλων, σχετίζεται με την επιτέλεση έμφυλων υποκειμενικότητας σε παιδιά διαφορετικών φύλων αλλά και ηλικιών. Το πλαίσιο των λογοτεχνικών κύκλων, επιλέχθηκε αφού πέρα από το ιδανικό για την ανάπτυξη «Αυθεντικών Συζητήσεων» (Hadjioannou, 2007), όσον αφορά στις έμφυλες ταυτότητες, θεωρείται το κατάλληλο για την ανάδειξη ιδεών και σκέψεων πέρα από τους κυρίαρχους λόγους σχετικά με την αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα (Twomey, 2007).

Τα ευρήματα της έρευνας υπογράμμισαν το ότι οι διαδικασίες έμφυλης υποκειμενικοποίησης των παιδιών ήταν ιδιαίτερα περίπλοκες αφού τα παιδιά επιτελούσαν τις υποκειμενικότητες τους με πολλαπλούς και διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές στιγμές, ενώ επισήμανε το ότι η έμφυλη υποκειμενικοποίηση είναι άμεσα συνυφασμένη με τη συνύπαρξη και την αλληλεπίδραση των παιδιών με τις συναναγνώστριές τους. Όλα αυτά καθιστούν την έννοια της έμφυλης υποκειμενικότητας ως μια έννοια πολυδιάστατη και σύνθετη, και το πλαίσιο των Λογοτεχνικών Κύκλων ως το ιδανικό για την εξερεύνηση εναλλακτικών τρόπων επιτέλεσης έμφυλων υποκειμενικότητας μέσα από την κριτική ανάγνωση.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Θεώνη Νεοκλέους¹, Χριστίνα Χριστοφίδου², Έλενα Ξενή³

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

²Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

³CARDET

Η παραγωγή (προφορικού και γραπτού) λόγου αποτελεί βασική γλωσσική δεξιότητα που καλείται να καλλιεργήσει το σχολείο και, ως εκ τούτου, σημαντική πτυχή της διδακτικής του γλωσσικού μαθήματος. Οι πρακτικές που σχετίζονται με την παραγωγή λόγου στη σχολική τάξη απασχόλησαν και απασχολούν έντονα τόσο τους θεωρητικούς της γλωσσοδιδακτικής (Αρχάκης 2010, Μασσαγγούρας 2007, Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης 1997, Φτερνιάτη 2004 κ.α.) όσο και τους μάχιμους εκπαιδευτικούς. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει και συζητά τις διδακτικές πρακτικές εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών.

Τα δεδομένα που θα παρουσιαστούν έχουν συλλεγεί κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2015-2016 από τις τρεις επόπτριες στη διδακτική της γλώσσας του τμήματος Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου και αφορούν 40λεπτες διδασκαλίες Ελληνικών σε δημοτικά σχολεία. Οι συμμετέχοντες είναι 36 τεταρτοετείς φοιτητές που πραγματοποιούσαν την πρακτική τους άσκηση. Η επιλογή του δείγματος ήταν σκόπιμη και βολική και επιλέγηκε ισάριθμος αριθμός συμμετεχόντων από 3 ομάδες στη βάση της βαθμολογικής τους αξιολόγησης (με άριστα το 100): ομάδα Α: 50-65, ομάδα Β: 65-80 και ομάδα Γ: 80-95. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν μη συμμετοχικές παρακολουθήσεις και αξιολογήσεις στη βάση συγκεκριμένης κλείδας παρατήρησης. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε αντλώντας από τις σύγχρονες προσεγγίσεις για την παραγωγή λόγου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε κατά πόσο οι εν λόγω διδασκαλίες εφαρμόζουν αρχές της θεωρίας των κειμενικών ειδών και του διαδικαστικού μοντέλου, στη βάση του οποίου η στατική μελέτη και παραγωγή του κειμένου ως «προϊόντος» δίνει τη θέση της στη δυναμική προσέγγισή του ως «διαδικασία».

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης κατέδειξαν δυσκολίες στην εφαρμογή βασικών πτυχών των σύγχρονων προσεγγίσεων από όλες τις ομάδες των συμμετεχόντων, με το μετασυγγραφικό στάδιο, σε πολλές περιπτώσεις, να απουσιάζει παντελώς. Παρατηρήθηκαν, βέβαια, αρκετές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις τρεις ομάδες με σημαντικές αποκλίσεις, κυρίως, σε σχέση με την (μη) εφαρμογή του διαδικαστικού μοντέλου. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν και θα συσχετιστούν με ζητήματα και προοπτικές που αφορούν το γλωσσικό μάθημα στο σύγχρονο εκπαιδευτικό τοπίο.

ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ: ΜΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Θεονίτσα Λοΐζου Γεωργίου¹, Ανδρεανή Μπάιτελμαν²

¹Λύκειο Παραλιμνίου, ²Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Στη διεθνή βιβλιογραφία των τελευταίων τριάντα χρόνων, αναγνωρίζεται η σημασία της καλλιέργειας δεξιοτήτων επιχειρηματολογίας στη μαθησιακή διαδικασία και την καθημερινή ζωή των μαθητών, ενώ, παράλληλα, εντοπίζεται η δυσκολία των μαθητών να οικοδομούν έγκυρα και αξιόπιστα επιχειρήματα (Jimenez-Aleixandre, 2007). Τα τελευταία χρόνια, ερευνητές έχουν μελετήσει την επιχειρηματολογία στο πλαίσιο των κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων (Socioscientific Issues - SSI). Στη βιβλιογραφία, ως SSI χαρακτηρίζονται ανοικτού τύπου ζητήματα τα οποία σχετίζονται με την επιστήμη, την τεχνολογία και την κοινωνία, και συνήθως, είναι επίμαχα ζητήματα λόγω έλλειψης ομοφωνίας των επιστημόνων γύρω από αυτά (Zeidler, 2014).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση μιας καινοτόμου διδακτικής παρέμβασης, που στοχεύει στην προώθηση δεξιοτήτων επιχειρηματολογίας με την αξιοποίηση της κοινωνικο-επιστημονικής διερεύνησης (Socio-Scientific Inquiry Based Learning- SSIBL) (Leninson, 2016). Η πρόταση αυτή αφορά στα εμβόλια και εντάσσεται στο μάθημα Βιολογίας για τη φυσική και τεχνητή ανοσία. Επιπρόσθετες μαθησιακές επιδιώξεις είναι η ανάπτυξη της εννοιολογικής κατανόησης των μαθητών για τη φυσική και τεχνητή ανοσία και η ανάπτυξη της επιστημολογικής τους επάρκειας.

Αφόρμηση για τη διδακτική πρόταση είναι ένα επίμαχο SSI-δίλημμα που αφορά στον εμβολιασμό για ένα νέο ιό της γρίπης. Ακολούθως, παρατίθεται σειρά δραστηριοτήτων, που στοχεύει στην στήριξη του μαθητή για την κατανόηση εννοιών σχετικά με την ανοσία και τα εμβόλια, στη συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών από πολλαπλές πηγές και στην οικοδόμηση επιχειρημάτων για λήψη απόφασης σχετικά με το επίμαχο SSI-δίλημμα. Επιπλέον, κάθε δραστηριότητα προωθεί την επιστημολογική επάρκεια των μαθητών λόγω της φύσης του SSI και της πολυπλοκότητας των πληροφοριών σχετικά με αυτό.

Μέσα από την εφαρμογή της συγκεκριμένης πρότασης διαπιστώθηκε ότι η αξιοποίηση της κοινωνικο-επιστημονικής διερεύνησης στη μαθησιακή διαδικασία, συνεισφέρει στη βελτίωση των δεξιοτήτων επιχειρηματολογίας των μαθητών, στην εννοιολογική κατανόηση και επιστημολογική επάρκειά τους. Επιπλέον, διαπιστώθηκε, ότι δημιουργούνται ποιοτικότερες συνθήκες συνεργατικής μάθησης, ενισχύεται ο συντονιστικός/διαμεσολαβητικός ρόλος του εκπαιδευτικού και προωθείται η αρχική, διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση.

Ο ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Πολύμνια Χατζηνεοφύτου¹, Κλαίρη Κυριάκου¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Με την παρούσα εισήγηση θα γίνει μια βιβλιογραφική απόπειρα να επαναβεβαιωθεί η αδιαμφισβήτητη αξία του γλωσσικού γραμματισμού, η οποία συνεπικουρούμενη από τον τεχνολογικό γραμματισμό θα προσφέρει τα απαραίτητα πλέον εφόδια στον εγγράμματο μας μαθητή και αργότερα ενήλικα, να διαχειρίζεται τα ρέοντα περιβάλλοντα της σύγχρονης κοινωνίας σε όλους τους τομείς: Οικονομίας, Εκπαίδευσης, Κοινωνίας, Περιβάλλοντος κλπ. Επομένως και αν ακόμα εστιάσουμε μόνο στους δυο αυτούς τομείς, η αλληλεπίδραση τους με τους υπόλοιπους είναι διαρκής, συγχρονική, διαχρονική και σαφώς επιβεβλημένη. Το ζητούμενο μας είναι οι εγγράμματος ταυτότητες καθώς και "η δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης, μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κλπ.). Οι Δείκτες Επιτυχίας (ΔΕ) – Δείκτες Επάρκειας (ΔΕ) αποτελούν μέρος του όλου που ονομάζουμε «αναδομημένα Αναλυτικά Προγράμματα». Τέθηκαν σε εφαρμογή στη Μέση Εκπαίδευση κατά τη σχολική χρονιά 2015 – 2016 και στοχεύουν στην κατανόηση, κατάρτιση και άριστη χρήση της Γλώσσας. Οι μαθητές/τριες καλούνται να αναπτύξουν εγγράμματος ταυτότητες, να (ανα)γνωρίζουν το γλωσσικό σύστημα, να κατακτήσουν στρατηγικές, δεξιότητες, στάσεις, αξίες κ.ά., για να μπορούν να επικοινωνούν αποτελεσματικά, αλλά και να τοποθετούνται κριτικά. Η πρόταση αυτή στο β' μέρος της, εισηγείται και την πρακτική εργαστηριακή του μορφή μέσα από την οποία θα ανακαλυφθούν από τους εκπαιδευτικούς μας εισηγήσεις ή και καλές πρακτικές αλλά και προκλήσεις αναφορικά με την ενίσχυση και ενδυνάμωση των διδασκόντων και διδασκομένων στο μάθημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας!

ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ: ΜΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ραφαέλλα Μαρουλλέτη¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα εισήγηση πραγματεύεται ζητήματα που αφορούν την επαγγελματική, προσωπική ταυτότητα και τον επαγγελματισμό πέντε Κύπριων, εν ενεργεία εκπαιδευτικών. Ειδικότερα, σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί πώς εκπαιδευτικοί δημοτικής εκπαίδευσης στην Κύπρο θεωρούν ότι «είναι», εννοιολογούν δηλαδή την ταυτότητά τους με έμφαση στον τρόπο που οι σχετικές εννοιολογήσεις συνδέονται με το γλωσσικό μάθημα. Όπως προκύπτει από τον σκοπό, η έννοια της ταυτότητας των εκπαιδευτικών κατείχε κεντρική θέση στην εργασία. Η εννοιολόγηση της θεμελιώνεται θεωρητικά στην προσέγγιση του Goodson (2003), ο οποίος υποστηρίζει ότι η ταυτότητα εκπαιδευτικών προκύπτει από δύο πτυχές, την επαγγελματική και προσωπική. Μεθοδολογικά η έρευνα αντλεί από τους Goodson και Sikes (2001), αλλά και από την Aslup (2013). Όσο αφορά τη συλλογή δεδομένων έγιναν δύο εις βάθος ημιδομημένες συνεντεύξεις με τον κάθε συμμετέχοντα, οι οποίες ήταν βασισμένες σε πρωτόκολλο, το οποίο αντανάκλασε τις αρχές του life history και έδωσε την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αφηγηθούν την ιστορία της ζωής τους συνδυάζοντας την όμως με το ιστορικό συγκείμενο. Για την ανάλυση των δεδομένων έγινε συνδυασμός της (κριτικής) ανάλυσης λόγου και της θεματικής ανάλυσης που χρησιμοποιούν οι Goodson και Sikes(2001).

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, διαπιστώνεται η ρευστότητα, η δυναμικότητα αλλά και η αμφίδρομη σχέση της επαγγελματικής και προσωπικής ταυτότητας. Παράλληλα, φαίνεται να υπάρχει μια κοινή καθολική ταυτότητα εκπαιδευτικών στο γλωσσικό μάθημα. Προέκυψε ότι παρά τις εκπαιδευτικές ή μη αλλαγές που συμβαίνουν διαχρονικά και συγχρονικά οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί παραμένουν σε παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας και εννοιολογήσεις του γλωσσικού μαθήματος. Μια τέτοια διαπίστωση έχει ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να απομακρύνονται από στοιχεία του νέου επαγγελματισμού και να παραμένουν σε στοιχεία του κλασσικού και πρακτικού επαγγελματισμού. Βέβαια, όλα αυτά αποτελούν απόρροια πολλών στοιχείων, όπως η άνιση σχέση κράτους- εκπαιδευτικών, αλλά και άλλων που θα συζητηθούν στην εισήγηση.

**ΠΡΟΣ ΕΝΑ «ΠΡΟΤΥΠΟ» ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ (;):
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕ
ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ**

**Σταυρούλα Κοντοβούρκη¹, Κυριακούλα Μαυρή¹, Μαίρη Χαραλάμπους¹,
Σταυρούλα Φιλίππου¹**

¹ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στην παρούσα εισήγηση ανιχνεύονται κανονικότητες στην οργάνωση και το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος, όπως εκτυλίσσεται στην καθημερινότητά του σε τάξεις δημοτικού σχολείου στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, υιοθετείται μια 'από κάτω προς τα πάνω' προσέγγιση για να αναζητηθούν ομοιότητες ανάμεσα σε μαθήματα που παρατηρήθηκαν σε τάξεις διαφορετικών σχολείων και με παιδιά διαφορετικών ηλικιακών ομάδων. Σκιαγραφείται έτσι ένα πλαίσιο συζήτησης σχετικά με το τι αποτελεί «αντικείμενο» στο γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας όπως αυτό προκύπτει από την καθημερινή πράξη και τις επιτελέσεις εκπαιδευτικών σε πραγματικές τάξεις.

Η συγκεκριμένη εισήγηση αντλεί από ένα ευρύτερο ερευνητικό πρόγραμμα που διερευνά πώς η επίσημη ρητορική εμφανίζεται στις πραγματώσεις επαγγελματισμού ενός μικρού αριθμού εκπαιδευτικών δημοτικής εκπαίδευσης στο γλωσσικό μάθημα και σε μαθήματα κοινωνικών σπουδών. Μεθοδολογικά, πρόκειται για εθνογραφική έρευνα που περιλαμβάνει τη μελέτη περιπτώσεων εκπαιδευτικών και για την οποία συλλέχθηκαν δεδομένα μέσω συμμετοχικής παρατήρησης, οπτικογράφησης διδασκαλιών, συνέντευξης και καταλογοποίησης αρχειακού υλικού κατά τη σχολική χρονιά 2015-2016. Στη συγκεκριμένη εισήγηση, αξιοποιούνται δεδομένα από συνεντεύξεις εκπαιδευτικών και παρατηρήσεις 181 περιόδων διδασκαλίας στο γλωσσικό μάθημα, που εκπονήθηκαν σε 4 διαφορετικά τμήματα Β', Γ', Δ' και Στ' τάξης σε 4 δημοτικά σχολεία 3 διαφορετικών επαρχιών. Τα δεδομένα αναλύθηκαν θεματικά με βάση άξονες που παραπέμπουν στην κοινωνιοπολιτισμική θεώρηση του γραμματισμού: την αναγνώριση γεγονότων και πρακτικών γραμματισμού όπως προκύπτει από την ανάλυση δραστηριοτήτων, κειμένων/αντικειμένων, χώρων, και δραστών.

Με βάση την πιο πάνω ανάλυση, εντοπίζονται ομοιότητες ανάμεσα στις επιτελέσεις του γλωσσικού μαθήματος σε διαφορετικές τάξεις του (ελληνοκυπριακού) δημοτικού σχολείου. Οι ομοιότητες αυτές αφορούν την έννοια του κειμένου και τους ρόλους εκπαιδευτικών και παιδιών ως εγγράμματων υποκειμένων, καθώς και τη δομή και περιεχόμενο των βασικότερων, όπως προκύπτει, πρακτικών γραμματισμού. Διερευνώνται έτσι ερωτήματα ως προς την ύπαρξη (ή όχι) ενός 'προτύπου' οργάνωσης του γλωσσικού μαθήματος στην καθημερινότητά του και τον τρόπο που αυτό μπορεί να ευνοεί και να αντανάκλα ιστορικοποιημένες, τοπικά τοποθετημένες αντιλήψεις περί γλώσσας, γραμματισμού, διδασκαλίας και (δημοτικού) σχολείου.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σύλβια Πρωτοπαπά¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Η πολιτισμικά υπεύθυνη διδασκαλία (culturally responsive teaching) αντιμετωπίζει το ζήτημα της ενδυνάμωσης της ταυτότητας των δίγλωσσων μαθητών με στόχο τη βελτίωση της σχολικής τους επίδοσης (Cummins, 2000). Μια τέτοια διδασκαλία αναγνωρίζει και αξιοποιεί τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία, ως εργαλεία μάθησης και όχι ως τροχοπέδη (Gay, 2000). Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα εκπαιδευτικής δράσης ενός σχολικού έτους, κατά την οποία η εκπαιδευτικός ανέπτυξε συνεργατικές σχέσεις με τους μαθητές της (όλα τα παιδιά μιας Δ' τάξης και παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία), με στόχο την ενδυνάμωση (empowerment) (Cummins 2000) και τη μάθηση. Με δραστηριότητες που αναδείκνυαν και αξιοποιούσαν τις μητρικές γλώσσες των μαθητών (ρωσικά, βουλγαρικά, ρουμανικά), όλα τα παιδιά, δίγλωσσα και μη, είχαν ευκαιρίες συνεχούς διαπραγμάτευσης των πολλαπλών τους ταυτοτήτων. Η ενδυναμωτική αυτή εμπειρία δεν έκανε απλώς τα παιδιά, και τους γονείς τους, να νιώσουν όμορφα, αλλά αμφισβήτησε και μετασχημάτισε τις σχέσεις εξουσίας που βρίσκονται ενσωματωμένες στις πιο τυπικές μορφές αλληλεπίδρασης (Cummins 2000). Στη διαπολιτισμική γιορτή που αποτέλεσε το επιστέγασμα της δράσης, ανάμεσα σε άλλα, Βουλγαρόφωνος μαθητής είχε την ευκαιρία να ακούσει το παραμύθι, που ο ίδιος συνέταξε στα βουλγαρικά, από το στόμα καταξιωμένης βουλγαρόφωνης ποιήτριας. Η δράση ανέδειξε μια σειρά από ποιοτικά χαρακτηριστικά της πολιτισμικά υπεύθυνης διδασκαλίας.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΙΣ ΖΩΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ: ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ;

Γλυκερία Τζιώνα¹, Νεκταρία Παλαιολόγου², Κωνσταντίνος Ντίνας³, Άννα Χατζηπαναγιωτίδου⁴

¹Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

^{2,3}Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

⁴Πανεπιστημίου Frederick

Το άρθρο “Διδασκαλία στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας και στις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων: ανταποκρίνεται το υπάρχον γλωσσικό υλικό στις νέες συνθήκες της εκπαίδευσης;” των Τζιώνα Γλυκερίας, Παλαιολόγου Νεκταρίας, Ντίνα Κωνσταντίνου και Χατζηπαναγιωτίδου Άννας ασχολείται με το γλωσσικό υλικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διδασκαλία σε Τάξεις Υποδοχής στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Ζ.Ε.Π.) και τις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.). Η Ελλάδα, εδώ και δεκαετίες, αποτελεί χώρα εισροής μεταναστών και τα τελευταία χρόνια δέχεται και μεγάλα κύματα προσφύγων. Η ελληνική εκπαίδευση δεν μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Έτσι, στο Δημοτικό Σχολείο ιδρύονται αντισταθμιστικές δομές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας σε αυτά τα παιδιά. Με αφετηρία την ανάγκη χρήσης γλωσσικού υλικού από τους εκπαιδευτικούς αυτών των δομών, μελετήθηκαν βιβλία διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, που είναι αυτή τη στιγμή προσβάσιμα στους εκπαιδευτικούς (σε έντυπη μορφή ή σε ελεύθερη διακίνησή στο διαδίκτυο). Συμπεριλήφθηκαν ακόμη και βιβλία δημιουργημένα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στους ομογενείς της διασποράς. Τίθεται, όμως, το ερώτημα εάν και κατά πόσο αυτά τα εγχειρίδια είναι κατάλληλα για όλα τα παιδιά, πρόσφυγες και μετανάστες, και αν μπορούν να ταξινομηθούν σε κάποιες κατηγορίες, ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν εύκολα να επιλέξουν το κατάλληλο για αυτούς βιβλίο. Έτσι, βάσει κάποιων κριτηρίων που τέθηκαν ως δείκτες για κάθε κατηγορία, τα βιβλία ταξινομήθηκαν για διδασκαλία σε Ζ.Ε.Π. ή σε Δ.Υ.Ε.Π.. Από την εργασία αυτή αναδείχθηκε η έλλειψη βιβλίων δημιουργημένα για τις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών αυτών των δομών και ιδίως των Δ.Υ.Ε.Π.. Η πρότασή μας είναι να υπάρξει δημιουργία κατάλληλου υλικού, με βάση τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης και της επικοινωνιακής γλωσσικής διδασκαλίας και συνεχείς επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών. Μέχρι να γίνει αυτή η διαδικασία, ευελπιστούμε οι πίνακες που προέκυψαν ως αποτέλεσμα της μελέτης μας να αποτελέσουν έναν εύχρηστο και χρήσιμο οδηγό στα χέρια των εκπαιδευτικών.

**«BODY SHAMING», «ΤΟ ΤΕΛΕΙΟ ΣΩΜΑ ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ». ΟΙ ΕΜΦΥΛΕΣ
ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ**

Αλεξάνδρα Ώψιμου¹

¹Γανεπιστήμιο Κύπρου

Η ανθρώπινη εμπειρία μετατρέπεται σε νόημα μέσω των γραμματικών συστημάτων της γλώσσας με την οποία πραγματώνεται (Halliday, 1999). Ανάλογα με τις επιλογές που κάνουμε δομούνται διαφορετικά νοήματα και συνάμα διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις του κόσμου. Οι σημασίες της γλώσσας γεννιούνται κατά τη χρήση της και πραγματώνονται μέσω των λεξικογραμματικών επιλογών (Halliday, 1999).

Στην παρούσα ερευνητική εργασία διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάζονται έμφυλες αναπαραστάσεις μέσα από τον έντυπο δημοσιογραφικό λόγο σε δύο κυπριακά περιοδικά μεγάλης κυκλοφορίας. Σκοπός της είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο δομούνται οι έμφυλες αναπαραστάσεις και να εξετάσει το ρόλο που διαδραματίζουν οι γλωσσικές και άλλες πολυτροπικές επιλογές αλλά και τα είδη των κειμένων στη διαδικασία αυτή. Συγκεκριμένα λοιπόν, μέσα από τις γλωσσικές, τις πολυτροπικές επιλογές και τα είδη των κειμένων εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο δομούνται οι έμφυλες αναπαραστάσεις στον έντυπο δημοσιογραφικό λόγο. Ως κεντρικό σημείο της έρευνας αυτής θέτεται η ίδια η γλώσσα και ο τρόπος με τον οποίο αυτή διαμορφώνεται μέσα από τα ΜΜΕ έτσι ώστε να προωθεί συγκεκριμένες αναπαραστάσεις. Η ερευνητική αυτή εργασία είναι μια ποιοτική έρευνα με βασική της φιλοσοφία την κειμενική ανάλυση και εργαλεία ανάλυσης των δεδομένων, τη Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία όπως παρουσιάστηκε από τον Halliday (1985) και τη Σημειωτική προσέγγιση των οπτικών κειμένων όπως αυτή προτάθηκε από τους Kress & Van Leeuwen (2010).

Η ανάλυση των δεδομένων κατέδειξε τον στερεοτυπικό ρόλο των φύλων που ακόμα και σήμερα υπάρχει στον έντυπο τύπο μέσα από ένα κράμα σύγχρονων και παραδοσιακών στοιχείων. Αν και σήμερα είναι περισσότερο συγκαλυμμένος, παρ' όλα αυτά υπάρχει με μια πιο προσεκτική εξέταση των δεδομένων. Επίσης, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη γλωσσική ανάλυση των κειμένων αφήνουν να διαφανεί ένα άλλο είδος έμφυλων αναπαραστάσεων, φανερώνοντας ότι το γλωσσικό στοιχείο κουβαλά μαζί του στερεότυπα, τα οποία αναδύονται μέσα από τις επιλογές και τις παραλείψεις των συγγραφέων. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι η γλώσσα και οι λεξικογραμματικές επιλογές που γίνονται δεν είναι αθώες και τυχαία επιλεγμένες. Η παρούσα εργασία πραγματεύεται αυτά τα σημεία που προκύπτουν μέσα από τις αναλύσεις των δυο περιοδικών σε συνάρτηση με τη σχετική βιβλιογραφία.

ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Ή ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ; ΑΝΙΧΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΒΕΛΕΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Χαρά Κορτέση – Δαφέρμου¹, Νεφέλη Γκιώνη¹, Ελεονώρα Κακλαμάνη¹

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έγνοια τα μικρά παιδιά να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν απασχολεί έντονα γονείς και εκπαιδευτικούς καθώς θεωρείται ότι αυτή η γνώση συνδέεται με μια θετική σχολική διαδρομή.

Το πώς τα μικρά παιδιά μιλούν στον κόσμο της γραφής απασχολεί πολύ και την επιστημονική κοινότητα. Μακρόχρονες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στη βάση μιας παζετιανής ή/και βυγοτσιανής αντίληψης καταλήγουν ότι τα παιδιά ‘οικοδομούν’ τη γραφή εξελικτικά, αλληλεπιδρώντας με ενηλίκους, με συνομηλίκους τους και με τα κείμενα (Ferreiro et al, 1988; Goodman, 1990; Deford et al, 1991; Ferreiro, 2000). Στο πλαίσιο της σχετικής συζήτησης θεωρείται ότι η συστηματική εκμάθηση της αναγνώρισης και του σχεδιασμού των γραμμάτων δεν συμβάλλει ουσιαστικά στην ‘οικοδόμηση’ της γραφής καθώς αυτή η γνώση προϋποθέτει σύνθετες νοητικές διεργασίες, που δεν υποστηρίζονται από την παραπάνω διδακτική συνθήκη (Ferreiro, 1990 & 1998; Teberosky, 1998; Exley, 2008; Barton, 2009; Makdissi et al, 2010).

Σκοπός της εργασίας που παρουσιάζεται εδώ είναι η διερεύνηση του βαθμού κατάκτησης από τα παιδιά του κώδικα γραφής σε μία τάξη νηπιαγωγείου όπου διδάσκονταν τα γράμματα με συστηματικό τρόπο.

Σε αυτή την προοπτική πραγματοποιήθηκαν 21 συμμετοχικές παρατηρήσεις σε μία τάξη δημόσιου νηπιαγωγείου στο οποίο τα παιδιά εμπλέκονταν ως ‘δάσκαλοι’ στην με αλφαβητική σειρά διδασκαλία των γραμμάτων, σε ένα θετικό κλίμα τάξης. Προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός κατάκτησης του κώδικα γραφής αξιοποιήθηκαν δοκιμασίες διαμορφωμένες από την E.Ferreiro, οι οποίες – μέσω κλινικών με τα παιδιά συνεντεύξεων όπου τους ζητείται να διαβάσουν και να γράψουν - διερευνούνται οι ιδέες τους για τη γραφή τη δεδομένη χρονική στιγμή και ο βαθμός κατάκτησης του κώδικα γραφής. Διαπιστώθηκε ότι λίγα παιδιά ήταν σε θέση να διαβάσουν και να γράψουν αλφαβητικά. Υπήρξαν πολύ ενεργά εμπλεκόμενοι ‘δάσκαλοι’ γραμμάτων που έγραφαν με προσυλλαβικό τρόπο και άλλοι που έγραφαν συλλαβικά, χωρίς να αξιοποιούν στη γραφή τους γράμματα που οι ίδιοι είχαν ‘διδάξει’. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τα πορίσματα μακρόχρονων ερευνών που αναδεικνύουν ότι η εστίαση στην αναγνώριση και το σχεδιασμό των γραμμάτων αποσκοπεί στην εκμάθηση μιας τεχνικής που δεν οδηγεί στην κατάκτηση του κώδικα γραφής αν τα παιδιά δεν βρίσκονται στην κατάλληλη φάση ανάπτυξης και μέσω λοιπών εμπειριών γραμματισμού δεν είναι σε θέση να τη νοηματοδοτήσουν (Ferreiro, 1998; Curto et al, 1998).

«ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ» ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΞΗ

Ιωάννα Αλεξανδρή¹, Νίκος Ρουμπής²

¹ Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Διδασκαλείο Νέας Ελληνικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Η βιωματική μάθηση ωθεί στην εξωτερίκευση και την έκφραση της γνώσης, την ενίσχυση της αυτενέργειας αλλά και τη συλλογική δράση. Η προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου με έναν τέτοιο τρόπο βοηθά στο να αναδειχθεί ο αισθητικός του χαρακτήρας, κάτι που συνήθως κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο σχολείο παραγκωνίζεται, ενώ αντίθετα προμοδοείται η γνωστική-πληροφοριακή στάση απέναντι στο κείμενο. Χρησιμοποιώντας ως κύριο εργαλείο το διήγημα του Αντώνη Σαμαράκη «Μια κάποια περίπτωση», σε ένα συνδυαστικό μάθημα λογοτεχνίας και θεατρικής αγωγής, στα πλαίσια ελάχιστων σχολικών διδακτικών ωρών, οι αλλόγλωσσοι μαθητές κλήθηκαν να ζωντανέψουν εικόνες της ιστορίας, να προβληματιστούν σχετικά με το περιεχόμενο και την εξέλιξή του, να μοιραστούν παρόμοιες εμπειρίες και να προτείνουν νέες προοπτικές. Επιπλέον, στόχος του σχεδίου αυτού ήταν η ενίσχυση της καθημερινής γλώσσας, μέσα από την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν με ποιους τρόπους μπορούν να αξιοποιήσουν τον ομιλούμενο λόγο προκειμένου να εκφράσουν συναισθήματα, σκέψεις, ακόμα και βαθύτερα νοήματα. Τέλος, στοιχεία των μητρικών γλωσσών και των διαφορετικών πολιτισμών των μαθητών εντάχθηκαν στη διαδικασία, δίνοντας έτσι στην όλη δραστηριότητα χαρακτήρα διαπολιτισμικής ανταλλαγής, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα την ενδυνάμωση των μελών της ομάδας.

«ΠΑΤΩΣΑΝ ΚΑΙ ΦΕΤΟΣ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΣΤΙΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ)»: Η ΠΛΑΝΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΑΛΟΓΟ.

Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού¹, Ιάσοντας Λαμπριανού²

¹Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

²Πανεπιστήμιο Κύπρου

Κάθε καλοκαίρι, η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των Παγκύπριων Εξετάσεων φέρνει στον δημόσιο διάλογο τη συζήτηση των εξαιρετικά χαμηλών επιδόσεων των μαθητών μας στα Νέα Ελληνικά (Lamprianou, 2012). Η υπεραπλουστευμένη – ωστόσο – παρουσίαση των αποτελεσμάτων από δημοσιογράφους, πολιτικούς κτλ. αποπροσανατολίζει τον διάλογο και δυσκολεύει τη χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών (το πρόβλημα έχει παρατηρηθεί και αλλού, Newton, 2005).

Στόχοι της εργασίας είναι:

(α) να τεθεί ο δημόσιος διάλογος σε σωστή βάση, παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα στα Νέα Ελληνικά με τρόπο που να επιτρέπει την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων (σε αντιδιαστολή με τον υπεραπλουστευμένο τρόπο παρουσίασης που συνηθίζεται μέχρι σήμερα).

(β) να αναδειχθεί η ανάγκη για στατιστικό γραμματισμό (statistical literacy) και αξιολογητικό γραμματισμό (assessment literacy) του κοινού και των ομάδων που αρθρώνουν δημόσιο λόγο.

Μεθοδολογία:

Στην εργασία χρησιμοποιούνται γραφήματα, αλλά και στατιστικά μοντέλα προκειμένου να αναλυθούν τα αποτελέσματα των Παγκύπριων Εξετάσεων των τελευταίων πέντε ετών (όπως αυτά ανακοινώνονται από την Υπηρεσία Εξετάσεων). Αξιοποιούνται τα αποτελέσματα στα Νέα Ελληνικά, που είναι και το επίκεντρο της ερευνητικής μας προσπάθειας, αλλά η ανάλυση συνεπικουρείται και από τη συγκριτική παρουσίαση αποτελεσμάτων άλλων μαθημάτων.

Αποτελέσματα:

Όταν τα αποτελέσματα των Παγκύπριων Εξετάσεων στα Νέα Ελληνικά παρουσιαστούν με την απαραίτητη μεθοδολογική αυστηρότητα, τα συμπεράσματα δεν συνάδουν με την ετήσια καλοκαιρινή καταστροφολογία του δημόσιου διαλόγου.

Συμπεράσματα:

1. Είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των ομάδων πίεσης και του κοινού ώστε να γίνουν καλοί καταναλωτές αποτελεσμάτων εκπαιδευτικής αξιολόγησης (έμφαση στον στατιστικό και αξιολογητικό γραμματισμό).
2. Να δημιουργηθούν οι απαραίτητες δομές προκειμένου ο δημόσιος διάλογος να τροφοδοτείται με τα κατάλληλα εμπειρικά δεδομένα.
3. Οι γραπτές εξετάσεις είναι απλά μια από τις διαθέσιμες πηγές άντλησης πληροφοριών σχετικά με την «αποτελεσματικότητα» της δημόσιας εκπαίδευσης. Μια άλλη πηγή πληροφοριών (υπό προϋποθέσεις) θα μπορούσε να είναι οι σχολικοί βαθμοί (Lamprianou & Christie, 2009).

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ: ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ ΣΕ ΜΙΑ Α΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μαγδαληνή Μιχαήλ¹

¹ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η προτεινόμενη ανακοίνωση εστιάζει στη σύνδεση παραγωγής και κατανόησης γραπτού λόγου και ειδικότερα στο πώς πρακτικές παραγωγής γραπτού λόγου μπορούν να στηρίξουν τη νοηματική επεξεργασία κειμένου, όπως αυτή έλαβε χώρα σε μια Α΄ τάξη ενός Δημοτικού Σχολείου της Κύπρου. Αναλυτικά, αντλεί από έρευνα δράσης στο πλαίσιο της οποίας διερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίο σκόπιμες διδακτικές ενέργειες και στρατηγικές για νοηματική επεξεργασία κειμένων οργανώθηκαν, λειτούργησαν και αναπτύχθηκαν μέσα σε πρώτη τάξη καθώς και το πώς τα παιδιά-αναγνώστες ανταποκρίθηκαν σε διαφορετικές στρατηγικές. Η εν λόγω διδακτική εφαρμογή πραγματοποιήθηκε από τις αρχές Μαρτίου 2016 έως τις αρχές Απριλίου 2016 σε ένα δημοτικό σχολείο, το οποίο βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή της Λευκωσίας. Σε αυτήν συμμετείχαν και τα 12 παιδιά του τμήματος της πρώτης δημοτικού. Συγκεκριμένα, αξιοποιώντας τη στρατηγική της συνεχούς σύγκρισης, προέβηκα σε παρατηρήσεις είκοσι διδασκαλιών, διεξαγωγή δώδεκα - αρχικών και τελικών - συνεντεύξεων και τήρηση ημερολογιακών καταγραφών. Για την ανάλυση των δεδομένων αξιοποιήθηκαν η θεματική ανάλυση και η ανάλυση περιεχομένου αποσπασμάτων από καταγραμμένες παρατηρήσεις, το ημερολόγιο της ερευνήτριας-εκπαιδευτικού και τις συνεντεύξεις με τα παιδιά. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η ανάγνωση/κατανόηση αντικρίζεται με μια ευρεία έννοια, η οποία προϋποθέτει την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών στη νοηματοδότηση. Κατά συνέπεια, το γλωσσικό μάθημα μεταβάλλεται και το διδακτικό υλικό επανα-νοηματοδοτείται. Παράλληλα, αξιοποιήθηκαν, ως παιδαγωγικό μοντέλο, στρατηγικές κατανόησης, οι οποίες συνέβαλαν στην εμπλοκή των παιδιών σε μια πολύπλοκη γνωσιακή-κοινωνική διαδικασία και στην ανάπτυξή τους ως αυτόνομων αναγνωστών/τριών. Ως εκ τούτου, επιχειρήθηκε η διασύνδεση κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου με την τελευταία να μετουσιώνεται σε εργαλείο για τη διδασκαλία/στήριξη της κατανόησης. Βασικά η έρευνα δράσης κατέδειξε ότι η διδασκαλία στη βάση στρατηγικών πραγματοποιείται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διδασκαλίας που ευνοεί τη γενικότερη εμπλοκή των παιδιών με κείμενα (ως διάλογο και κοινωνική πρακτική).

ΜΙΑ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Αλεξάνδρα Γεωργίου¹

¹UCL-Institute of Education

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι μέσω της θεωρίας της κοινωνιοκουλτούρας (Vygotsky, 1978) να ερευνηθεί τις πρακτικές που αναπτύσσουν οι μαθητές με μεταναστευτική βιογραφία (MMB) σ' ένα δημοτικό σχολείο της Κύπρου έτσι ώστε να μπορέσουν να μάθουν τη γλώσσα (Ελληνικά) αλλά και να γίνουν μέλη της σχολικής κοινότητας.

Η έρευνα βασίζεται σε εθνογραφικά εργαλεία όπως παρατηρήσεις, συνεντεύξεις και ηχογραφημένα μαθήματα, χρησιμοποιεί εργαλεία της Ανάλυσης Λόγου (Conversational Analysis) και παρουσιάζει μια ποιοτική ανάλυση των δεδομένων.

Οι ακόλουθες ερωτήσεις θα κατευθύνουν την παρούσα μελέτη:

- 1) Ποια είναι τα γλωσσικά ρεπερτόρια των συγκεκριμένων μαθητών;
- 2) Ποιες είναι οι γλωσσικές/επικοινωνιακές πηγές των παιδιών αυτών σαν μαθητές ξένης γλώσσας στο σχολικό συγκείμενο;
- 3) Πώς αυτές οι επικοινωνιακές πηγές χρησιμοποιούνται από τους μαθητές και τους δασκάλους τους για να υποστηρίξουν την εκμάθηση των Ελληνικών των MMB;
- 4) Ποιές είναι οι επιπτώσεις αυτών των πρακτικών έτσι ώστε να επιτρέπουν τους MMB να γίνονται μέλη στο σχολικό περιβάλλον;

Τα αρχικά αποτελέσματα δείχνουν πως οι διαγλωσσικές πρακτικές (translanguaging) που αναπτύσσουν οι MMB αλλά και οι Ελληνοκύπριοι μαθητές αλλά και τα πλαίσια στηρίγματος (scaffolding) όπως μεταφράσεις χρησιμοποιώντας διαφορετικούς τρόπους (modes) επικοινωνίας βοηθούν τους MMB όχι μόνο να έρχονται σε επαφή με τους συμμαθητές τους αλλά και να ενσωματώνονται αρμονικά στο συγκεκριμένο σχολείο αφού καθίστανται ικανοί να λειτουργούν μέσα στα όρια διαφορετικών γλωσσών (Ελληνικά, Αραβικά, Αγγλικά). Περαιτέρω συζήτηση με βάση τα αποτελέσματα θα γίνει και γύρω από θέματα γλωσσική πολιτικής και οργάνωσης.

ΣΥΓΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΟ ONLINE GAMING ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ελισάβετ Κιούρτη¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα παιχνίδια υπάρχουν στη ζωή του ανθρώπου εδώ και χιλιάδες χρόνια ως τυπικές εμπειρίες και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, μέσα από τις οποίες αντικατοπτρίζεται το πώς βλέπει το κόσμο, πώς αποκτά εμπειρίες σε σχέση με άλλους ανθρώπους και τελικά πώς μαθαίνει (Squire, 2006). Από τις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα, ωστόσο τα παιχνίδια έχουν αποκτήσει νέες προεκτάσεις και νέους ρόλους στη παγκόσμια κουλτούρα. Συγκεκριμένα, τα video games σήμερα αποτελούν μια από τις ισχυρότερες και εμπορικότερες βιομηχανίες της σύγχρονης κοινωνίας. Εκατομμύρια έφηβοι (Global Industry Analysts Inc., 2009) παίζοντας video games διεπιδρούν με πολυεπίπεδες και διαφορετικές ψηφιακές πρακτικές γραμματισμού (Wright et al., 2002; Gee, 2007; Steinkuehler, 2007, 2010) και μέσα από συμβολικές πράξεις αλληλεπιδρούν για να κατασκευάσουν και να διαπραγματευτούν τους κοινωνικούς τους κόσμους (Myers, 2006). Από την άλλη, τα video games θεωρούνται κυρίως από γονείς κυρίως και το σχολείο ως η αιτία της σχολικής αποτυχίας των παιδιών (Bradshaw & Nichols, 2004) ή της χαμηλής επίδοσης που έχουν στην ανάγνωση και γραφή (Lee, Grigg & Donahue 2007) κυρίως, εάν είναι αγόρια gamers.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να συνεισφέρει στην καλύτερη κατανόηση της έννοιας του εγγραμματισμού στον 21ο αιώνα σε δύο σημαντικά περιβάλλοντα: το σχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον. Η παρούσα εθνογραφική έρευνα διήρκησε ένα χρόνο (Blommaert 2009, Hammersley & Atkinson, 2007) έχοντας ως συμμετέχοντες τέσσερις έφηβους gamers ηλικίας 16-17 χρονών. Μέσα από τα δεδομένα τα οποία συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας (βιντεογραφήσεις, επιτόπιες παρατηρήσεις, συνεντεύξεις, artifacts) αναλύονται οι ψηφιακές πρακτικές γραμματισμού (Street 1984, 2001) των συμμετεχόντων στο ψηφιακό παιχνίδι πρωτοπρόσωπης σκοποβολής Counter Strike Global Offensive και γίνεται συγκριτική εξέταση με τις πρακτικές γραμματισμού στο σχολείο και την στάση των συμμετεχόντων απέναντι σε αυτές.

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ/ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

Ελένη Κούλαλη¹

¹Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ως γνωστόν, η Επικοινωνιακή Προσέγγιση, η οποία εμφανίστηκε στις αρχές του 1970, αποτέλεσε τομή στη διδακτική τόσο της μητρικής όσο και της Γ2/ξένης γλώσσας, καθώς έστρεψε το ενδιαφέρον στο επίπεδο του λόγου και στη διαδικασία άρθρωσής του από τον ομιλητή.

Ενώ, στις αρχές του 1990, ο κριτικός γραμματισμός σηματοδότησε, αφενός, το πέρασμα από τη γραμματική της πρότασης, στη γραμματική του κειμένου και του συγκεκριμένου (Συστημική Λειτουργική Γραμματική του M.A.K. Halliday), αφετέρου, τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την επικοινωνιακή ικανότητα στην ικανότητα επιλογής των συμβάσεων του ανάλογου κειμενικού είδους, ώστε οι μαθητές να μπορούν να πραγματώσουν τους σκοπούς που θέτουν σε κάθε τομέα δράσης.

Αυτή η αλλαγή προσανατολισμού στη διδασκαλία της γλώσσας, έθεσε σε νέο πλαίσιο την έννοια του γραμματισμού. Παράλληλα, η συνεχώς αυξανόμενη πολυτροπικότητα των κειμένων, ήτοι η χρήση επιμέρους σημειωτικών τρόπων, πέραν αυτού της γλώσσας για την κατασκευή νοήματος, κατέστησε σαφές ότι τα κείμενα που παράγονται με την αρωγή των τεχνολογιών της πληροφορίας και των πολυμέσων μέσα σε μια παγκοσμιοποιημένη, πολύγλωσση και πολυπολιτισμική κοινωνία, απαιτούν νέες δεξιότητες ώστε να είναι εφικτή η κατανόηση αλλά και η διαπραγμάτευση του νοήματος που φέρουν.

Όμως, με ποιον τρόπο θα μπορέσουν οι μαθητές να κατακτήσουν τις δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής τέτοιων κειμένων, αν δε διδαχτούν παράλληλα συγκεκριμένες στρατηγικές μάθησης;

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει μια διδακτική πρόταση στην οποία η ρητή διδασκαλία συγκεκριμένων στρατηγικών γλωσσικής μάθησης μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματική κατάκτηση των παραπάνω δεξιοτήτων.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ, ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

Αικατερίνη Γεωργιάδου¹, Άννα Χατζηπαναγιωτίδη²

¹Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Σερρών

²Πανεπιστήμιο Frederick

Η μελέτη των γλωσσών είναι μια αειφόρος και γόνιμη διαδικασία. Οι γλώσσες «ταξιδεύουν» και έτσι έχουν τη δυνατότητα να εξελίσσονται. Για το λόγο αυτό η επικράτηση της πολλαπλογλωσσίας έναντι της υφιστάμενης πολυγλωσσίας, αποτελεί σημαντική πρόοδο. Αυτό συμβαίνει γιατί η πρώτη ξεπερνά τα σύνορα της συνύπαρξης των διαφορετικών γλωσσών μέσα στην ίδια την κοινωνία, μειώνοντας έτσι και τον κίνδυνο εξιδανίκευσης από την μια και υποτίμησης από την άλλη κάποιων από αυτές, γεγονός που κατέληξε στην κυριαρχία των λεγόμενων «ισχυρών» στην διεθνή επικοινωνία μετά και την επικράτηση της δεύτερης. Από την άλλη πλευρά παρατηρούμε πως κάτι ανάλογο ισχύει και με τις γλωσσικές τους ποικιλίες. Οι διάλεκτοι και πιο συγκεκριμένα οι ζωντανές διάλεκτοι, ακολουθούν μεν τις γραμματικές και συντακτικές συμβάσεις της λεγόμενης «πρότυπης» γλώσσας τους, ταυτόχρονα όμως προβάλλουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες καταλήγοντας στις διαφορετικότητες των φυσικών ομιλητών. Τα σημεία σύγκλισης των ομιλητών αυτών είναι η πρωτότυπη έκφρασή τους.

**ΝΕΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ:
ΜΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΑ ΜΕΣΑ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.**

Χριστοδούλου Βαλεντίνα¹, Ιωαννίδου Έλενα¹,

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα ανακοίνωση στηρίζεται στην έρευνα των ψηφιακών πρακτικών νέων ηλικίας δεκατεσσάρων έως δεκαοχτώ οι οποίες αντλούν αλλά και διαμεσολαβούνται από γραπτά κείμενα. Έμφαση δίνεται σε τρεις επιμέρους περιοχές της γλωσσικής χρήσης των νέων όσον αφορά στα: α) Greeklish και τον τρόπο με τον οποίο αυτή η χρήση αλληλεπιδρά με τις παραδοσιακές διαδικασίες ορθογραφίας, β) την αντιστροφή Greeklish, με τη χρήση του ελληνικού αλφάβητου σε αγγλικές λέξεις. Η αντιστροφή των Greeklish (τα ελληνικά στη μεταγραφή των αγγλικών), μιας δημοφιλούς πρακτικής ανάμεσα τους νέους χρήστες, ερευνάται επίσης από την άποψη του γλωσσικού σφετερισμού ή ακόμα και της αντίστασης στην κυριαρχία Greeklish και της αγγλικής γλώσσας σε ψηφιακά περιβάλλοντα, και γ) χρήση των hashtags στα μέσα δικτύωσης (π.χ. Facebook και Instagram) ως διαδικασίες κείμενο-πυκνότητας. Στόχος είναι να σχηματίσουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα ως προς τους τρόπους με τους οποίους οι διαφορετικές μορφές ψηφιακών πρακτικών και αναδυόμενων γλωσσικών πρακτικών έχουν επιπτώσεις και διαμορφώνουν ενδεχομένως τις πρακτικές βασικής εκπαίδευσης των παιδιών.

Οι κύριες μέθοδοι συλλογής δεδομένων είναι η δημιουργία μιας βάσης δεδομένων από αλληλεπιδράσεις των συμμετεχόντων από Facebook και Instagram, καθώς επίσης και διαφημίσεις στο Facebook, συλλογή συνεντεύξεων και ερωτηματολόγια. Για την ανάλυση των δεδομένων υιοθετούνται μοντέλα ανάλυσης που πηγάζουν από τον χώρο της Κοινωνιογλωσσολογίας, από θεωρίες Γραμματισμού, Εθνογραφίας της Επικοινωνίας και από τον χώρο της Ανάλυσης Λόγου.

Οι ψηφιακές πρακτικές γραμματισμού μπορούν να έχουν ένα παραγωγικό όφελος για τις εκπαιδευτικές πρακτικές, αφού όχι μόνο αυτό θα επιφέρει μεταγλωσσική επίγνωση όσον αφορά τις επιλογές των χρηστών αλλά θα ανοίξει επίσης και νέες κατευθύνσεις για την χρήση των πλατφορμών δικτύωσης όπως Facebook και Instagram στις δραστηριότητες διδασκαλίας.

«ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ» ΜΕ ΦΩΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑ: ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΩΝ ΜΗΝΥΜΑΤΩΝ

Ηλίας Καρασαββίδης¹

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Εισαγωγή

Παρότι τα ψηφιακά βίντεο που δημιουργούνται από χρήστες έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνών, διαπιστώνεται έλλειψη μελετών που να εξετάζουν ρητά το πως οι χρήστες αξιοποιούν το φως και το χρώμα για τη δημιουργία πολυτροπικών νοημάτων. Κατά κανόνα, οι μελέτες είτε εστιάζουν στη διαδικασία δημιουργίας του μηνύματος (λ.χ. στο πεδίο της πολυτροπικότητας) είτε χρησιμοποιούν πολύ γενικές κατηγορίες ανάλυσης (π.χ. στο πεδίο της επικοινωνίας και της διαφήμισης). Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να καλύψει αυτό το κενό εξετάζοντας ψηφιακές δημιουργίες ενηλίκων. Ειδικότερα, η εργασία αποσκοπεί στην κατηγοριοποίηση – με επικοινωνιακούς όρους - ψηφιακών μηνυμάτων που δημιούργησαν φοιτητές.

Μέθοδος

Το σχέδιο έρευνας που υιοθετήθηκε περιλάμβανε τη μελέτη περίπτωσης. Εβδομήντα φοιτήτριες/τές προσχολικής εκπαίδευσης παρακολούθησαν υποχρεωτικό μάθημα που εστίασε (α) στους τρόπους με τους οποίους το φως και το χρώμα καθορίζουν σημειωτικά ένα μήνυμα και (β) στην προσαρμογή φωτεινότητας και χρωμικότητας με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Για τις ανάγκες του μαθήματος οι φοιτητές δημιούργησαν ψηφιακά πολυτροπικά μηνύματα (βίντεο). Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, αναλύθηκαν 65 από τα μηνύματα αυτά χρησιμοποιώντας το πλάνο ως βασική μονάδα ανάλυσης. Για κάθε πλάνο σε κάθε μήνυμα, εξετάστηκαν (α) οι προσαρμογές φωτός (φωτεινότητα, τονικότητα και αντίθεση) και χρώματος (απόχρωση, κορεσμός, φωτεινότητα χρώματος) και (β) οι αντίστοιχες επικοινωνιακές τους διαστάσεις.

Αποτελέσματα

Η ανάλυση έδειξε τρία γενικά μοτίβα αλλαγών φωτεινότητας και χρωμικότητας. Πρώτο, μηδενικές ή ελάχιστες αλλαγές: πρόκειται για τυχαίες παρεμβάσεις οι οποίες δεν φαίνονται ικανοποιούν κάποιο επικοινωνιακό σκοπό. Δεύτερο, μικρής κλίμακας αλλαγές: οι παρεμβάσεις αυτές έχουν κυρίως τοπικό χαρακτήρα, επιδιώκοντας στοχευμένες αλλαγές συγκεκριμένων πλάνων η ομάδας πλάνων. Τρίτο, μεγάλης κλίμακας αλλαγές: οι παρεμβάσεις αυτές ήταν εκτεταμένες και συστηματικές, καθορίζοντας σημειωτικά την εμφάνιση των πλάνων τόσο τοπικά όσο και συνολικά. Η εργασία ολοκληρώνεται με μια συζήτηση της ανάγκης για ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων για τη σύνθεση ψηφιακών πολυτροπικών μηνυμάτων.

ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ ΤΟ FANFICTION ΩΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ: ΣΥΓΚΛΙΣΙΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΙΣΙΕΙΣ ΜΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Μύρια Γεωργίου¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μια ιστορία δεν παύει ποτέ να υπάρχει, εφόσον ακόμη κι ένας/μια μόνο αναγνώστης/τρια ονειρεύεται τις άπειρες εναλλακτικές εκδοχές που αυτή θα μπορούσε να πάρει. Στην εποχή της τεχνολογίας, συναντάμε το FanFiction, δηλαδή τη δημιουργία κειμένων που αφορούν θέματα της ποπ κουλτούρας από τους οπαδούς (fans) τους, σε διάφορους ψηφιακούς χώρους, που φέρνουν πιο κοντά άτομα με κοινά ενδιαφέροντα. Η μελέτη των χώρων αυτών, που είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς σε παιδιά και εφήβους, δύναται να αναδείξει τις πρακτικές γραμματισμού με τις οποίες εμπλέκονται τα νέα παιδιά στον ελεύθερό τους χρόνο, αλλά και να εμπλουτίσει με νέες ιδέες την εκπαίδευση και διδακτική του γραμματισμού.

Σκοπός της έρευνάς μου ήταν η μελέτη τριών ψηφιακών χώρων FanFiction ως χώρων γραμματισμού και συγκεκριμένα του FanFiction.Net, ενός από τους παλαιότερους FanFiction χώρους, του Muggle.Net, χώρου αφιερωμένου στον «Χάρι Πότερ» και του «How it should have ended», που αποτελεί κανάλι στην ψηφιακή πλατφόρμα του Youtube. Εξετάστηκαν α) τα χαρακτηριστικά των χώρων και οι δυνατότητες που προσφέρουν στους/στις χρήστες/τριες τους παραπέμποντας σε πρακτικές γραμματισμού, β) οι ταυτότητες που κατασκευάζουν τα μέλη για τους εαυτούς τους και αντίστοιχα οι ταυτότητες που οι ίδιοι οι χώροι κατασκευάζουν για τα μέλη τους και γ) τα κείμενα FanFiction, ως προς τη μορφή και το περιεχόμενό τους. Για την ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μεθόδων ανάλυσης. Ειδικότερα, η μεθοδολογία αντλεί από το Activity Theory, όπως έχει αξιοποιηθεί στην ανάλυση FanFiction χώρων (π.χ. Black, 2005), τις παραμέτρους ανάλυσης χώρων συνάφειας (Gee, 2004), τη θεματική ανάλυση περιεχομένου και την πολυτροπική ανάλυση. Μέσα από την έρευνα, διαφάνηκε μεταξύ άλλων πως οι ψηφιακοί χώροι FanFiction προσφέρουν πολλαπλούς τρόπους εμπλοκής των μελών τους σε πρακτικές γραμματισμού, ενώ οι τρεις πτυχές που εξετάστηκαν, ανέδειξαν μια σχέση μεταξύ των ψηφιακών χώρων FanFiction και των παραδοσιακών χώρων γραμματισμού, όπως η σχολική τάξη, κάτι στο οποίο θα επιχειρήσει να εστιάσει η συγκεκριμένη παρουσίαση. Σύμφωνα με την έρευνα, η σύγκριση δεν αποτελεί δίπολο, εφόσον διαφάνηκε πως προκύπτουν τόσο σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, όσο και κοινά μοτίβα. Με σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ψηφιακών χώρων, κάποιιοι από αυτούς θυμίζουν έντονα τη σχολική τάξη, ενώ ταυτόχρονα εμπλέκουν τα μέλη τους σε πρακτικές γραμματισμού που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και να αξιοποιηθούν στο σχολείο, με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό της εκπαίδευσης.

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ: ΔΡΟΜΟΙ, ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Αλεξία Παπακώστα¹

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών

Η διδακτική πρόταση που θα παρουσιαστεί στοχεύει να αναδείξει πώς η δραματοποίηση και η διακειμενικότητα μπορούν συνδυαστικά να αξιοποιηθούν στις σύγχρονες μορφές σχολικής εκπαίδευσης και να βοηθήσουν ουσιαστικά την πρόσβαση όλων των μαθητών στις εκφάνσεις του γραμματισμού. Οι μαθητές, ομαδοσυνεργατικά, αξιοποιώντας ένα ετερόκλητο υφολογικά και ειδολογικά κειμενικό υλικό, μέσα από διαφορετικούς «δρόμους» και οπτικές «συναντούν» τους ήρωες μιας ιστορίας. Διερευνούν τα προβλήματα και τις συγκρούσεις και εμβαθύνουν στις πτυχές και τα νοήματά, όπως αυτά ξεδιπλώνονται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικά πλαίσια και σε πολλαπλά επίπεδα. Σταδιακά ανιχνεύουν το δραματικό περιβάλλον (που, ποιος, πότε, τι) και προσδιορίζουν τις θεματικές ενότητες και κατ' επέκταση σκηνές. Με τη σωματική έκφραση και τη μιμική, μπαίνουν σε ρόλους, δημιουργούν στιγμιότυπα τα οποία σταδιακά τα εμπλουτίζουν με αυτοσχέδιους διαλόγους. Δοκιμάζουν, με πρωταρχικό υλικό το σκηνικό «καμβά», να συντάξουν ένα προσχέδιο σεναρίου – αναδιτύπωση του αρχικού μύθου – που ανατροφοδοτείται συνεχώς από την εμπύχλωσή του. Με πειραματικά στάδια γραφής και εμπύχωσης, οδηγούνται στην κατασκευή ενός νέου «μετακειμένου», στην «απόδοση» του ίδιου μυθολογικού θέματος, μέσα όμως από τη δικιά τους οπτική. Έτσι, επιτυγχάνεται μια διαρκής ροή αφηγηματικού και εννοιολογικού υλικού αναπροσδιορίσιμου και αναπροσαρμόσιμου στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τις προσδοκίες, τις ιδιαιτερότητες και τις αναζητήσεις τους. Οι μαθητές – δημιουργοί του παραστασιακού – πολυτροπικού κειμένου εξασκούνται στη λειτουργία – αυτόνομα ή συνδυαστικά – των θεατρικών κωδικών κάνοντας τις δικές τους επιλογές στις συνθέσεις σκηνικών μηνυμάτων, ενώ τους δίνεται η ευκαιρία αναστοχασμού και επαναξιολόγησης ανάλογα με τη συγκεκριμένη στόχευση και το στάδιο της διαδικασίας. Ο εμπυχωτής εκπαιδευτικός συνοδοιπόρος και συμμετοχος, συντονίζει, ρυθμίζει, επεμβαίνει έμμεσα και με διακριτικότητα, αξιοποιεί το τυχαίο και το αυθόρμητο ενώ αποκαθιστά ισορροπίες προωθεί το σχεδιασμό και την οργάνωση. Προκειμένου να υποστηριχθεί η καλλιτεχνική διάσταση της δραματοποίησης και το σκηνικό εγχείρημα να οδηγηθεί σε ένα πρωτότυπο πολιτιστικό προϊόν (θεατρική παράσταση), οι μαθητές επιμελούνται και τους δευτερογενείς κώδικες του θεάτρου (εικαστική πλαισίωση, μουσική, κ.λπ.). Το επιστέγασμα της διαδικασίας μπορεί να αξιοποιηθεί ενδοσχολικά και εξωσχολικά, υποστηρίζοντας το άνοιγμα του σχολείου και τη γενικότερη πολιτιστική αναβάθμιση της τοπικής κοινωνίας.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΚΑΙ ΤΗ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Μαρία Δημάση¹

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η προτεινόμενη εισήγηση με τίτλο: *Η συμβολή της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη του γλωσσικού γραμματισμού: η περίπτωση των σχολικών εγχειριδίων της νεοελληνικής γλώσσας για την Α΄ και τη Β΄ γυμνασίου* μελετά τα συγκεκριμένα σχολικά εγχειρίδια με σημείο αναφοράς τα εμπειροχόσιμα λογοτεχνικά κείμενα και τη συμβολή τους στην κατάκτηση του γλωσσικού γραμματισμού. Ο διάλογος που διερευνά τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα και η λογοτεχνία μπορούν να συνδυαστούν και να αλληλεπιδράσουν προς όφελος εκπαιδευτικών και μαθητών οδηγεί στην ανάδειξη ενδιαφερουσών προτάσεων για τη γλωσσική διδασκαλία (Carroli, 2008: 29; Krsteva & Kukubajaska, 2013: 3605). Μελέτες οι οποίες δημοσιεύτηκαν την τελευταία δεκαετία αναφέρουν τέσσερις λόγους που συνηγορούν υπέρ της επιλογής λογοτεχνικών κειμένων στη διαμόρφωση περιεχομένων του γλωσσικού μαθήματος και *συνδέονται με το γεγονός ότι η λογοτεχνία, α) αποτελεί μεγάλης αξίας αυθεντικό υλικό (Valuable Authentic Material), β) συμβάλλει στην ενίσχυση της πολιτισμικής συνείδησης (Cultural Enrichment), γ) συμβάλλει στην ενίσχυση της γλωσσικής συνείδησης (Language Enrichment) και δ) ενθαρρύνει την προσωπική εμπλοκή του μαθητή (Personal Involvement)* (Μαρκάτη, 2015: 212-213, Cruz, 2010: 12, Hişmanoğlu, 2005: 54 στο Αραβανή, Δημάση, 2016: 131).

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να αναδείξει τη δυνατότητα καλλιέργειας μιας δυναμικής σχέσης διδασκαλίας της λογοτεχνίας και της ανάπτυξης του γλωσσικού γραμματισμού με την προώθηση της υπαγωγής τους στην παιδαγωγική του γραμματισμού με βάση τα κειμενικά είδη (Genre Literacy Pedagogy) (Cope & Kalantzis, 1997: 28; Littlefair, 1991: 45).

Για την ανίχνευση του ρόλου που διαδραματίζουν στην ανάπτυξη του γλωσσικού γραμματισμού τα λογοτεχνικά κείμενα στα σχολικά εγχειρίδια που μελετώνται σημείο αναφοράς αποτελεί και είναι η σύνδεσή τους με τη στοχοθεσία του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας μέσω του ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ, των Εκπαιδευτικών Οδηγιών και των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών. Με τον ίδιο ερευνητικό προσανατολισμό μελετώνται και οι ερωτήσεις/δραστηριότητες που ακολουθούν τα κείμενα. Χρησιμοποιούνται συνδυαστικά η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου και η γεωμετρική διδακτική ανάλυση. Παρουσιάζονται κατηγοριοποιημένα με ειδολογικά κριτήρια τα λογοτεχνικά κείμενα των γλωσσικών εγχειριδίων και διερευνάται η σύνδεσή τους με τη γλωσσοδιδασκτική στοχοθεσία κάθε ενότητας.

Η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων οδηγούν στη διαπίστωση ότι η λογοτεχνία συμβάλλει στην κατάκτηση του γραμματισμού οριοθετημένου, όμως, στο ευρύτερο σχολικό και κοινωνικο-πολιτισμικό συγκείμενο.

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Νεκτάριος Στελλάκης¹, Γεώργιος Γαλάνης¹

¹ Πανεπιστήμιο Πατρών

Η ανακοίνωση αναφέρεται σε μια διαχρονική μελέτη περίπτωσης, βασικό σκοπό της οποίας αποτέλεσε η αποτύπωση της εξελικτικής πορείας των ικανοτήτων γραφής ενός παιδιού κατά τη φάση του αναδυόμενου/πρώτου γραμματισμού του.

Η έρευνα επικεντρώθηκε στην σε βάθος ανάλυση των γραπτών κειμένων που παρήγαγε ένα παιδί υψηλού κοινωνικού επιπέδου προέλευσης, ο Ανδρέας, κατά τη διάρκεια συμβάντων γραμματισμού που έλαβαν χώρα στο οικογενειακό του περιβάλλον από τη γέννησή του έως την είσοδό του στο δημοτικό σχολείο, σε ηλικία πέντε ετών και δέκα μηνών.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από τους γονείς του Ανδρέα κατά τα έτη 2008-2014. Η ανάλυση των δεδομένων επιτελέστηκε τα έτη 2015-2016 και περιελάμβανε την αποτίμηση των γραπτών παραγωγών με βασικούς άξονες τον επιδιωκόμενο σκοπό και τον τρόπο γραφής του συγγραφέα, καθώς επίσης και την εξέταση μιας σειράς από συμπληρωματικά στοιχεία (φορά γραφής, πολυτροπικότητα, τύπος των γραμμάτων - κεφαλαία/πεζά-, χρήση ή μη γραμμάτων του λατινικού αλφαβήτου, σημείων στίξης, κενών ή άλλων τρόπων διαχωρισμού μεταξύ των λέξεων). Για τον καθορισμό του κοινωνικού επιπέδου προέλευσης του Ανδρέα και για την εξέταση των γραπτών παραγωγών του αξιοποιήθηκαν εργαλεία που αντλήθηκαν από τη βιβλιογραφία και τροποποιήθηκαν κατάλληλα.

Από τα αποτελέσματα προέκυψε η ικανοποιητική σκιαγράφηση της διαδικασίας πρόσκτησης του κώδικα της γραφής από τον Ανδρέα κατά τη διαχρονική εξέλιξή της και φωτίστηκαν οι λόγοι που τον ωθούσαν να γράφει. Παράλληλα, αναδείχθηκε η σημασία του οικογενειακού γραμματισμού ως διαδικασίας διαρκούς αλληλεπίδρασης του παιδιού με τους γονείς και τον αδερφό του στα πλαίσια αυθεντικών περιστάσεων επικοινωνίας και, τέλος, σημειώθηκαν κάποιες ενδείξεις που υποστηρίζουν την επίδραση του νηπιαγωγείου στην ανάπτυξη των ικανοτήτων γραφής του παιδιού.

Λέξεις-κλειδιά: μελέτη περίπτωσης, διαχρονική, προσχολική ηλικία, αναδυόμενος/πρώτος γραμματισμός, συμβάντα γραμματισμού, ικανότητες γραφής, γραπτές παραγωγές, κώδικας, οικογενειακός γραμματισμός.

**Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ**

Βασίλειος Γιαννάκος¹, Μαρία Δάρρα¹

¹Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα της συμβολής της Τεχνολογικά Υποστηριζόμενης Συνεργατικής Μάθησης (Computer-Supported Collaborative Learning, CSCL) στη διδασκαλία του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Λύκειο. Ειδικότερα, η εργασία αποσκοπεί να διερευνήσει τη συμβολή της διαδικτυακής πλατφόρμας web 2.0 (wiki rbworks) -αλλά και επιμέρους λογισμικών και εφαρμογών- στη διδασκαλία και τη διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Λύκειο αναφορικά: α. με τη διαμόρφωση θετικότερης στάσης των μαθητών απέναντι στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, ως εργαλείο ανακάλυψης και κατάκτησης της γνώσης, β. με την προώθηση της συνεργατικής μάθησης και των δεξιοτήτων που καλλιεργεί αυτή ανάμεσα στους μαθητές και γ. με την κατάκτηση συγκεκριμένων διδακτικών στόχων, σύμφωνα με τα Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του εν λόγω μαθήματος. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι το πείραμα πεδίου, με μία ομάδα πειραματική και μία ομάδα ελέγχου. Υλοποιήθηκε μια εκπαιδευτική παρέμβαση με τη μορφή εκπαιδευτικού σεναρίου για την αξιολόγηση της οποίας χρησιμοποιήθηκαν pre και post τεστ, καθώς και οι αξιολογήσεις των δραστηριοτήτων του εκπαιδευτικού σεναρίου από τους μαθητές και από τον εκπαιδευτικό. Το δείγμα που επιλέχθηκε για το πείραμα αποτελείται από πενήντα (50) μαθητές της Β΄ τάξης Γενικού Λυκείου του νομού Αττικής εκ των οποίων οι είκοσι πέντε μαθητές αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα και οι υπόλοιποι είκοσι πέντε την ομάδα ελέγχου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 10 Οκτωβρίου 2016 έως τις 20 Δεκεμβρίου 2016 και είχε διάρκεια δεκατρείς ώρες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε θετική αλλαγή στις στάσεις των μαθητών της πειραματικής ομάδας, όσον αφορά στη χρήση και τη χρησιμότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Επιπρόσθετα, προέκυψε ότι μετά τη διεξαγωγή του πειράματος οι μαθητές προτιμούν πολύ περισσότερο να συνεργάζονται από ότι πριν, αλλά οι απόψεις τους για την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας δε διαφοροποιούνται. Τέλος, αναφορικά με την κατάκτηση των διδακτικών στόχων διαπιστώθηκε, ότι η Τεχνολογικά Υποστηριζόμενη Συνεργατική Μάθηση (CSCL) οδήγησε σε υψηλότερο βαθμό κατάκτησης των στόχων αυτών.

ΟΜΟΚΕΝΤΡΟΙ ΚΥΚΛΟΙ (ΨΗΦΙΑΚΟΥ/“ΝΕΟΥ/ΩΝ”) ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ/ΩΝ

Εύη Πογιατζιή¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα ακολουθώντας κοινωνιοπολιτισμικές προσεγγίσεις για τον γραμματισμό (Barton & Hamilton, 2000, p. 7-8), εισηγείται ένα μεθοδολογικό εργαλείο για την εννοιολόγηση της έννοιας του γραμματισμού, έννοιας που πολυπλοκοποιείται με την εισαγωγή και αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων και των Νέων Τεχνολογιών (Burnett et al., 2014).

Μεθοδολογικά, η εισήγηση αποτελεί μέρος διδακτορικής διατριβής που έχει ως βασικό σκοπό να εντοπίσει τις πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού στις οποίες εμπλέκονται εκπαιδευτικοί Δημοτικής Εκπαίδευσης που ανήκουν στη «σύγχρονη γενιά» (Flores & Day, 2006) - “digitally savvy teachers” (Burnett et al., 2014) εντός (στο γλωσσικό μάθημα) και εκτός σχολείου (προσωπικό χωρόχρονο), τους παράγοντες που πιθανώς να επηρεάζουν τις επιλογές των εκπαιδευτικών καθώς και τους τρόπους με τους οποίους αυτές οι πραγματώσεις παραπέμπουν σε συγκεκριμένες νοηματοδοτήσεις του γραμματισμού σε προσωπικό, τοπικό/σχολικό και ευρύτερο θεσμικό επίπεδο.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μια μικρή αλλά σχετικά ανεπτυγμένη εθνογραφική έρευνα σχετική με τους ψηφιακούς χώρους (Miller & Slater, 2000 · Turkle, 1995), καθώς και ένας γενικός σκοπός των κειμένων όσον αφορά το μετασχηματισμό των ποιοτικών μεθοδολογιών για έρευνα σε ψηφιακές πρακτικές που ξεκινά να αναδύεται (Mann & Stewart, 2000), δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε πρόσφατες συζητήσεις που εστιάζουν σε ερευνητικές μεθοδολογίες για μελέτη που αφορά στην από(δόμηση), σύνθεση και (επανα)πλαισίωση της έννοιας του γραμματισμού με την εισαγωγή και αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων ως μέσων πραγμάτωσης των πρακτικών γραμματισμού. Γι’ αυτό αναδύθηκε ερευνητικά η ανάγκη για σύνθεση ενός νέου μεθοδολογικού μοντέλου με πολυπλοκοποίηση στη σύνθεσή του, για την ανάπτυξη μιας θεωρίας που θα επιτρέψει τη δυναμική (επαν)εννοιολόγηση και θεωρητική (επανα)πλαισίωση του γραμματισμού, ως κοινωνική πρακτική.

Συγκεκριμένα γίνεται λόγος για την ανάπτυξη ενός μοντέλου το οποίο μπορεί να αποδοθεί με τον όρο «Ομόκεντροι Κύκλοι (Ψηφιακού/“Νέου/ων”) Γραμματισμού/ών», η δόμηση και σύνθεση του οποίου αντλούν από την πρόταση των Πολυγγραμματισμών για τον Ρόμβο του Κουτσογιάννη (Κουτσογιάννης, 2012) καθώς και των εισηγήσεων της Burnett και των συνεργατών της (2014). Σ’ αυτό παρουσιάζεται το πώς ο γραμματισμός πραγματώνεται και πώς πραγματώνει με/σε διαφορετικούς τρόπους μέσα και μέσω των κειμένων, των σωμάτων, της οθόνης αλλά και του/των χώρου/ων που δημιουργεί και αντίστοιχα δημιουργούνται μέσα απ’ αυτά.

Καταληκτικά, το μοντέλο αποτελεί μια προσπάθεια για να δημιουργηθεί μια θεωρία της εκπαίδευσης στον γραμματισμό που ξεφεύγει από τα εθνικά όρια των συνεπειών που έχουν στην εκπαίδευση και στον γραμματισμό οι ευρείες παγκόσμιες αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών, με έμφαση στη διάσταση των νέων γραμματισμών, της προσέγγισης δηλαδή των ψηφιακών μέσων ως οργανικών στοιχείων του γραμματισμού (Κουτσογιάννης κ.ά., 2015).

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Βικτωρία Παύλου¹

¹Frederick University

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι νέες τεχνολογίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του σύγχρονου επικοινωνιακού κοινωνικού περιβάλλοντος και του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος. Ταυτόχρονα, όλο και περισσότερα οπτικά μηνύματα πλημμυρίζουν την καθημερινή ζωή. Η ανάπτυξη του οπτικού γραμματισμού γίνεται αναγκαία όσο ποτέ, μέσα σε ένα πλαίσιο όμως, όπου και άλλοι τρόποι επικοινωνίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθώς τα μηνύματα σήμερα χαρακτηρίζονται συχνά από πολυτροπικότητα.

Αυτή η παρουσίαση αναδεικνύει μεθόδους με τους οποίους οι νέες τεχνολογίες μπορούν να παράσχουν ένα αυθεντικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του οπτικού γραμματισμού με τρόπο που να δίνει κίνητρα και να έλκει το ενδιαφέρον των παιδιών. Στηρίζεται στη θεωρία των πολυγραμματισμών και υιοθετεί, ιδιαίτερα, την προσέγγιση της κριτικής πλαίσιωσης. Τα ερευνητικά δεδομένα επικεντρώνονται στην περιγραφή μίας συμμετοχικής έρευνας σε δημοτικό σχολείο που περιλαμβάνει τον τρόπο εργασίας δύο τάξεων για ανάπτυξη ενότητας με την τεχνική του stop-motion-animation. Είκοσι οκτώ παιδιά Στ' τάξης (ηλικίας 11-12 ετών) είχαν την ευκαιρία να ασχοληθούν με ψηφιακή αφήγηση μέσω πολυμεσικού ανοικτού λογισμικού και να δημιουργήσουν ομαδικά ψηφιακά βίντεο. Τα ερευνητικά εργαλεία περιλάμβαναν ημερολόγιο έρευνας, σημειώσεις πεδίου και ημι-δομημένες συνεντεύξεις με δασκάλες και παιδιά.

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ότι η ψηφιακή αφήγηση προσφέρει αξιόλογες δυνατότητες για τη διδασκαλία του σύγχρονου οπτικού πολιτισμού και την ανάπτυξη εγκάρσιων δεξιοτήτων όπως είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας. Τα ψηφιακά κείμενα διαφέρουν από τα παραδοσιακά καθώς προωθούν τη συνεργασία, τη συν-δημιουργία και το μοίρασμα με ένα ακροατήριο. Η ψηφιακή αφήγηση συνδέει επίσης το μάθημα της τέχνης με την καθημερινή ζωή των παιδιών και ως εκ τούτου προσφέρει ευκαιρίες για εγκατεστημένη μάθηση. Τα παιδιά μοιράστηκαν δυνατές ιστορίες και μετέδωσαν σημαντικά μηνύματα που σχετίζονταν με τη δική τους πραγματικότητα. Η παρουσίαση ολοκληρώνεται με τη συζήτηση των προϋποθέσεων για επιτυχή ανάπτυξη της ψηφιακής αφήγησης με διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις συνδυάζοντας μαθήματα όπως είναι οι εικαστικές τέχνες, η αγωγή υγείας, η γλώσσα και η μουσική.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Μαρίνα Μιχαήλ¹

¹Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Έγινε σύγκριση δύο διδακτικών παρεμβάσεων βασισμένων σε κείμενο οι οποίες αναπτύχθηκαν με βάση δύο αντίθετες θεωρητικές προσεγγίσεις, ως προς την αποτελεσματικότητά τους στην ανάπτυξη της προσωπικής επιστημολογίας μαθητών έκτης δημοτικού στην επιστήμη. Η *χρήση κειμένου αντιπαράθεσης* προήλθε από τη θεωρητική προσέγγιση των *επιστημολογικών θεωριών* (Hofer & Pintrich, 1997) και η *χρήση κειμένου με τη χρήση αναλογιών* προήλθε από τη θεωρητική προσέγγιση των *επιστημολογικών εφοδίων* (Hammer & Elby, 2002). Εξετάστηκε επίσης ο ρόλος της κατανόησης κειμένου, του ενδιαφέροντος και της προηγούμενης γνώσης στην επιστήμη στη διαδικασία ανάπτυξης της προσωπικής επιστημολογίας. Διερευνήθηκε επίσης η δομή της προσωπικής επιστημολογίας μαθητών ηλικίας 11-12 ετών στην επιστήμη. Μαθητές έκτης δημοτικού (N=175) κατανεμήθηκαν τυχαία σε τρεις ομάδες κειμένων. Οι μαθητές στην ομάδα ελέγχου διάβασαν ένα πληροφοριακό κείμενο για την επιστημολογία στην επιστήμη. Οι μαθητές στην ομάδα του κειμένου αντιπαράθεσης διάβασαν ένα κείμενο αντιπαράθεσης για την επιστημολογία και οι μαθητές στην ομάδα του κειμένου με τη χρήση αναλογιών διάβασαν ένα πληροφοριακό κείμενο εμπλουτισμένο με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή σχετικά με την επιστημολογία στην επιστήμη. Η επιστημολογία των μαθητών εξετάστηκε με το Ερωτηματολόγιο Προσωπικής Επιστημολογίας στην Επιστήμη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και τα τρία κείμενα προώθησαν την αλλαγή (ωστόσο μικρή) στην προσωπική επιστημολογία των μαθητών. Το κείμενο με τη χρήση αναλογιών και σε μικρότερο βαθμό το κείμενο αντιπαράθεσης προώθησε συστηματικά την επιστημολογία μαθητών με υψηλή αναγνωστική ικανότητα. Επίσης, τα αποτελέσματα υποστηρίζουν εν μέρει ότι η προσωπική επιστημολογία νεαρών μαθητών μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις διαστάσεις. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμβάλουν στην κατανόηση της δομής της προσωπικής επιστημολογίας μαθητών δημοτικού στην επιστήμη και υποδεικνύουν τη δυνατότητα παρεμβάσεων μικρής διάρκειας στην ανάπτυξη της προσωπικής επιστημολογίας.

ΕΛΛΙΠΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΟΓΩ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΩΣ ΔΥΝΗΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ

Ελένη Παπαδοπούλου¹, Ελένη Καραγιάννη¹

¹Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ)

Η παρούσα ανακοίνωση έχει σα στόχο να αναδείξει, μέσα από πρωτογενή δεδομένα που διαθέτει το «Παρατηρητήριο για Θέματα Καταγραφής και Αντιμετώπισης της Μαθητικής Διαρροής» του ΙΕΠ, τη δυναμική συσχέτιση μεταξύ του ελλειπούς γλωσσικού γραμματισμού, λόγω διαφορετικής ιθαγένειας μαθητών που φοιτούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και της Μαθητικής Διαρροής.

Ο γραμματισμός ενώ περιλαμβάνει την έννοια του αλφαριθμητισμού, είναι ευρύτερος από αυτόν. και δεν αναφέρεται απλά στην ικανότητα για ανάγνωση και γραφή. Η έννοια "γραμματισμός" αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κλπ.). Η φύση της εγγραμματοσύνης προσδιορίζεται, αφενός, ως μιας γνωστικής δραστηριότητας που αφορά στη γραφή και την ανάγνωση λέξεων και, αφετέρου, ως μιας κοινωνικά πλαισιωμένης διαδικασίας που σχετίζεται με την παραγωγή και επεξεργασία μηνυμάτων. Σε όλη τη συζήτηση που πραγματοποιείται αναφορικά με τον γραμματισμό εμπλέκεται η έννοια της **γλώσσας** (γραπτής και προφορικής) μέσω της διατυπωμένης άποψης ότι υπάρχει διεπίδραση γλωσσικών και κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων στην κατασκευή του γραμματισμού. Υπό αυτή την έννοια οι μαθητές που διαθέτουν διαφορετική από την κυρίαρχη ιθαγένεια και μιλούν διαφορετική γλώσσα από αυτή που υιοθετείται επίσημα στο σχολικό τους περιβάλλον είναι πολύ πιθανόν να κατακτούν ελλιπή γλωσσικό γραμματισμό.

Στην εκπαιδευτική γλώσσα, ο όρος «διαρροή» συχνά αναφέρεται στους νέους εκείνους, οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν την εκπαίδευση που ορίζεται ως η ελάχιστη αναγκαία εκπαιδευτική προαπαίτηση στην κοινωνία όπου ζουν. Ένας δεύτερος ορισμός της «διαρροής» αναφέρεται στους νέους εκείνους, οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν την εκπαίδευση που έχουν ξεκινήσει.

Πέρα, όμως, από κάθε επιστημονικό ή τεχνοκρατικό ορισμό, μαθητική διαρροή σημαίνει την αποστέρωση της δυνατότητας ολοκλήρωσης του σχολείου, το οποίο βρίσκεται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής πολιτικής για την επίτευξη πολλαπλών στόχων και εξακολουθεί να αποτελεί την αιχμή του δόρατος για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων των σύγχρονων κοινωνιών.

PALM: ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Μαριλένα Στυλιανού¹ Ελένη Αποστόλου¹

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου-Δημοτικό Σχολείο Πεύκιος Γεωργιάδης

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα PALM το οποίο έχει στόχο την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών μέσα από αυθεντικά πολύγλωσσα περιβάλλοντα, που αναπτύχθηκε στα πλαίσια του ERASMUS +. Το πρόγραμμα έχει διάρκεια 3 χρόνια και συνεργάζονται για αυτό έξι ευρωπαϊκά πανεπιστήμια συμπεριλαμβανομένου του Πανεπιστημίου Κύπρου και δεκαπέντε σχολεία συνολικά από Κύπρο, Ιταλία, Αυστρία, Ουγγαρία και Ηνωμένο Βασίλειο. Σκοπός λοιπόν της ανακοίνωσης είναι η περιγραφή της διαδικασίας κατά την οποία παρήχθησαν τα κείμενα από τα παιδιά σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και η προβολή της ηλεκτρονικής εκπαιδευτικής πλατφόρμας PALM (<http://dev.palm-edu.eu/>) η οποία αποτελεί ένα σύγχρονο ψηφιακό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς Κύπρου και Ελλάδας σε ό,τι αφορά την διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ

Δημήτριος Μαντζίλας¹

¹Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Στο 1/3 περίπου των χωρών της υδρογείου ομιλείται μια λατινογενής γλώσσα. Παράλληλα, ένα πολύ μεγάλο μέρος της κατεχοχόν διεθνούς γλώσσας, δηλαδή των Αγγλικών, προέρχεται από τα Λατινικά, εξ αντανακλάσεως, συνήθως μέσω των Γαλλικών. Θα προσπαθήσουμε με συγκεκριμένα, απτά, παραδείγματα να καταδείξουμε τις διαδρομές που ακολούθησε η Λατινική ανά τους αιώνες και πως από εκείνη σχηματίστηκε μια σειρά από εθνικές γλώσσες (Γαλλικά, Ιταλικά, Ισπανικά, Πορτογαλικά, Ρουμανικά, Καταλανικά). Στα πλαίσια της πολυγλωσσίας και του γλωσσικού γραμματισμού, μέσα από σχολικά παιχνίδια, εικόνες, κόμικς και εύκολες ασκήσεις πάνω σε γνωστές λέξεις και φράσεις της καθημερινότητας και της τεχνολογίας, ονόματα προϊόντων και καταστημάτων, κύρια ονόματα και άλλα, τα παιδιά, αλλά και οι ενήλικες – σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα- μπορούν όχι μόνο να εξοικειωθούν με τα Λατινικά, τις ρωμανικές γλώσσες και τα Αγγλικά, αλλά και να προχωρήσουν εύκολα στην εκμάθησή τους, έχοντας αναγνωρίσει στοιχεία που τους είναι ήδη οικεία. Στόχος μας είναι να προτείνουμε ένα νέο, βοηθητικό, σύστημα, χάρη στο οποίο οι μαθητές όλων των βαθμίδων και όσοι ενήλικες το επιθυμούν να διευκολυνθούν μέσω απλής ετυμολογίας και γνωστού λεξιλογίου που έχει παρεισφρήσει στα Ελληνικά, να μάθουν ξένες γλώσσες ή, αντιστρόφως, να βοηθήσει αλλοδαπούς, που γνωρίζουν τουλάχιστον μια βασική γλώσσα, να μάθουν Ελληνικά.